

VYBRANÉ VARHANY KRUŠNOHOŘÍ

(SEVEROČESKÉ KRUŠNOHOŘÍ, VÝCHODOSASKÉ KRUŠNOHOŘÍ)

AUSGEWÄHLTE ORGELN DER ERZGEBIRGSREGION

(NORDBÖHMISCHES ERZGEBIRGE, SÄCHSISCHES OSTERZGEBIRGE)

Interreg

Kofinanciert von
der Europäischen Union
Spolufinancováno
Evropskou unií

Sachsen – Tschechien | Česko – Sasko

Tomáš Horák

**VYBRANÉ VARHANY KRUŠNOHOŘÍ (SEVEROČESKÉ
KRUŠNOHOŘÍ, VÝCHODOSASKÉ KRUŠNOHOŘÍ)**

**AUSGEWÄHLTE ORGELN DER ERZGEBIRGSREGION
(NORDBÖHMISCHES ERZGEBIRGE, SÄCHSISCHES OSTERZGEBIRGE)**

Autor / Autor: Tomáš Horák

Překlad do němčiny / Übersetzung ins Deutsche: Tomáš Horák

Vydavatel / Herausgeber: Římskokatolická farnost Mariánské Radčice / Römisch-katholische Pfarrei Maria Rat-schitz, Mostecká 22, 435 32 Mariánské Radčice, CZ

Vydání první / Erste Auflage

Mariánské Radčice 2026

© 2026 Římskokatolická farnost Mariánské Radčice

Překlad / Übersetzung © Tomáš Horák, 2026

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být reprodukována, ukládána do informačních systémů nebo rozšiřována jakýmkoliv způsobem bez předchozího písemného souhlasu držitelů autorských práv. / *Alle Rechte vorbehalten. Das Werk einschließlich seiner Teile ist urheberrechtlich geschützt. Jede Verwertung ist ohne Zustimmung der Urheberrechtshaber unzulässig.*

Údaje uvedené v této knize byly aktuální v době jejího vydání. / *Die in diesem Buch enthaltenen Angaben waren zum Zeitpunkt seiner Veröffentlichung aktuell.*

ISBN 978-80-11-08476-9

VYBRANÉ VARHANY KRUŠNOHOŘÍ (SEVEROČESKÉ KRUŠNOHOŘÍ, VÝCHODOSASKÉ KRUŠNOHOŘÍ)

AUSGEWÄHLTE ORGELN DER ERZGEBIRGSREGION (NORDBÖHMISCHES ERZGEBIRGE, SÄCHSISCHES OSTERZGEBIRGE)

Autorem celé české části je Tomáš Horák. Německou část zpracoval na základě podkladů, dodaných německými partnery projektu, a vlastního studia v saských archivech Tomáš Horák. Zvláštní poděkování patří p. Tobiasi Haasemu, odborníkovi na varhany Evangelické církve v Sasku, firmě Jehmlich Orgelbau Dresden GmbH, příslušným kantorům a p. Eckhardu Storchovi.

Der Autor des gesamten tschechischen Teils ist Tomáš Horák. Der deutsche Teil wurde von Tomáš Horák auf der Grundlage von Unterlagen, die von den deutschen Projektpartnern zur Verfügung gestellt wurden, und eigenen Recherchen in sächsischen Archiven verfasst. Besonderer Dank gilt Herrn Tobias Haase, Fachbeauftragter für Orgelwesen der Evangelischen Kirche in Sachsen, der Firma Jehmlich Orgelbau Dresden GmbH, den zuständigen Kantoren und Herrn Eckhard Storch.

Varhany označené tímto symbolem byly vybrány mezi nejvýznamnější varhany regionu. / Die mit diesem Symbol markierten Orgeln zählen zu den bedeutendsten Orgeln der Region

Názvy rejstříků jsou uvedeny v podobě, jak jsou popsány na jednotlivých varhanách. / Die Registernamen sind so angegeben, wie sie auf den einzelnen Orgeln verzeichnet sind.

ÚVOD • EINLEITUNG

Tato publikace si klade za cíl nabídnout čtenářům hlubší pohled do historie varhanářství ve vybrané části českého a německého Krušnohoří a představit významné a zajímavé nástroje, které se zde dochovaly. Zároveň čtenář může získat přehled o varhanářích, kteří je postavili a udržovali. Zvláštní pozornost je věnována současnému stavu jednotlivých varhan, jejich technickým specifikům a možnostem jejich dalšího využití v kulturním životě obcí na obou stranách hranice.

Zmapování těchto pozoruhodných nástrojů má přispět nejen k jejich ochraně a obnově, ale také k vytvoření nových příležitostí pro kulturní cestovní ruch. Věříme, že díky lepší informovanosti a atraktivní formě prezentace se varhany stanou lákadlem pro návštěvníky hledající autentické zážitky, poznání a propojení s duchovním i hudebním dědictvím regionu. Publikace tak otevírá cestu k hlubšímu porozumění tomuto výjimečnému fenoménu a podporuje snahu o jeho dlouhodobé uchování pro budoucí generace.

Diese Publikation möchte den Lesern einen tieferen Einblick in die Geschichte des Orgelbaus in einem ausgewählten Teil des tschechischen und deutschen Erzgebirges bieten und bedeutende und interessante Instrumente vorstellen, die hier erhalten geblieben sind. Gleichzeitig erhält der Leser einen Überblick über die Orgelbauer, die diese Instrumente gebaut und gewartet haben. Besonderes Augenmerk wird auf den aktuellen Zustand der einzelnen Orgeln, ihre technischen Besonderheiten und die Möglichkeiten ihrer weiteren Nutzung im kulturellen Leben der Gemeinden auf beiden Seiten der Grenze gelegt.

Die Kartierung dieser bemerkenswerten Instrumente soll nicht nur zu ihrem Schutz und ihrer Restaurierung beitragen, sondern auch neue Möglichkeiten für den Kulturtourismus schaffen. Wir glauben, dass die Orgeln dank besserer Information und einer attraktiven Präsentation zu einer Attraktion für Besucher werden, die authentische Erlebnisse, Wissen und eine Verbindung zum spirituellen und musikalischen Erbe der Region suchen. Die Publikation ebnet somit den Weg zu einem tieferen Verständnis dieses außergewöhnlichen Phänomens und unterstützt die Bemühungen um dessen langfristige Erhaltung für zukünftige Generationen.

Varhanní dědictví Krušnohoří a společná cesta k oživení regionu

Das Orgelkulturerbe des Erzgebirges und ein gemeinsamer Weg zur Belebung der Region

Publikace poodhaluje pro laika tajuplný svět varhanářského umění, které v oblasti severočeského a saského Krušnohoří po staletí utvářelo specifickou kulturní krajinu. Zmapování těchto nástrojů není pouze technickou dokumentací, ale klíčem k pochopení regionu jako jednotného prostoru, kde řemeslo, víra a hudba neznaly hranic. Pro cestovní ruch představuje tento varhanní fond dosud plně nevyužitý potenciál „skrytých pokladů“.

Die Publikation eröffnet dem Laien einen Einblick in die geheimnisvolle Welt der Orgelbaukunst, die im nord-böhmischen und sächsischen Erzgebirge über Jahrhunderte hinweg eine spezifische Kulturlandschaft geprägt hat. Die Erfassung dieser Instrumente ist nicht nur eine technische Dokumentation, sondern ein Schlüssel zum Verständnis der Region als gemeinsamer Raum, in dem Handwerk, Glaube und Musik keine Grenzen kannten. Für den Tourismus stellt dieser Bestand an Orgeln ein bislang nicht voll genutztes Potential „verborgener Schätze“ dar.

Historická kontinuita a přeshraniční dialog

Historische Kontinuität und grenzübergreifender Dialog

Provedený průzkum a jeho závěry prokazují, že varhanářství v Krušnohoří bylo od počátku „mezinárodní“ záležitostí. Varhanáři byli převážně svobodné (nepoddané) osoby s možností volného pohybu i stěhování. Do období renesance a dílem i v baroku a později tak mohli tvořit na obou stranách hranice.

Zatímco jáchymovský Jacob Schedlich dodával své mistrovské kusy do saského Annabergu, Oberwiesenthalu, Plavna ad., saští mistři zanechali stopy na české straně (Johann Daniel Ranft v Bílině či Krupce či drážďanští Jehmlichové ve Flájích či Českém Jiřetíně). Tento oboustranný export řemesel a estetiky (nejen ve varhanářství) vytvořil z Krušnohoří jedno z významných varhanářských center Evropy.

Na německé straně lze vyzdvihnout oblasti jako Freiberg, Dippoldiswalde či Sayda. Zejména Freiberg, jakožto působiště legendárního Gottfrieda Silbermanna, tvoří spolu s českými barokními památkami (např. Osekem) unikátní osu, po které mohou návštěvníci sledovat vrcholný vývoj evropského varhanářství.

Die durchgeführte Untersuchung und ihre Ergebnisse belegen, dass der Orgelbau im Erzgebirge von Anfang an eine „internationale“ Angelegenheit war. Die Orgelbauer waren überwiegend freie (nicht leibeigene) Personen mit der Möglichkeit zur freien Bewegung und Niederlassung. So konnten sie bis in die Zeit der Renaissance und teilweise auch im Barock sowie darüber hinaus auf beiden Seiten der Grenze schöpferisch tätig sein.

Während Jacob Schedlich aus Jáchymov (Sankt Joachimsthal) seine Meisterwerke ins sächsische Annaberg, Oberwiesenthal, Plauen usw. lieferte, hinterließen die sächsischen Meister Spuren auf der böhmischen Seite (Johann Daniel Ranft in Bílina oder Krupka und die Dresdner Jehmlichs in Fláje oder Český Jiřetín). Dieser beiderseitige Export von Handwerk und Ästhetik (nicht nur im Orgelbau) machte das Erzgebirge zu einem der bedeutenden Zentren des Orgelbaus in Europa.

Auf deutscher Seite sind Regionen wie Freiberg, Dippoldiswalde oder Sayda hervorzuheben. Insbesondere Freiberg als Wirkungsstätte des legendären Gottfried Silbermann bildet zusammen mit den böhmischen barocken Denkmälern (z. B. Osek) eine einzigartige Achse, entlang derer Besucher die Blütezeit des europäischen Orgelbaus nachverfolgen können.

Výzva pro budoucnost

Herausforderung für die Zukunft

Navzdory historické hodnotě čelí tento varhanní fond na obou stranách hranice dvěma zásadním bariérám: fyzické nepřístupnosti a technickému stavu.

Většina kostelů v regionu není z bezpečnostních a provozních důvodů otevřena denně. To platí pro české vesnické kostelíky i pro mnohé saské komunity. Pro běžného turistu tak zůstávají varhany často „neviditelným dědictvím“ skrytým za zavřenými dveřmi. Tato omezená přístupnost je hlavním důvodem, proč projekt „Božské

tóny v Krušnohoří“ klade takový důraz na digitální dokumentaci a multimediální prezentaci, které tyto poklady „otevrou“ světu virtuálně i fyzicky během plánovaných akcí.

Druhým faktorem je technický stav. Zatímco na saské straně se díky kontinuitě péče dochovalo mnoho nástrojů v hratelném stavu (např. unikátní Silbermannovy varhany v Reinhardtsgrimma), na české straně po desetiletích stagnace dochází k opravám, restaurování či rekonstrukcím některých cenných varhan teprve v tomto století. Průzkum identifikoval nástroje, které vyžadují prioritní odborný zásah, aby jejich hlas v regionu definitivně neucháhl.

Trotz seines historischen Wertes ist dieser Orgelbestand auf beiden Seiten der Grenze mit zwei wesentlichen Einschränkungen konfrontiert: der physischen Nichtzugänglichkeit und dem technischen Zustand.

Die meisten Kirchen in der Region sind aus Sicherheits- und Betriebsgründen nicht täglich geöffnet. Dies gilt sowohl für die böhmischen Dorfkirchen als auch für viele sächsische Gemeinden. Für den gewöhnlichen Touristen bleiben die Orgeln daher oft ein „unsichtbares Erbe“, das hinter verschlossenen Türen verborgen ist. Diese eingeschränkte Zugänglichkeit ist der Hauptgrund, warum das Projekt „Göttliche Klänge im Erzgebirge“ so großen Wert auf digitale Dokumentation und multimediale Präsentation legt, die diese Schätze virtuell und im Rahmen geplanter Veranstaltungen auch physisch der Welt „öffnen“.

Der zweite Faktor ist der technische Zustand. Während auf der sächsischen Seite dank der kontinuierlichen Pflege viele Instrumente in spielbarem Zustand erhalten geblieben sind (z. B. die einzigartige Silbermann-Orgel in Reinhardtsgrimma), erfolgen auf der böhmischen Seite nach Jahrzehnten der Stagnation Reparaturen, Restaurierungen oder Rekonstruktionen einiger wertvoller Orgeln erst in diesem Jahrhundert. Die Untersuchung identifizierte Instrumente, die vorrangig einen fachgerechten Eingriff erfordern, damit ihre Stimme in der Region nicht endgültig verstummt.

Kontrast a rozmanitost

Kontrast und Vielfalt

Z pohledu kulturního turismu nabízí region unikátní možnost srovnání dvou odlišných tradic – katolické a protestantské, které se odrážejí i v konstrukci varhan.

Saské nástroje směřovaly k monumentálnosti a koncertní dokonalosti, aby vyhověly nárokům protestantské liturgie.

České barokní varhany (reprezentované např. loketskou školou rodiny Starcků) vynikají i při převážně menší velikosti zvukovou krásou a často odlišným prostorovým řešením, kdy druhý manuál (pozitiv) je prostorově oddělený od prvního v parapetu kruchty.

Aus kulturtouristischer Sicht bietet die Region die einzigartige Gelegenheit, zwei unterschiedliche Traditionen – die katholische und die protestantische – zu vergleichen, die sich auch im Orgelbau widerspiegeln.

Sächsische Instrumente strebten nach Monumentalität und Konzertperfektion, um den Anforderungen der protestantischen Liturgie gerecht zu werden.

Böhmische Barockorgeln (repräsentiert beispielsweise durch die Elbogener Orgelbauschule der Familie Starck) zeichnen sich trotz ihrer überwiegend geringeren Größe durch ihre Klangschönheit und oft abweichende räumliche Gestaltung aus, bei der das zweite Manual (Positiv) räumlich vom ersten im Brüstungsgeländer der Chorpore getrennt ist.

Od zapomnění k nové renesanci

Vom Vergessen zu einer neuen Renaissance

O to cennější jsou dnes dochované a restaurované nástroje, které mohou sloužit jako vzorové příklady pro celý region.

Příklady úspěšné obnovy například varhany v Březně, Kadani či saském Sadisdorfu jsou dnes v plné síle připraveny pro koncertní využití.

Nástroje vrcholného baroka (Březno, Klášterec nad Ohří), z časového pomezí „klasického“ a „romantického“ varhanářství (Bečov), mechanicko-pneumatické varhany v Květnově ad. představují svým způsobem unikáty, které mohou přilákat i odbornou veřejnost z celého světa.

Die bis heute erhaltenen und restaurierten Instrumente sind umso wertvoller, da sie als musterhafte Beispiele für die gesamte Region dienen können.

Beispiele gelungener Restaurierungen, wie die Orgeln in Priesen, Kaaden oder Sadisdorf in Sachsen, sind nun wieder voll konzerttauglich.

Instrumente aus der Zeit des Hochbarock (Priesen, Klösterle an der Eger), aus der Übergangszeit zwischen „klassischem“ und „romantischem“ Orgelbau (Hochpetsch), die mechanisch-pneumatische Orgel in Quinau usw. stellen auf ihre Weise einzigartige Stücke dar, die ein professionelles Publikum aus aller Welt anziehen können.

Závěrečné shrnutí

Fazit

V souladu s cíli projektu „Božské tóny v Krušnohoří“ slouží tato publikace jako nezbytný manuál pro oživení regionu. Cílem není jen pasivní soupis, ale aktivní zapojení varhan do života na obou stranách hranice. Skrze připravovanou multimediální výstavu a sérii koncertů je snaha překonat bariéru uzavřených kostelů a poprvé systematicky zpřístupnit toto společné dědictví obyvatelům i návštěvníkům. Tato publikace je prvním krokem k tomu, aby „božské tóny“ znovu propojily srdce Krušnohoří.

Im Einklang mit den Zielen des Projekts „Göttliche Klänge im Erzgebirge“ dient diese Publikation als unersetzliches Handbuch zur Belebung der Region. Ziel ist nicht nur eine passive Auflistung, sondern die aktive Einbindung der Orgeln in das Leben beiderseits der Grenze. Mit der vorbereiteten Multimedia-Ausstellung und einer Konzertreihe soll die Barriere geschlossener Kirchen überwunden und dieses gemeinsame Erbe erstmals für Einheimische und Besucher systematisch zugänglich gemacht werden. Diese Publikation ist der erste Schritt hin zu „göttlichen Klängen“, die das Herz des Erzgebirges wieder verbinden.

HISTORIE VARHANÁŘSTVÍ V REGIONU

Oblasti Krušnohoří a Podkrušnohoří byly dány příznivé podmínky pro vznik řady řemesel včetně uměleckých, varhanářství nevyjímaje. Na jedné straně to byly suroviny (naleziště kovů, zejména cínu a olova, dostatek kvalitního dřeva), na straně druhé existence solventních „investorů“ církevních i světských (města, kláštery, panství). Významnou roli hrála též hudebnost a vzdělanost. Proto zde můžeme doložit existenci varhan již v gotice. Koncem 13. století víme o varhanách v klášterním kostele benediktinek v Teplicích, počátkem 14. století v děkanském kostele v Mostě či Kadani, v 15. století v Annabergu.

O varhanářství a varhanách českého i německého Krušnohoří jsme lépe zpraveni až od dob renesance. Varhanářství bylo do té doby víceméně shodné či podobné. Stavitelé varhan tehdy běžně vandrovali a pracovali na obou stranách hranice. Kdaňští bratři Habartové postavili např. v letech 1514–20 první nástroj v novém kostele sv. Anny v Annabergu. Původem nizozemský varhanář Hermann Raphael Rodenstein (Rottenstein) ml. pracoval nejprve v Nizozemí a Dánsku. Po polovině 16. století se přesunul do Saska, odkud byl činný mj. pro Vídeň, Bavorsko, ale i české Krušnohoří aj. Do Saska s ním přišel jeho mladší bratr Gabriel Raphael (kolem 1535–1610), který po r. 1570 přesídlil do západních Čech a usadil se v Karlových Varech. Ten se řadí k nejvýznamnějším renesančním varhanářům nejen regionu. Pracoval jak v Čechách, tak v Německu. Koncem 16. století postavil v děkanském kostele v Mostě jeden z tehdy největších varhan široko daleko. Martin Wenk (Wanig, ?–1627) ze sasko-lužického Kamenze byl r. 1603 angažován ke stavbě varhan v děkanském kostele v Bilině. Ze Zeulenroda v Durynsku pocházel David Decker (kolem 1581–1641), který se kolem r. 1610 usadil v Mostě, odkud později odešel do České Lípy a nakonec se usadil v Görlitz. Od konce 16. století je doložen pracemi jak v Sasku, tak v Čechách mistr Zacharias Friedel z Kamenze. Truhlář a varhanář Salomon Schmidt z Dippoldiswalde (? mezi 1631–34), činný v saském Krušnohoří od počátku 17. století, dokončil r. 1629 varhany městského kostela v Krupce. V Kadani se ve 2. desetiletí 17. století usadil jeden ze členů významné saské varhanářské rodiny Kochů Georg (junior) z Glauchau. V téže době začíná v Jáchymově působit proslulá dílna Jacoba Schedlicha (1591–1669). Ten byl činný jak na české, tak na německé straně. V polovině 17. století postavil velké varhany např. v Annabergu či Plavně. Vyučil také řadu mistrů, z nichž někteří zůstali v Čechách, jiní přesídlili do Německa.

Po třicetileté válce za rekatolizace odešli někteří varhanáři kvůli víře z Čech do protestantského Německa. Schedlichův žák Mathias Tröttscher se usadil

v bavorském Kulmbachu, další Schedlichův odchovanelec Johann Georg Rabentisch (Rebendis) st. přesídlil z českého do saského Krušnohoří. Jeho stejnojmenný synovec, narozený v Horní Blatné, byl kolem r. 1670 varhanářem v saskokrušnohorském Schneebergu. Z českokrušnohorských regionálních dílen 2. poloviny 17. století jmenujme Georga Christopha Neumanna (1637–před 1715) a jeho syna Johanna Caspara (1664–1720), narozené v Karlových Varech, kteří sídlili nějaký čas v Mostě. Po nich se tam usadil bílinský rodák Gabriel Pantzner (1657–1698), od něhož pocházejí varhany v Křemýži, postavené původně r. 1698 do teplického děkanského kostela. Pantznerův syn Johann Christoph, narozený v Praze, byl v 1. polovině 18. století významným varhanářem ve Vídni.

Kontakty, migrace a oboustranná přeshraniční působnost varhanářů saských a českých mohly volně probíhat, jak již bylo řečeno, jen do třicetileté války. Náboženské poměry po r. 1648 položily určitou hranici mezi katolickým a protestantským prostředím. Varhanářské kontakty mezi německým a českým Krušnohořím byly po třicetileté válce omezeny, ne však zcela přerušeny. Někteří saskí varhanáři byli nadále angažováni na české straně. Ve 2. polovině 17. století to byl např. Hans Grohmann, usazený v Geisingu (kolem 1638–1692), Johann Nöst(en) z Klausnitz, či Christoph Fritzsche z Königsteinu (1638–1680), doložený kolem r. 1660 jako tovaryš drážďanského mistra Tobiase Welleru. Z Borstendorfu pocházel Tobias Ender (1675–1741), který se na konci 17. století usadil v Grünthal-Oberneuschönbergu. Byl činný jak v Sasku, tak v Čechách, kde postavil několik pozitivů. Před r. 1680 se v Buchholzi u Annabergu usadil Tobias Dressel původem z Vogtlandu (1637–1717). Jeho věhlasnou dílnu převzali a do poloviny 18. století provozovali synové Johann Tobias (1687–1757) a Christian (1691–1759). Dresselové též postavili několik varhan v severních a západních Čechách. Johann Daniel Ranft (1727–1804), usazený po r. 1750 v Geisingu, pracoval po r. 1760 v Bilině či Moldavě a r. 1761 převzal stavbu varhan v Krupce. Z jeho práce tam se dochovala varhanní skříň s prospektovými píšťalami. Ze saského Schmiedefeldu u Stolpen pocházel Johann Christoph Standfuss (1699–1760). Ten byl zprvu varhanářem v Rathewalde, kolem r. 1730 přesídlil do severočeského Libouchce a r. 1738 se usadil v Chabařovicích. Konvertoval ke katolické víře a stal se jedním z nejvýznamnějších a nejplodnějších stavitelů varhan v severních Čechách. Řadu nástrojů postavil i v Krušnohoří.

U dochovaných nástrojů saských mistrů v severočeském Krušnohoří můžeme vidět jak výtvarné, tak další odlišnosti od českého varhanářství té doby. Je to dáno vývojem varhanářství v evropských regionech od

dob renesance a odlišným postavením varhan v protestantské a katolické liturgii. Větší úloha a využití varhan daly v protestantských zemích vzniknout spíše větším a velkým nástrojům, splňujícím i koncertní nároky. Mají chromatické či téměř chromatické klaviatury, větší rozsah pedálu ad. České nástroje baroka jsou obecně menší jak počtem rejstříků, tak rozsahem klaviatur, resp. chybějícími dolními 4 chromatickými půltóny v basové oktávě manuálových i pedálových tastatur (tzv. krátká oktáva). Zvukovou krásou a kvalitou jsou nicméně rovnocenná. Oproti saským nástrojům mají české dvoumanuálové varhany až do 19. století často 2. manuál (pozitiv) oddělený ve vlastní skříni v parapetu kruchty.

K nejpřednějším mistrům 18. století v Čechách, činných i v Krušnohoří, se řadí představitelé tzv. lócké varhanářské školy: Starckové (Abraham, 1659–1709, Johann Wenzel, 1670–1757), Pleyerové a Johann Ignaz Schmidt (1727–1802). Z mimoregionálních mistrů té doby, na jejichž tvorbu se dochovaly v severních Čechách památky, jmenujme jezuitského varhanáře Thomase Schwarze (1695–1754) či pražského Johanna Ferdinanda Schwabela (kolem 1700 – po 1763), původem z Německa. Dalším je člen tachovského rodu Gartnerů Franz Adam (1739 – po 1802). Významným regionálním varhanářem českého severozápadu v době rokoka byl Johann Ferdinand Müller z Nepomyšle (1749–1814), činný ještě na počátku 19. století. Jeho syn Johann Constantin (1784–1856) postavil r. 1821 varhany v saském Satzingu. Ze samého počátku 19. století pocházejí varhanní skříně v arciděkanském kostele v Bílině. Jsou regionálně ojedinelou prací vrchlabského mistra Ambrose Tauchmanna (1728–1812), jenž měl být v té době činný i v Neuzelle aj. v Německu.

K nejvýznamnějším barokním varhanářským centřům Saska patřil v 18. století Freiberg. Tam se usadil proslulý Gottfried Silbermann (1683–1753), jeden z nejvýznamnějších saských varhanářů, jehož styl převzali jeho vyučenci a pokračovatelé Johann Georg Schön (1706–1764) a Adam Gottfried Oehme (1718–1789). Oehmeho tovaryš Johann Christian Knöbel (1752–1822) žil též ve Freibergu, svém rodišti, kde působil i jeho syn Wilhelm Gottlob (1775–1859). V Geisingu v polovině 18. století usazený Johann Daniel Ranft (1727–1804) byl žákem míšeňského mistra Johanna Ernsta Hähnela (1697–1777). Jak bylo řečeno výše, byl Ranft činný i na české straně Krušnohoří. V saském Krušnohoří byli nejméně od 17. století angažováni také četní varhanáři z Drážďan. Po r. 1600 to byl z Míšeň pocházející Gottfried Fritzsche (1578–1638), poté Tobias Weller (před 1600–1666), ve 2. polovině 17. století členové rodiny Gräbnerů: Christian st. (kolem 1640–1710), jenž postavil r. 1686 varhany v Krásném Lese u Ústí nad Labem, a Johann Heinrich st. (1665–1739), Andreas Tamitius (1633–1700) ad. Kolem r. 1775 se v Drážďanech usadil Johann Christian Kay-

ser (1750–1813), autor řady saských varhan z konce 18. a počátku 19. století. O široko daleko činně dílně Dresselů v Buchholzi bylo již zmíněno výše. Také v Dippoldiswalde existovala ve 20. letech 18. století varhanářská dílna, kterou reprezentoval Albert Brockhardt (Prockhardt, 1690–1747), rodák z „Fuhrtu“ (Fürth) u Norimberka, činný např. r. 1718 v Ruppendorfu.

Také v 19. století existovalo v Krušnohoří a okolí několik varhanářských dílen. Na české straně to byly především dvě generace Gröblů původem z Prunéřova, usazených v Kadani (Franz Wenzel, 1758–1842, Josef, 1804 – po 1852, Alfred, 1818–1905). Výrazně sem zasáhli libouchečtí Fellerové, Franz st. (1787–1843) a po r. 1843 jeho tři synové Franz ml. (1815–1881), Josef (1818–1893) a Anton (1820–1891), kteří působili až do počátku 90. let 19. století. Franz F. st. postavil mj. v letech 1836–39 velký nástroj o 36 rejstřících v klášterním kostele v Oseku. Vedle jmenovaných se v regionu v 1. polovině 19. století uplatnili čistečtí Guthové (Ferdinand Adalbert, 1742–1824) a Jan Matěj (1762–1834), v polovině 19. století chebský mistr Josef Müller (1810–1868) či Josef Prediger z Albrechtic v Jizerských horách (1812–1891). R. 1865 se v regionu (Křemýž) usadil truhlář a varhanář Stefan Müller (1841–1919), syn varhanářského samouka Franze Müllera původem z Nového Boru. O málo později byl pro nový kostel sv. Alžběty v Teplících-Šanově angažován Josef Breinbauer až z rakouského Linze (1807–1882). Ten již reprezentuje tzv. „varhanářský romantismus“. Od jeho současníka a regionálního mistra Ferdinanda Langenauera z Podbořan (1855 – po 1908) existuje v regionu pouze varhanní skříň ve Vilémově z r. 1896. Oproti tomu se dochovaly tři varhany pražského mistra Karla Schiffnera (1835–1894) ze 70. a 80. let 19. století. Továrna Heinricha Schiffnera (1853–1938), Karlova bratra a nástupce, dodala na konci 19. a počátkem 20. století množství nástrojů do Čech i zahraničí, řadu z nich i do Krušnohoří. Z dalších významných varhanářských firem, angažovaných na konci 19. a v první třetině 20. století v regionu jmenujme krnovskou továrnu bratří Riegerů (působila od r. 1880), mariánskolázeňského Christopa Müllera (1846–1919), novojičínského Karla Neussera (1868 – po 1926), či pražského Josefa Růžičku (1874–1968). Kolem r. 1925 začíná svou činnost varhanář Ladislav Hauser, původem z jižních Čech (1897–1976), usazený v Teplících-Trnovanech.

Také na německé straně působili v 19. století jak místní, tak vzdálenější varhanáři a firmy. Z nich jmenujme nejprve proslulou firmu Jehmlich, kterou založili kolem r. 1810 v Neuwersndorfu Gotthelf Friedrich (1775–1827) s bratry Johannem Gottholdem (1781–1862 Dresden) a Carlem Gottliebem (1786–1867). Ti postavili své první nástroje i v severočeském Krušnohoří a brzy přesídlili do Drážďan, kde firma existuje dodnes. Vedle nich v Drážďanech existovala od druhé čtvrtiny 19. století do r. 1933 Jahn, která mj. postavila

r. 1873 varhany do evangelického kostela v Teplicích (Johann Friedrich Nikolaus, 1798–1875, Julius Ferdinand, 1829–1910, a Johannes (1868–1933). U Jehmlichů se vyučila řada dalších mistrů, např. ve Friedebachu usazený Karl Gottlieb Jeheber (1800–1855) nebo Karl Traugott Stöckel (1804–1881), žák Johanna Gottholda Jehmlicha, který z Freibergu přesídlil do Dippoldiswalde. V Borstendorfu sídlil úspěšný samouk-varhanář Christian Firedrich Göthel (1804–1873), jehož žák Guido Herrmann Schäf (1840–1911) se usadil ve Freibergu. Tam měli v 1. polovině 19. století dílnu členové rodiny Knöbelů a po nich dosud neznámý byl varhanář Christian Friedrich Förster (1783 – po 1810 ?), rodák z Altenbergu, kde působil. V Nieder-Zwönitz bydlil nějaký čas Leberecht Kaufholdt, činný v 70. letech 19. století i v severních Čechách.

Z mimoregionálních varhanářů se ve 2. polovině 19. století v regionu saského východního Krušnohoří objevují známý Richard Kreutzbach z Borna (1839–1903), Gotthilf Bärmig z Werdau (1815–1899) či Hermann Eule (1846–1929), zakladatel též proslulé a dodnes existující firmy v Budyšině (za dob NDR VEB Orgelbau Bautzen, od r. 1990 Hermann Eule Orgelbau GmbH, Bautzen). Významná byla též žitavská firma Schuster, založená r. 1869, která zanikla v 90. letech 20. století. Za druhé světové války měl v Teplicích přechodně dílnu August Ludwig Boscher, před r. 1939 varhanář v Dippoldiswalde, kde pracoval s Erichem B. Barthem (1906–1976, firma Barth & Boscher). Boscher působil nejprve v Drážďanech, r. 1931 převzali s Barthem dílnu E. L. Lohse v Dippoldiswalde. Posledním varhanářem rodu Schmeisserů s dílnou v Rochlitz od r. 1844 byl Alfred (1878–1951). Od r. 1932 působí varhanářská dílna Rühle se sídlem v Moritzburg (Wilhelm, 1906–1993, Wieland, 1936–2010 a nyní Christoph). Vedle nich jsou to ze současných varhanářů Christian Wegscheider v Drážďanech, Siegfried Creüz v Bahretal-Nentmanns-

dorfu, Ekkehart Groß & Johannes Soldan ve Waditz, Johannes Lindner v Radebeulu, Benjamin Welde v Olbersdorfu, Kurt Georg Christian Wüning v Großolbersdorfu (1948–2025), Frank Peiter v Lengefeldu ad.

Doba po r. 1945 v Čechách, zejména období komunistické moci a socialismu v letech 1948–1989 znamenalo morální i fyzickou devastaci nejen Krušnohoří. V té době zaniklo mnoho kostelů i varhan včetně těch nejstarších a nejvzácnějších, řada dalších byla z chátrajících či bouraných kostelů odvezena či prodána, většinou na Slovensko. V letech 1945–89 zaniklo více než 50 % varhanního fondu regionu severočeského Krušnohoří. Nové nástroje bylo tehdy povoleno stavět jen státem povoleným podnikům a mimo církevní prostor. Jedinou výjimkou byl nový nástroj pro nový děkanský kostel v Mostě z r. 1989 od kněze a varhanáře-samouka P. Karla Břízy (1926–2001). Do r. 2015 existující krnovská firma Rieger-Kloss v té době postavila velké koncertní varhany v teplickém Domě kultury.

Teprve po r. 1989 a pádu socialismu bylo zastaveno bourání kostelů a likvidace obcí. Od konce 90. let 20. století a zejména v posledních letech tak mohly být opraveny a restaurovány, příp. rekonstruovány cenné varhany v Březně, Klášterci nad Ohří, klášterním kostele v Oseku, Kryštofových Hamrech ad. Vedle nich vznikají i nové varhany (Červený Hrádek – zámecká kaple, Kadaň, františkánský kostel, Mariánské Radčice). Z varhanářských firem současnosti jsou v regionu činné např. Dlabal-Mettler z Bílska u Olomouce, Kánský-Brachtl z Krásných Louček u Krnova, Attentus Qualitatis z Lomnice u Tišnova, Peter Nožina z Nahořub či Ivan Bok z Krnova.

V saském Krušnohoří doba NDR tak velké škody na kostelích a varhanách nenapáchala. Oblast nebyla totiž postižena vysídlením a výměnou obyvatelstva, kulturní i náboženská tradice zde mohla přetrvat. Proto se zde dochovalo více nástrojů včetně historických.

GESCHICHTE DES ORGELBAUS IN DER REGION

Die Region Erzgebirge bot günstige Bedingungen für die Entstehung einer Reihe von Handwerksberufen, darunter auch künstlerische Berufe wie das Orgelbauhandwerk. Einerseits waren dies die Rohstoffe (Metallvorkommen, insbesondere Zinn und Blei, reichlich vorhandenes Holz von guter Qualität), andererseits die Existenz solventer „Investoren“ aus kirchlichen und weltlichen Kreisen (Städte, Klöster, Herrschaften). Eine wichtige Rolle spielten auch Musikalität und Bildung. Daher können wir hier die Existenz von Orgeln bereits in der Gotik nachweisen. Ende des 13. Jahrhunderts wissen wir von Orgeln in der Klosterkirche der Benediktinerinnen in Teplice (Teplitz), Anfang des 14. Jahrhun-

derts in der Dekanatskirche in Most (Brüx) oder Kadaň (Kaaden), im 15. Jahrhundert in Annaberg.

Über den Orgelbau und die Orgeln im böhmischen und deutschen Erzgebirge sind wir erst seit der Renaissance besser informiert. Bis dahin war der Orgelbau in Europa mehr oder weniger identisch oder ähnlich. Orgelbauer wanderten damals häufig umher und arbeiteten auf beiden Seiten der Grenze. Die Brüder Habart aus Kadaň (Kaaden) bauten beispielsweise in den Jahren 1514–1520 das erste Instrument in der neuen St.-Anna-Kirche in Annaberg. Der ursprünglich aus den Niederlanden stammende Orgelbauer Hermann Raphael Rodenstein (Rottenstein) der Jüngere arbeitete

te zunächst in den Niederlanden und Dänemark. Nach Mitte des 16. Jahrhunderts zog er nach Sachsen, von wo aus er unter anderem für Wien, Bayern, aber auch das böhmische Erzgebirge tätig war. Mit ihm kam sein jüngerer Bruder Gabriel Raphael (um 1535–1610) nach Sachsen, der um 1570 nach Westböhmen übersiedelte und sich in Karlovy Vary (Karlsbad) niederließ. Er zählt zu den bedeutendsten Renaissance-Orgelbauern nicht nur der Region. Er arbeitete sowohl in Böhmen als auch in Deutschland. Ende des 16. Jahrhunderts baute er in der Dekanatskirche in Most eine der damals größten Orgeln weit und breit. Martin Wenk (Wanig, ?–1627) aus Kamenz in der sächsischen Lausitz wurde 1603 mit dem Bau einer großen Orgel in der Dekanatskirche in Bílina beauftragt. Aus Zeulenroda in Thüringen stammte David Decker (um 1581–1641), der sich um 1610 in Most niederließ, von wo aus er später nach Česká Lípa (Böhmisch Leipa) zog und sich schließlich in Görlitz niederließ. Seit Ende des 16. Jahrhunderts sind Arbeiten des Meisters Zacharias Friedel aus Kamenz sowohl in Sachsen als auch in Böhmen belegt. Der Tischler und Orgelbauer Salomon Schmidt aus Dippoldiswalde (? bis zwischen 1631 und 1634), der seit Beginn des 17. Jahrhunderts im sächsischen Erzgebirge tätig war, vollendete 1629 die Orgel der Stadtkirche in Krupka (Graupen). In Kadaň (Kaaden) ließ sich im zweiten Jahrzehnt des 17. Jahrhunderts Georg Koch (d. J.) aus Glauchau nieder, ein Mitglied der bedeutenden sächsischen Orgelbauerfamilie Koch. Zur gleichen Zeit begann in Jáchymov (Sankt Joachimsthal) die berühmte Werkstatt von Jacob Schedlich (1591–1669) zu arbeiten. Meister Schedlich war sowohl auf der böhmischen als auch auf der deutschen Seite tätig und baute Mitte des 17. Jahrhunderts große Orgeln, beispielsweise in Annaberg oder Plauen. Er bildete auch eine Reihe von Nachfolgern aus, von denen einige in Böhmen blieben, andere nach Deutschland zogen.

Nach dem Dreißigjährigen Krieg wanderten einige Orgelbauer während der Rekatholisierung aus Glaubensgründen aus Böhmen ins protestantische Deutschland aus. Schedlichs Schüler Mathias Tröttscher ließ sich im bayerischen Kulmbach nieder, ein weiterer Schedlich-Schüler, Johann Georg Rabentisch (Rebendisch) der Ältere, zog vom böhmischen ins sächsische Erzgebirge. Sein gleichnamiger Neffe, geboren in Horní Blatná (Bergstadt Platten), war um 1670 Orgelbauer in Schneeberg im sächsischen Erzgebirge. Aus den regionalen Werkstätten des böhmischen Erzgebirges in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts seien Georg Christoph Neumann (1637–vor 1715) und sein Sohn Johann Caspar (1664–1720) genannt, die in Karlovy Vary (Karlsbad) geboren wurden und einige Zeit in Most (Brüx) lebten. Nach ihnen ließ sich der aus Bílina (Bilin) stammende Gabriel Pantzner (1657–1698) dort nieder, von dem die Orgel in Křemýž (Krzemusch) stammt, die ursprünglich 1698 für die Dekanatskir-

che in Teplice (Teplitz) gebaut wurde. Pantzners Sohn Johann Christoph, geboren in Prag, war in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts ein bedeutender Orgelbauer in Wien.

Kontakte, Migration und beiderseitige grenzüberschreitende Tätigkeit sächsischer und böhmischer Orgelbauer konnten, wie bereits erwähnt, nur bis zum Dreißigjährigen Krieg frei stattfinden. Die religiösen Verhältnisse nach 1648 zogen eine gewisse Grenze zwischen dem katholischen und dem protestantischen Umfeld. Die Kontakte zwischen deutschen und böhmischen Orgelbauern im Erzgebirge wurden nach dem Dreißigjährigen Krieg eingeschränkt, aber nicht vollständig unterbrochen. Manche sächsische Orgelbauer waren weiterhin auf böhmischer Seite tätig. In der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts waren dies beispielsweise Hans Grohmann, ansässig in Geising (ca. 1638–1692), Johann Nöst(en) aus Klausnitz oder Christoph Fritzsche aus Königstein (1638–1680), der 1660 als Geselle des Dresdner Meisters Tobias Weller belegt ist. Aus Borstendorf stammte Tobias Ender (1675–1741), der sich Ende des 17. Jahrhunderts in Grünthal-Oberneuschönberg niederließ. Er war sowohl in Sachsen als auch in Böhmen tätig, wo er mehrere Positive baute. Vor 1680 ließ sich Tobias Dressel, ursprünglich aus dem Vogtland (1637–1717), in Buchholz bei Annaberg nieder. Seine berühmte Werkstatt wurde von seinen Söhnen Johann Tobias (1687–1757) und Christian (1691–1759) übernommen und bis Mitte des 18. Jahrhunderts weitergeführt. Die Dressels bauten auch mehrere Orgeln in Nord- und Westböhmen. Johann Daniel Ranft (1727–1804), der sich nach 1750 in Geising niederließ, arbeitete nach 1760 in Bílina (Bilin) und Moldava (Moldau) und übernahm 1761 den Bau einer Orgel in Krupka (Graupen). Von seiner Arbeit dort ist der Orgelprospekt mit den Prospektpfeifen erhalten geblieben. Aus dem sächsischen Schmiedefeld bei Stolpen stammte Johann Christoph Standfuss (1699–1760). Er war zunächst Orgelbauer in Rathewalde, zog 1730 nach Libouchec (Königswald) in Nordböhmen um und ließ sich 1738 in Chabařovice (Karbitz) nieder. Er konvertierte zum katholischen Glauben und wurde zu einem der bedeutendsten und produktivsten Orgelbauer in Nordböhmen. Er baute auch eine Reihe von Orgelinstrumenten im Erzgebirge.

An den erhaltenen Instrumenten sächsischer Meister im nordböhmischen Erzgebirge lassen sich sowohl künstlerische als auch andere Unterschiede zum damaligen böhmischen Orgelbau erkennen. Dies ist auf die Entwicklung des Orgelbaus in den europäischen Regionen seit der Renaissance und die unterschiedliche Stellung der Orgel in der protestantischen und katholischen Liturgie zurückzuführen. Die größere Rolle und stärkere Nutzung der Orgel in protestantischen Ländern führte eher zur Entstehung von größeren und großen Instrumente, die auch den Anforderungen der

Konzertpraxis gerecht wurden. Sie haben chromatische oder fast chromatische Klaviaturen, einen größeren Pedalumfang usw. Böhmisches Barockinstrumente sind im Allgemeinen sowohl hinsichtlich der Anzahl der Register als auch hinsichtlich des Umfangs der Klaviaturen kleiner bzw. es fehlen ihnen die 4 untersten chromatischen Halbtöne in der Bassoktave der Manual- und Pedalklaviaturen (sog. kurze Oktave). In Bezug auf Klangschönheit und Qualität sind sie jedoch gleichwertig. Im Gegensatz zu sächsischen Instrumenten haben böhmische zweimanualige Orgeln bis ins 19. Jahrhundert hinein oft das zweite Manual (Positiv) in einem eigenen Gehäuse, das in der Emporenbrüstung untergebracht ist.

Zu den bedeutendsten Meistern der Barockzeit in Böhmen, die im Erzgebirge tätig waren, zählen die Vertreter der sogenannten Elbogener Orgelbauschule: die Familie Starck (Abraham, 1659–1709, Johann Wenzel, 1670–1757), die Pleyers und Johann Ignaz Schmidt (1727–1802). Von den nicht aus der Region stammenden Meistern dieser Zeit, deren Werke in der Region erhalten geblieben sind, seien der jesuitische Laienbruder Thomas Schwarz (1695–1754) und der aus Deutschland stammende Prager Johann Ferdinand Schwabel (um 1700 – nach 1763) genannt. Ein weiterer ist Franz Adam Gartner (1739 bis nach 1802), ein Mitglied der berühmten Tachauer Orgelbaufamilie Gartner. Ein bedeutender regionaler Orgelbauer des nordwestlichen Teils Böhmens in der Rokokozeit war Johann Ferdinand Müller aus Nepomyšl (Pomeisl, 1749–1814), der noch zu Beginn des 19. Jahrhunderts tätig war. Sein Sohn Johann Constantin (1784–1856) baute 1821 eine Orgel im sächsischen Satz. Aus dem frühen 19. Jahrhundert stammt das Orgelgehäuse in der Erzdekanatskirche in Bílina (Bilin). Es ist ein regional vereinzelter Werk des Meisters Ambrosius Tauchmann (1728–1812) aus Vrchlabí (Hohenelbe), der zu dieser Zeit auch in Neuzelle und anderen Orten in Deutschland tätig gewesen sein soll.

Zu den bedeutendsten Barockorgelbauzentren Sachsens gehörte im 18. Jahrhundert Freiberg. Dort ließ sich einer der berühmtesten und wichtigsten sächsischen Meister, Gottfried Silbermann (1683–1753), nieder, dessen Stil seine Schüler und Nachfolger Johann Georg Schön (1706–1764) und Adam Gottfried Oehme (1718–1789) übernommen haben. Oehmes Geselle Johann Christian Knöbel (1752–1822) lebte auch in Freiberg, seinem Geburtsort, wo auch sein Sohn Wilhelm Gottlob (1775–1859) wirkte. Johann Daniel Ranft (1727–1804), der sich Mitte des 18. Jahrhunderts in Geising niederließ, war Schüler des Meißner Meisters Johann Ernst Hähnel (1697–1777). Wie bereits erwähnt, war Ranft auch auf der tschechischen Seite des Erzgebirges tätig. Im sächsischen Erzgebirge sind seit mindestens dem 17. Jahrhundert auch zahlreiche Orgelbauer aus Dresden verzeichnet. Nach 1600 war dies der aus Meißen stam-

mende Gottfried Fritzsche (1578–1638), danach Tobias Weller (vor 1600 – 1666) und in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts Mitglieder der Familie Gräbner: Christian der Ältere (um 1640 – 1710), der 1686 die Orgel in Krásný Les bei Ústí nad Labem (Schönwald b. Aussig) baute, und Johann Heinrich der Ältere (1665–1739), Andreas Tamitius (1633–1700) u. a. Um 1775 ließ sich Johann Christian Kayser (1750–1813) in Dresden nieder, der eine Reihe sächsischer Orgeln aus dem späten 18. und frühen 19. Jahrhundert baute. Die weitreichende Tätigkeit der Dressel-Werkstatt in Buchholz wurde bereits oben erwähnt. Auch in Dippoldiswalde gab es in den 1720er Jahren eine Orgelbauwerkstatt, die von Albert Brockhard (Prockhardt, 1690–1747) vertreten wurde, gebürtig in „Fuhrt“ (Fürth) bei Nürnberg, der beispielsweise 1718 in Ruppendorf tätig war.

Auch im 19. Jahrhundert sind im Erzgebirge und Umgebung mehrere Orgelbauwerkstätten nachgewiesen. Auf der tschechischen Seite waren es vor allem zwei Generationen der Familie Gröbl aus Prunéřov (Brunnersdorf), die sich in Kadaň (Kaaden) niedergelassen hatten (Franz Wenzel, 1758–1842, Josef, 1804 bis nach 1852, Alfred, 1818–1905). Außerdem machten sich hier die Fellers aus Libouchec (Königswald) einen Namen, Franz der Ältere (1787–1843) und nach 1843 seine drei Söhne Franz der Jüngere (1815–1881), Josef (1818–1893) und Anton (1820–1891), die bis Anfang der 1890er Jahre tätig waren. Franz Feller d. Ä. baute u. a. in den Jahren 1836–39 eine große Orgel mit 36 Registern in der Klosterkirche in Osek (Ossegg). Neben den Genannten bauten Orgeln in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts in der Region die Familie Guth aus Čistá (Tschistey), Ferdinand Adalbert (1742–1824) und Jan Matěj (1762–1834), Mitte des 19. Jahrhunderts der Egerer Meister Josef Müller (1810–1868) und Josef Prediger aus Albrechtice (Albrechtsdorf im Isergebirge, 1812–1891). Im Jahr 1865 ließ sich der Tischler und Orgelbauer Stefan Müller (1841–1919), Sohn des Orgelbau-Autodidakten Franz Müller aus Nový Bor (Haida), in der Region (Křemýž/Krzemusch) nieder. Wenig später wurde Josef Breinbauer aus dem österreichischen Linz (1807–1882) für die neue St.-Elisabeth-Kirche in Teplice-Šanov (Teplice-Schöna) engagiert. Dieser repräsentiert bereits die sogenannte „Romantik“ im Orgelbau. Von seinem Zeitgenossen und dem regionalen Meister Ferdinand Langenauer aus Podbořany (Podersam, 1855–nach 1908) ist in der Region nur noch ein Orgelgehäuse aus dem Jahr 1896 in Vilémov (Willomitz) erhalten. Demgegenüber blieben drei Orgeln des Prager Meisters Karl Schiffrer (1835–1894) aus den 70er und 80er Jahren des 19. Jahrhunderts erhalten. Die Firma von Heinrich Schiffrer (1853–1938), Karls Bruder und Nachfolger, lieferte Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts eine Vielzahl von Instrumenten nach Böhmen und ins Ausland, darunter auch viele in das Erzgebirge. Zu den weiteren bedeutenden Orgelbaufirmen, die Ende des 19. und im

ersten Drittel des 20. Jahrhunderts in der Region tätig waren, zählen die Firma der Brüder Rieger in Krnov (Jägerndorf, seit 1880), Christoph Müller (1846–1919) in Mariánské Lázně (Marienbad), Karl Neusser aus Nový Jičín (Neutitschein, 1868 bis nach 1926) und Josef Růžicka aus Prag (1874–1968). Um 1925 begann der aus Südböhmen stammende Orgelbauer Ladislav Hauser (1897–1976), in Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn) ansässig, seine Tätigkeit.

Auch auf deutscher Seite der Erzgebirgsregion waren im 19. Jahrhundert sowohl lokale als auch weiter entfernt ansässige Orgelbauer und Firmen tätig. Zu nennen ist hier vor allem die berühmte Firma Jehmlich, die um 1810 in Neuernsdorf von Gotthelf Friedrich (1775–1827) zusammen mit seinen Brüdern Johann Gotthold (1781–1862 Dresden) und Carl Gottlieb (1786–1867) gegründet wurde. Sie bauten ihre ersten Instrumente im nordböhmisches Erzgebirge und zogen bald nach Dresden, wo das Unternehmen bis heute besteht. Neben ihnen gab es in Dresden vom zweiten Viertel des 19. Jahrhunderts bis 1933 die Firma Jahn, die unter anderem 1873 die Orgel für die evangelische Kirche in Teplice baute (Johann Friedrich Nikolaus, 1798–1875, Julius Ferdinand, 1829–1910, und Johannes, 1868–1933. Bei den Jehmlachs wurden zahlreiche weitere Meister ausgebildet, darunter Karl Gottlieb Jehebe (1800–1855) aus Friedebach und Karl Traugott Stöckel (1804–1881), ein Schüler von Johann Gotthold Jehmlich, der von Freiberg nach Dippoldiswalde zog. In Borstendorf lebte der erfolgreiche autodidaktische Orgelbauer Christian Friedrich Göthel (1804–1873). Sein Schüler Guido Herrmann Schäf (1840–1911) ließ sich in Freiberg nieder. Bislang unbekannt war der Orgelbauer Christian Friedrich Förster (1783 bis nach 1810?), der aus Altenberg stammte, wo er seine Werkstatt hatte. In Nieder-Zwönitz lebte eine Zeit lang Leberecht Kaufholdt, der in den 70er Jahren des 19. Jahrhunderts auch in Nordböhmen tätig war.

Zu den überregionalen Orgelbauern, die in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts im sächsischen Ost-erzgebirge tätig waren, zählen der bekannte Richard Kreutzbach aus Borna (1839–1903), Gotthilf Bärmig aus Werdau (1815–1899) und Hermann Eule (1846–1929), Gründer der ebenfalls berühmten und bis heute bestehenden Firma in Bautzen (während in der Zeit der DDR VEB Orgelbau Bautzen, seit 1990 Hermann Eule Orgelbau GmbH, Bautzen). Bedeutend war auch die 1869 gegründete Firma Schuster aus Zittau, die in den 90er Jahren des 20. Jahrhunderts aufgelöst wurde. Während des Zweiten Weltkriegs hatte August Ludwig Boscher, vor 1939 Orgelbauer in Dippoldiswalde, wo er mit Erich B. Barth (1906–1976, Firma Barth & Boscher) zusammenarbeitete, vorübergehend eine Werkstatt in Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn). Boscher war zunächst

in Dresden tätig, 1931 übernahmen er und Barth die Werkstatt von E. L. Lohse in Dippoldiswalde. Der letzte Orgelbauer der Familie Schmeisser mit einer Werkstatt in Rochlitz seit 1844 war Alfred (1878–1951). Seit 1932 gibt es die Orgelbauwerkstatt Rühle mit Sitz in Moritzburg (Wilhelm, 1906–1993, Wieland, 1936–2010 und heute Christoph). Neben diesen gehören zu den aktuellen Orgelbauern Christian Wegscheider in Dresden und Siegfried Creuz in Bahretal-Nentmannsdorf, Ekkehart Groß & Johannes Soldan in Waditz, Johannes Lindner in Radebeul, Benjamin Welde in Olbersdorf, Kurt Georg Christian Wünning in Großolbersdorf (1948–2025), Frank Peiter in Lengefeld u. a.

Die Zeit nach 1945 in der Tschechoslowakei, insbesondere die Zeit der kommunistischen Herrschaft und des Sozialismus in den Jahren 1948–1989, bedeutete nicht nur für das Erzgebirge eine moralische und physische Verwüstung. In dieser Zeit verschwanden viele Kirchen und Orgeln, darunter auch die ältesten und wertvollsten, viele andere wurden aus verfallenen oder abgerissenen Kirchen entfernt oder verkauft, meist in die Slowakei. In den Jahren 1945–1989 gingen mehr als 50 % der Orgeln im Nordböhmisches Erzgebirge verloren. Der Bau neuer Instrumente war damals nur staatlich zugelassenen Unternehmen und außerhalb kirchlicher Räume gestattet. Die einzige Ausnahme bildete ein neues Instrument für die neue Dekanatskirche in Most aus dem Jahr 1989, das vom Priester und autodidaktischen Orgelbauer P. Karel Bříza (1926–2001) gebaut wurde. Die bis 2015 bestehende Firma Rieger-Kloss aus Krnov baute zu dieser Zeit eine große Konzertorgel im Kulturhaus in Teplice.

Erst nach 1989 und dem Fall des Sozialismus wurde der Abriss von Kirchen und die Auflösung von Gemeinden gestoppt. Seit Ende der 1990er Jahre und insbesondere in den letzten Jahren konnten so wertvolle Orgeln in Březno, Klášterec nad Ohří, in der Klosterkirche in Osek, in Kryštofovy Hamry u. a. repariert und restauriert bzw. rekonstruiert werden. Daneben entstehen auch neue Orgeln (Červený Hrádek – Schlosskapelle, Kadaň, Franziskanerkirche, Mariánské Radčice). Von den heutigen Orgelbauern und Orgelbauern sind in der Region beispielsweise Dlabal-Mettler aus Bílsko bei Olomouc, Kánský-Brachtel aus Krásné Loučky bei Krnov, Attentus Qualitatis aus Lomnice bei Tišnov, Peter Nožina aus Nahoruby und Ivan Bok aus Krnov tätig.

Im sächsischen Erzgebirge hat die DDR-Zeit keine so großen Schäden an Kirchen und Orgeln angerichtet. Die Region war vergleichsweise nicht von Vertreibung und Bevölkerungsaustausch betroffen, sodass die kulturellen und religiösen Traditionen hier bis zu einem gewissen Grad fortbestehen konnten. Deshalb sind hier mehr Instrumente erhalten geblieben, darunter auch historisch wertvolle.

SOUPIS KOSTELŮ LOKALIT SEVEROČESKÉHO KRUŠNOHOŘÍ S EXISTUJÍCÍMI VARHANNÍMI NÁSTROJI

VERZEICHNIS DER KIRCHENORTE IM NORDBÖHMISCHEN ERZGEBIRGE MIT BESTEHENDEN ORGELN

OKRES TEPLICE / BEZIRK TEPLICE

- Bílina, ř. k. arciděkanství kostel sv. Petra a Pavla / *Bilin, römisch-katholische Erzdekanatskirche St. Peter und Paul* (Heinrich Schiffner, 1913)
- Bohosudov, ř. k. poutní bazilika P. Marie Bolestné / *Mariaschein, römisch-katholische Wallfahrtskirche der Schmerzhafte Mutter Gottes* (Heinrich Schiffner, 1904)
- Bořislav, ř. k. kostel sv. Kateřiny / *Boreslau, römisch-katholische Kirche St. Katharina* (Johann Christoph Standfuss / Stefan Müller, kolem / um 1750/1911)
- Cínovec, kostel Nanebevzetí P. Marie / *Zinnwald, römisch-katholische Kirche Mariä Himmelfahrt* (Heinrich Schiffner, 1913, Gebrüder Jehmlich, 1959)
- Dubí, ř. k. kostel Neposkvrněného početí P. Marie / *Eichwald, römisch-katholische Kirche der Unbefleckten Empfängnis Mariä* (Heinrich Schiffner / Igra Praha, 1913 / 1960–70)
- Duchcov, ř. k. kaple sv. Barbory / *Dux, Kapelle St. Barbara* (Heinrich Schiffner, 1890)
- Hradiště, ř. k. kostel sv. Vavřince / *Ratsch, römisch-katholische Kirche St. Laurentius* (Stefan Müller, 1893)
- Hrob, ř. k. kostel sv. Barbory / *Klostergrab, römisch-katholische Kirche St. Barbara* (Heinrich Schiffner, 1905) – poškozené / *beschädigt*
- Hrobčice, ř. k. kostel sv. Havla / *Hrobschitz, römisch-katholische Kirche St. Gallus* (Heinrich Schiffner, 1893) – devastované, vykradeny / *zerstört, geplündert*
- Chouč, ř. k. kostel sv. Kateřiny (Johann Guth, 1814) / *Kautz, römisch-katholische Kirche* devastovaný / *zerstört*
- Jeníkov, ř. k. kostel sv. Petra a Pavla / *Janegg, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul* (Heinrich Schiffner, 1898)
- Kostomlaty pod Milešovkou, ř. k. kostel sv. Vavřince / *Kostenblatt, römisch-katholische Kirche St. Laurentius* (Johann Christoph Standfuss / Stefan Müller, 1747/1898)
- Krupka, ř. k. kostel Nanebevzetí P. Marie / *Graupen, römisch-katholische Kirche Mariä Himmelfahrt* (firma Rieger, 1930)
- Křemýž, ř. k. kostel sv. Petra a Pavla / *Krzemusch, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul* (Gabriel Pantzner, 1698)
- Měrunice, ř. k. kostel sv. Stanislava / *Meronitz, römisch-katholische Kirche St. Stanislaus* (Franz Fellerst. / d. Ä., 1843)
- Mikulov, ř. k. kostel sv. Mikuláše / *Niklasberg, römisch-katholische Kirche St. Nikolaus* (Josef Růžicka, 1920–30) – devastované / *zerstört*
- Modlany, ř. k. kostel sv. Apolináře / *Modlan, römisch-katholische Kirche St. Apollinaris* (bratři Fellerové / Gebrüder Feller 1854)
- Moldava, ř. k. kostel Navštívení P. Marie / *Moldau, römisch-katholische Kirche Mariä Heimsuchung* (Otto Rieger, 1915)
- Mukov, ř. k. kostel sv. Prokopa / *Muckow, römisch-katholische Kirche St. Prokopius* (Heinrich Schiffner, 1903)
- Novosedlice, ř. k. poutní kostel sv. Valentina / *Weißkirchlitz, römisch-katholische Wallfahrtskirche St. Valentin* (Josef Růžicka, 1920–30)
- Osek, ř. k. děkanství kostel sv. Petra a Pavla / *Ossegg, römisch-katholische Dekanatskirche St. Peter und Paul* (Heinrich Schiffner, 1908) – poškozeny, nehratelné / *beschädigt, unspielbar*
- Osek, cisterciácký klášterní kostel Nanebevzetí P. Marie, velké varhany / *Ossegg, Zisterzienser-Klosterkirche Mariä Himmelfahrt, große Orgel* (Franz Feller, 1836–1839 / Heinrich Schiffner, 1908–1909, firma Rieger, 1933, firma Robert Ponča – Varhany, 2025–2026), malé varhany / *die kleine Orgel* (Johann Wenzel Starck, 1718)
- Osek, ř. k. kostel sv. Kateřiny / *Ossegg, römisch-katholische Kirche St. Katharina* (Heinrich Schiffner, 1891) – devastované / *zerstört*
- Rtyně nad Bílinou, ř. k. kostel sv. Martina / *Hertine, römisch-katholische Kirche St. Martin* (Stefan Müller, 1883)
- Světec, ř. k. kostel sv. Jakuba Většího / *Schwaz, römisch-katholische Kirche St. Jakob* (firma Rejna a Černý, 1894)
- Teplice, ř. k. děkanství kostel sv. Jana Křtitele / *Tep-litz, römisch-katholische Dekanatskirche des hl. Johannes des Täufers* (Organa Kutná Hora, 1979)
- Teplice, bývalý luteránský kostel sv. Bartoloměje / *Teplitz, ehemalige lutherische Bartholomäuskirche* (firma Walcker, 1905) – devastované torzo / *zerstörter Torso*
- Teplice-Šanov, ř. k. kostel sv. Alžběty Uherské / *Teplitz-Schönau, römisch-katholische Kirche St. Elisabeth* (Josef Breinbauer & Sohn, 1877)
- Teplice-Šanov, sbor Českobratrské církve evangelické / *Teplitz-Schönau, Gemeinde der Evangelischen Kirche der Böhmisches Brüder* (August Ludwig Boscher, 1940–45)

- Teplice-Trnovany, ř. k. kostel Božského Srdce Páně / *Teplitz-Turn, römisch-katholische Herz-Jesu-Kirche* (Ladislav Hauser / Jantač a Tichý, 1940 / 2000)
- Zabuřany, ř. k. kostel sv. Šimona a Judy / *Sobrusan, römisch-katholische Kirche der Apostel Simon und Judas* (Gebrüder Rieger, 1900)
- Žim, ř. k. kostel Nalezení sv. Kříže / *Schima, römisch-katholische Kirche der Auffindung des Hl. Kreuzes* (Franz Feller st. / d. Ä., 1836) – poškozené / *beschädigt*
- Nová Ves v Horách, ř. k. kostel sv. Michaela / *Gebirgsneudorf, römisch-katholische Kirche des hl. Erzengels Michael* (firma Mauracher, 1923) – devastováno / *zerstört*
- Volevčice, ř. k. kostel sv. Prokopa / *Wolepschitz, römisch-katholische Kirche St. Prokopi* (Franz a Josef Fellerové / Franz und Josef Feller, 1875)
- Vtelno, ř. k. kostel Povýšení sv. Kříže / *Wteln, römisch-katholische Kirche der Erhöhung des Hl. Kreuzes* (Franz Feller st. / d. Ä 1841)
- Želenice, ř. k. kostel sv. Václava / *Sellnitz, römisch-katholische Kirche St. Wenzel* (Josef Müller, 1867) – devastované / *zerstört*

OKRES MOST / BEZIRK MOST

- Bečov, ř. k. kostel sv. Jiljí / *Hochpetsch, römisch-katholische Kirche St. Ägidius* (Karl Schiffner, 1878)
- České Zlatníky, ř. k. kostel sv. Jiří / *Böhmisch Schladnig, römisch-katholische Kirche St. Georg* (Johann Wenzel Starck, 1749)
- Havraň, ř. k. kostel sv. Vavřince / *Hawran, römisch-katholische Kirche St. Laurentius* (Johann Wenzel Starck, 1749)
- Hora Svaté Kateřiny, ř. k. kostel sv. Kateřiny / *St. Katharinaberg, römisch-katholische Kirche St. Katharina* (bratři Fellerové / *Gebrüder Feller*, 1849)
- Horní Jiřetín, ř. k. kostel Nanebevzetí P. Marie / *Obergeorgenthal, römisch-katholische Kirche Mariä Himmelfahrt* (firma Rieger, kolem / *um* 1934)
- Jezeří, zámecká kaple P. Marie Bolestné / *Eisenberg, Schlosskapelle der schmerzhaften Mutter Gottes* (Nicolas Bergmüller ?, 1767) – devastované, vykradené / *zerstört, geplündert*
- Litvínov, ř. k. kostel sv. Michaela archanděla / *Ober Leutensdorf, römisch-katholische Kirche des hl. Erzengels Michael* (Otto Rieger, 1908)
- Lom, ř. k. kostel Nejsvětějšího srdce Páně / *Bruch, römisch-katholische Herz-Jesu-Kirche* (Ferdinand Langernauer, 1889) – torzo / *Torso*
- Malé Březno, ř. k. kostel sv. Jana Evangelisty / *Kleinpriesen, römisch-katholische Kirche des hl. Johannes des Evangelisten* (Johann Ferdinand Müller, 1790)
- Malý Háj, ř. k. kostel Nejsvětější Trojice / *Kleinhan, römisch-katholische Kirche der Hl. Dreifaltigkeit* (bratři Fellerové / *Gebrüder Feller*, 1846) – poškozené / *beschädigt*
- Mariánské Radčice, ř. k. poutní kostel Bolestné Matky Boží / *Maria Ratschitz, römisch-katholische Wallfahrtskirche der schmerzhaften Mutter Gottes* (firma Attentus Qulitatis, 2026)
- Most, bývalý arciděkaný kostel Nanebevzetí P. Marie, velké varhany / *Brüx, ehemalige Erzdekanatskirche Mariä Himmelfahrt, große Orgel* (Rieger-Kloss, 1988), malé varhany / *kleine Orgel* (Johann Wenzel Starck, Johann Adam Pleyer, 1738)
- Most, nový ř. k. děkaný kostel sv. Václava / *Brüx, neue römisch-katholische Dekanatskirche St. Wenzel* (P. Karel Břiza, 1987)

OKRES CHOMUTOV / BEZIRK KOMOTAU

- Bílenice, ř. k. kostel sv. Bartoloměje / *Bielenz, römisch-katholische Kirche St. Bartholomäus* (Ferdinand Guth, 1874)
- Blatno, ř. k. kostel sv. Michaela / *Platten, römisch-katholische Kirche des hl. Erzengels Michael* (Johann Ignaz Schmidt, 1786) – torzo mimo kostel, plánována renovace a reinstalace / *Torso außerhalb der Kirche, Renovierung und Reinstallieren ist geplant*
- Boč, ř. k. kostel sv. Václava / *Wotsch, römisch-katholische Kirche St. Wenzel* (Ferdinand a Johann Guthové / *Ferdinand und Johann Guth*, 1820)
- Březno, kostel sv. Petra a Pavla / *Priesen, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul* (Johann Ignaz Schmidt, 1755)
- Černý Potok, ř. k. kostel sv. Antonína z Padovy / *Pleil, römisch-katholische Kirche des hl. Antonius von Padua* (Jan Tuček, 1887)
- Červený Hrádek, zámecká kaple sv. Jana Křtitele / *Rothenhaus, Schlosskapelle des hl. Johannes des Täufers* (Dušan Doubek, 1999)
- Droužkovice, ř. k. kostel sv. Mikuláše / *Trauschkowitz, römisch-katholische Kirche St. Nikolaus* (Franz a Josef Fellerové / *Franz und Josef Feller*, 1874)
- Horní Halže, ř. k. kostel sv. Terezie Veliké / *Oberhals, römisch-katholische Kirche St. Theresia* (Heinrich Schiffner, 1903) – devastované, vykradené / *zerstört, geplündert*
- Chomutov, ř. k. děkaný kostel Nanebevzetí P. Marie / *Komotau, römisch-katholische Dekanatskirche Mariä Himmelfahrt* (Heinrich Schiffner, 1897 / 1915)
- Chomutov, bývalý jezuitský kostel sv. Ignáce, velké varhany / *Komotau, ehemalige Jesuitenkirche des hl. Ignaz, große Orgel* (Karl Eisenhut, 1880) – devastované / *zerstört*, malé varhany / *kleine Orgel* (Johann Konstantin Müller, 1832) – prázdná skříň / *leeres Gehäuse*
- Chomutov – Horní Ves, ř. k. kostel sv. Barbory / *Komotau – Oberdorf, römisch-katholische Kirche St. Barbara* (Otto Rieger, 1909)
- Jirkov, ř. k. děkaný kostel sv. Jiljí / *Görkau, römisch-katholische Dekanatskirche St. Ägidius* (Heinrich Schiffner, 1910)

- Kadaň, ř. k. děkanský kostel Povýšení sv. Kříže / *Kaaden, römisch-katholische Dekanatskirche der Erhöhung des Hl. Kreuzes* (firma Rieger, 1930)
- Kadaň, bývalý františkánský klášterní kostel Zvěstování P. Marie a Čtrnácti sv. pomocníků / *Kaaden, ehemalige Franziskanerkirche Mariä Verkündigung und der Vierzehn Nothelfer* (firma Attentus Qualitatis, 2022)
- Kadaň, ř. k. kostel sv. Rodiny při bývalém klášteře alžbětinek / *Kaaden, römisch-katholische Kirche der Hl. Familie beim ehemaligen Elisabethinnenkloster* (Karl Schiffner, 1890)
- Klášterec nad Ohří, ř. k. kostel Nejsvětější Trojice / *Klösterle a. d. Eger, römisch-katholische Kirche der Hl. Dreifaltigkeit* (Johann Ferdinand Müller, 1797)
- Klášterec nad Ohří, ř. k. kostel Navštívení P. Marie / *Klösterle a. d. Eger, römisch-katholische Kirche Mariä Heimsuchung* (Jacob Schedlich, 1662 / ?, 1695 / Johann Ferdinand Müller 1797) – poškozeny, nehratelné / *beschädigt, unspielbar*
- Kovářská, ř. k. kostel sv. Michaela archanděla / *Schmiedeberg, römisch-katholische Kirche des hl. Erzengels Michael* (Heinrich Schiffner, 1894)
- Kryštofovy Hamry, ř. k. kostel sv. Kryštofa / *Christophhammer, römisch-katholische Kirche St. Christoph* (Josef Gröbl, 1837)
- Křimov, ř. k. kostel sv. Anny / *Krima, römisch-katholische Kirche St. Anna* (bratři Fellerové / *Gebrüder Feller*, 1860)
- Květnov, ř. k. poutní kostel Navštívení P. Marie / *Quinau, römisch-katholische Wallfahrtskirche Mariä Heimsuchung* (Christoph Müller, 1899)
- Libědice, ř. k. kostel sv. Víta / *Liebotitz, römisch-katholische Kirche St. Veit* (Heinrich Schiffner, 1912)
- Mašťov, ř. k. děkanský kostel Nanebevzetí P. Marie / *Maschau, römisch-katholische Dekanatskirche Mariä Himmelfahrt* (Josef Müller, 1844–56)
- Měděnec, ř. k. kostel Narození P. Marie / *Kupferberg, römisch-katholische Kirche Mariä Geburt* (bratři Fellerové / *Gebrüder Feller*, 1858)
- Nové Zvolání, ř. k. kostel Nejsvětějšího Srdce Ježíšova / *Neugeschrei, römisch-katholische Herz – Jesu – Kirche* (Karl Neusser, 1899)
- Okounov, ř. k. kostel sv. Vavřince / *Okenau, römisch-katholische Kirche St. Laurentius* (Alfred Gröbl, 1867)
- Otvice, ř. k. kostel sv. Barbory / *Udwitz, römisch-katholische Kirche St. Barbara* (Jan Fajfr a Miroslav Pošváb, 2018)
- Podlesice, ř. k. kostel sv. Vavřince / *Podletitz, römisch-katholische Kirche St. Laurentius* (Heinrich Schiffner, 1910)
- Radonice, ř. k. kostel Narození P. Marie / *Radonitz, römisch-katholische Kirche Mariä Geburt* (Franz Adam Gartner, 1772)
- Stranná, ř. k. kostel Nejsvětější Trojice / *Strahn, römisch-katholische Kirche der Hl. Dreifaltigkeit* (bratři Fellerové / *Gebrüder Feller*, 1859) – prázdná skříň / *leeres Gehäuse*
- Strupčice, ř. k. kostel sv. Václava / *Trupschitz, römisch-katholische Kirche St. Wenzel* (firma Rieger, 1905)
- Široké Třebčice, ř. k. kostel Povýšení sv. Kříže / *Weiten Trebetitsch, römisch-katholische Kirche des Hl. Kreuzes* (bratři Fellerové / *Gebrüder Feller*, 1855)
- Údlice, ř. k. kostel Povýšení sv. Kříže / *Eidlitz, römisch-katholische Kirche der Erhöhung des Hl. Kreuzes* (Heinrich Schiffner, 1894 / Ladislav Hauser, 1926)
- Úhošťany, ř. k. kostel sv. Havla / *Atschau, römisch-katholische Kirche St. Gallus* (Heinrich Schiffner, 1889) – devastovány, vykradeny / *zerstört, geplündert*
- Vejprty, ř. k. děkanský kostel Všech svatých / *Weipert, römisch-katholische Dekanatskirche Aller heiligen* (Karl Neusser, 1906)
- Veliká Ves, ř. k. kostel sv. Jakuba / *Michelsdorf, römisch-katholische Kirche St. Jacob* (Johann Sommer, 1870) – devastovány, vykradeny / *zerstört, geplündert*
- Vilémov, ř. k. kostel sv. Mikuláše a Jména P. Marie / *Willomitz, römisch-katholische Kirche St. Nikolaus* (Ferdinand Langenauer, 1896 / Heinrich Schiffner, 1916) – poškozeny, nehratelné / *beschädigt, unspielbar*
- Vintířov, ř. k. hřbitovní kostel sv. Markéty / *Winteritz, römisch-katholische Friedhofskirche St. Margareta* (Karl Eisenhut, 1882) – devastovány, vykradeny / *zerstört, geplündert*

VYBRANÉ VARHANY SEVEROČESKÉHO KRUŠNOHOŘÍ
AUSGEWÄHLTE ORGELN DES NORDBÖHMISCHEN ERZGEBIRGES

BEČOV, římskokatolický kostel sv. Jiljí

HOCHPETSCH, römisch-katholische Kirche St. Ägidius

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1877, Karl Schiffner, Praha, II/12 (7-3-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 / C-h, chromatické, pedálová spojka.
- Druhý manuál stojí za prvním jako zadní stroj.
- 1917 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1923 firma Růžička-Špachta, Praha (zinkové prospektové píšťaly), kolem 1950.
- Bohumil Žloutek st., Zásada, kolem 2000 neznámý varhanář.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1877, Karl Schiffner, Prag, II/12 (7-3-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 / C-h, chromatisch, Pedalkoppel.
- Das zweite Manual steht hinter dem ersten (Hinterwerk).
- 1917 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1923 Firma Růžička-Špachta, Prag (Zinkprospekt Pfeifen), um 1950.
- Bohumil Žloutek d. Ä., Zásada, um 2000 unbekannter Orgelbauer.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Bourdun 16
Principal 8
Flöte 8
Oktav 4
Quinta 2 2/3
Sup Oktava 2
Prograss 2, 3x

2. manuál (zadní stroj/*Hinterwerk*)

Gedeckt 8
Gamba 8
Flöte 4

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1664 byl pořízen pozitiv od varhanáře z Prahy. V roce 1706 zhotovil Johann Peter Sailer z Postoloprty pětirejstříkový nástroj. Roku 1784 postavil Johann Rusch dvoumanuálové varhany se čtyřstopým principálem.

Vorgeschichte

- 1664 wurde ein Positiv von einem Orgelbauer aus Prag gekauft. Johann Peter Sailer aus Postoloprty (Postelberg) fertigte 1706 ein neues, fünfstimmiges Instrument an. Eine zweimanualige Orgel mit 4-Fuß-Prinzipal wurde von Johann Rusch aus Litoměřice (Leitmeritz) 1784 gebaut.

BÍLENCE, římskokatolický kostel sv. Bartoloměje

BIELENZ, römisch-katholische Kirche St. Bartholomäus

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1874, Ferdinand Guth, Nové Strašecí, I/9 (7-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c3 (49 tónů) / C-f (18 tónů), chromatické.
- Opravy: 1912 Stefan Müller, Křemýž, po 2000 Ing. Jan Josef, Praha (generální oprava).
- Nástroj je zachován v původním stavu.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1874, Ferdinand Guth, Nové Strašecí (Neustraschitz), I/9 (7-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c3 (49 Töne) / C-f (18 Töne), chromatisch.
- Reparaturen: 1912 Stefan Müller, Křemýž (Krzesmusch), nach 2000 Ing. Jan Josef, Prag (Generalüberholung).
- Das Instrument ist in seinem ursprünglichen Zustand erhalten geblieben.

Dispozice / Disposition

Manuál

Coppel 8
Salicional 8
Principal 4
Flaut amabile 4
Octava 2
Quinta 1 1/3
Mixtura 1, 3x

Pedál

Subbass 16
Bortonbass 8

Foto Tomáš Horák

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1744 je zmíněn špatný pozitiv. Mezi l. 1767–79 byl pořízen nový pětihlasý pozitiv.

Vorgeschichte

- 1744 wird ein schlechtes Positiv beschrieben. Ein neues, fünfstimmiges Positiv wurde zwischen 1767 und 1779 angeschafft.

BÍLINA, římskokatolický arciděkanství kostel sv. Petra a Pavla

BILIN, römisch-katholische Erzdekanatskirche St. Peter und Paul

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1913, Heinrich Schiffner, Praha, II/19 (8-7-4).
- Pneumatická traktura, membránové výpustné vzdušnice, C-g 3 / C-d 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, žaluzie pro 2. manuál, P, Mf, F, Tutti.
- Nástroj byl zčásti vestavěn do skříně předchozích varhan z r. 1802. Druhý manuál je postaven nad bočním vchodem na kůr.
- Opravy: 1918 Wenzel Weiss, Zbuzany, 1923 Josef Langenauer, Podbořany, 1932 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (elektroventilátor). 2013 přestavěl František Kutálek z Krnova pneumatickou trakturu 2. manuálu na elektromagnetickou.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1913, Heinrich Schiffner, Prag II/19 (8-7-4).
- Pneumatische Traktur, Membranenladen, C-g 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Schweller für das 2. Manual, P, Mf, F, Tutti.
- Das Werk wurde z. T. in das Gehäuse der vorigen Orgel von 1802 eingebaut. Das 2. Manual befindet sich über dem Seiteneingang zum Chorraum.
- Reparaturen: 1918 Wenzel Weiss, Zbuzany (Sbusan), 1923 Josef Langenauer, Podbořany (Podersam), 1932 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, (Teplitz-Turn, Elektrogebläse). 2013 baute František Kutálek aus Krnov das 2. Manual auf eine elektromagnetische Traktur um.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principal 8
Bourdun 8
Viola di Gamba 8
Dolce 8
Octava 4
Flöte 4
Superoctava 2
Mixtur 2 2/3, 4x

2. manuál

Geigenprincipal 8
Flöte amabile 8
Aeolina 8
Vox celestis 8
Flötenprincipal 4
Traversflöte 4
Doublette 2 2/3, 2x

Pedál

Violon 16
Subbass 16
Bourdun 8
Cello 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1603 byla uzavřena smlouva s Martinem Wenkem ze saského Kamenze na velké varhany. V roce 1761 navrhli nové varhany Friedrich Ferdinand Semrád ze Sedlce (10-6-3) a Johann Daniel Ranft z Geisingu (12-9-5), k realizaci nedošlo. Teprve roku 1802 postavil Ambros Augustin Tauchmann z Vrchlabí se synem Josefem nový dvoumanuálový nástroj (7-5-3) se čtyřstopým principálem.

Vorgeschichte

- 1603 wurde mit Martinus Wenk aus Kamenz, nach Sachsen ein Vertrag über den Bau einer großen Orgel abgeschlossen. 1761 legten Friedrich Ferdinand Semrád aus Sedlec (10-6-3) und Johann Daniel Ranft aus Geising (12-9-5) Entwürfe für eine neue Orgel vor. Diese wurden nicht umgesetzt. Erst 1802 baute Ambros Augustin Tauchmann aus Vrchlabí (Hohenelbe) mit seinem Sohn Josef eine neue, zweimanualige Orgel (7-5-3) mit 4-Fuß-Prinzipal.

Foto Arnošt Moucha

BOČ, římskokatolický kostel sv. Václava

WOTSCH, römisch-katholische Kirche St. Wenzel

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1820, Ferdinand Adalbert a Jan Matěj Guthové, Čistá, původně II/12 (6-4-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c3 (45 tónů) / C-a (18 tónů), krátké basové oktávy. Horní manuál (pozitiv) je vystavěn do zábradlí.
- 1918 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1851 Josef Müller, Cheb, 1853 Alfred Gröbl, Kadaň, 1876 Bartholomäus Haberzettel, Kojetín (transfer do nového kostela, rozšíření manuálu o flétnu 8), 1902 Martin Zaus, Cheb, (magazínový měch), 1934 Ladislav Hauser. Rekvírovaný prospektový principál 4 hlavního stroje byl nahrazen zinkovou gambou 8 (1934 ?).
- Nástroj se nalézá ve špatném stavu.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1820, Ferdinand Adalbert und Johann Matthias Guth, Čistá (Tschistey), ursprünglich II/12 (6-4-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c3 (45 Töne) / C-a (18 Töne), kurze Bassoktaven. Das obere Manual (Positiv) steht in der Brüstung.
- 1918 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1851 Josef Müller, Cheb (Eger,) 1853 Alfred Gröbl, Kadaň (Kaaden), 1876 Bartholomäus Haberzettel, Kojetín (Kojetitz, Verlegung in die jetzige Kirche, Erweiterung des Hauptwerks mit einer Flöte 8), 1902 Martin Zaus, Cheb (Eger, Magazinbalg), 1934 Ladislav Hauser. Die requirierten Prospekt Pfeifen vom Prinzipal 4 wurden durch eine Zinkgamba 8 ersetzt (1934 ?).
- Das Instrument befindet sich in schlechtem Zustand.

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/*Hauptwerk*)

Flöte 8
Copula 8
Gamba 8
Flöte 4
Quinta 2 2/3
Octava 2
Mixtur 1, 3x

2. manuál (pozitiv)

Copula 8
Copula 4
Fugara 4
Principal 2

Pedál

Subbass 16
Violonbass 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1702 byl pořízen pozitiv, který v roce 1732 opravil Johann Christoph Standfuss z Libouchce.

Vorgeschichte

- 1702 wurde ein Positiv angeschafft, das von Johann Christoph Standfuss aus Libouchec (Königswald) 1732 repariert wurde.

BOHOSUDOV, římskokatolická poutní bazilika P. Marie Bolestné

MARIASCHEIN, römisch-katholische Wallfahrtskirche der Schmerzhaften Mutter Gottes

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1904, Heinrich Schiffner, Praha, II/28 (12-8-8).
- Pneumatická traktura, kuželkové vzdušnice s mechanicko-pneumatickou Barkerovou pákou, C-f 3 / C-d 1, žaluzie pro 2. manuál, crescendová šlapka, manuálové a pedálové spojky, super- a suboktávové spojky pro 1. manuál, PP, P, Mf, F, FF, Pleno.
- Nástroj byl vestavěn do skříně předchozích varhan z r. 1734.
- Opravy: kolem 1925 Josef Langenauer, Podbořany, 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, kolem 1980 Igra Praha (František Krutský, Doublet 2 2/3 byl redukován na superoktávu 2), po 1990 Jan Otcovský, Blatno. V současnosti o nástroj pečuje Ivan Bok z Krnova.
- Nástroj je až na uvedenou změnu zachován v původním stavu. Je využíván i koncertně.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1904, Heinrich Schiffner, Prag, II/28 (12-8-8).
- Pneumatische Traktur, Kegelladen mit einem mechanisch-pneumatischen Barkerhebel, C-f 3 / C-d 1, Schweller für das 2. Manual, Crescendotritt, Manual- und Pedalkoppeln, Ober- und Unteroktavkoppel für das 1. Manual, PP, P, Mf, F, FF, Pleno.
- Das Werk wurde in das Gehäuse der vorigen Orgel von 1734 eingebaut.
- Reparaturen: um 1925 Josef Langenauer, Podbořany (Podersam), 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn), um 1980 Igra Praha (František Krutský, Reduktion des Doublets auf Superoktave 2), nach 1990 Jan Otcovský, Blatno. Derzeit wird das Instrument von Ivan Bok aus Krnov (Jägerndorf) gepflegt.
- Die Orgel ist bis auf die o. e. Änderung im Originalzustand erhalten geblieben. Sie wird auch für Konzerte verwendet.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Bourdon 16
Principal 8
Hohlflöte 8
Gedeckt 8
Gamba 8
Dolce 8
Octava 4
Flöte harm. 4
Cornett 3x
Grand Doublett 2 2/3+2
Mixtur 4, 5x
Trompette 8

2. manuál

Flötenprincipal 8
Concertflöte 8
Gedeckt 8
Aeolina 8
Vox celestis 8
Oktav 4
Gemshorn 4
Doublette 2 2/3+2

Pedál

Contrabass 16
Violon 16
Subbass 16
Dolce 16
Principalbass 8
Cello 8
Flötenbass 4
Posaune 16

Historie předchozích varhan

- Při obnově předchozího kostela v letech 1584–1594 byly pořízeny malé varhany. Do nového chrámu, dokončeného roku 1706, postavil Tobias Franz Fleck z České Kamenice roku 1710 jednomanuálový nástroj (6-2). Ten byl v roce 1735 přenesen do Cínovce. V letech 1733–1734 postavil jezuitský varhanář Thomas Schwarz krásné dvoumanuálové varhany (11-6-5). Johann Christoph Standfuss z Chabařovic postavil r. 1756 druhé, menší varhany, zřejmě do starší skříňe od Thomase Schwarze. Ty byly r. 1916 přeneseny do kostela sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí v Praze.

Vorgeschichte

- Beim Wiederaufbau der älteren Kirche in den Jahren 1584–1594 wurde eine kleine Orgel angeschafft. In der jetzigen Kirche aus dem Jahr 1706 wurde zuerst eine kleine Orgel (6-2) von Tobias Franz Fleck aus Česká Kamenice (Böhmisch Kamnitz) 1710 gebaut. Sie wurde 1735 nach Cínovec (Zinnwald) gebracht. Eine prachtvolle, zweimanualige Orgel (11-6-5) wurde vom jesuitischen Orgelbauer Thomas Schwarz 1733–1734 gebaut. Johann Christoph Standfuss aus Chabařovice (Karbitz) verfertigte 1756 eine zweite, kleinere Orgel, die offenbar in ein älteres Gehäuse von Thomas Schwarz eingebaut wurde. Sie wurde 1916 in die Kirche St. Nikolaus am Altmarkt in Prag gebracht.

Foto Arnošt Moucha

BOŘISLAV, římskokatolický kostel sv. Kateřiny

BORESLAU, römisch-katholische Kirche St. Katharina

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- Kolem 1750, Johann Christoph Standfuss, Chabařovice, II/12 (6-4-2) / 1911, Stefan Müller, Křemýž II/15 (7-5-3).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 / C-a, chromatické, manuálová spojka.
- Horní manuál (pozitiv) stojí v parapetu.
- Varhany postavil J. Ch. Standfuss kolem roku 1750 původně v zámeckém kostele v Teplicích. Měly 12 rejstříků (6-4-2) a krátké basové oktávy. V roce 1807 je Johann Ferdinand Müller z Nepomyšle přenesl do Bořislavi. Stefan Müller je roku 1898 přenesl na nový kůr a v letech 1906–1911 přestavěl (rozšířil o 3 rejstříky, chromatizoval a zvýšil skříň pro nový principál 8).
- Roku 1917 byly rekvírovány prospektové píšťaly hlavního stroje.
- Opravy: 1931 Ladislav Hauser (zinkové prospektové píšťaly, výměna mixtury za aeolinu 8).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- Um 1750, Johann Christoph Standfuss, Chabařovice (Karbitz), II/12 (6-4-2) / 1911, Stefan Müller, Křemýž (Krzemusch), II/15 (7-5-3).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 / C-a, chromatisch, Manualkoppel.
- Das Obermanual (Positiv) ist in der Brüstung eingebaut.
- J. Ch. Standfuss hatte die Orgel um 1750 ursprünglich in der Schlosskirche in Teplice (Teplitz) gebaut. Sie hatte 12 Register und kurze Bassoktaven. Johann Ferdinand Müller aus Nepomyšl (Pomeisl) brachte sie 1807 nach Bořislav. Stefan Müller stellte das Werk 1898 auf einen neuen Chor und baute es 1906–1911 um (Erweiterung um 3 Stimmen, Chromatisierung, Erhöhung des Gehäuses für das neue Prinzipal 8).
- 1917 wurden die Hauptwerk-Prospektpfeifen für Kriegszwecke requiriert.
- Reparaturen: 1931 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn, Zinkprospektpfeifen, neue Aeolina 8 anstelle der Mixtur).

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/*Hauptwerk*)

Principal 8
Gedackt 8
Gamba 8
Oktava 4
Quinta 3
Superoktava 2
Aeolina 8

2. manuál (pozitiv)

Gedackt 8
Salicional 8
Principal 4
Gedackt 4
Octav 2

Pedál

Principalbass 16
Subbass 16
Oktavbass 8

Historie předchozích varhan

- V roce 1721 postavil Andreas Guth z Čisté malé jednomanuálové varhany.

Vorgeschichte

- *Andreas Guth aus Čistá (Tschistey) baute 1721 eine kleine, einmanualige Orgel.*

Foto Arnošt Moucha

BŘEZNO u Chomutova, římskokatolický kostel sv. Petra a Pavla

PRIESEN b. Chomutov, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1755, Johann Ignaz Schmidt, Loket, II/19 (9-6-4).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c3 (45 tónů) / C-h (20 tónů), krátké basové oktávy, posuvná manuálová spojka. Temperatura Werckmeister III, výška ladění 415 Hz při 13 °C.
- Opravy: 1790 J. I. Schmidt, 1810 Franz Wenzel Gröbl, Kadaň, 1852 Alfred Gröbl, Kadaň, 1861 bratři Fellerové, Libouchec, 1874 Leberecht Kaufholdt, Nieder-Zwönitz, 1883 Alfred Gröbl, Kadaň, 1897 Heinrich Schiffner, Praha, po 1900 Ferdinand a Josef Langenauerové, Podbořany. 2017–2023 restaurovala varhany do původního stavu firma Dlabal-Mettler z Bílska u Olomouce. Poškozené a zčásti zničené prospektové píšťaly byly zhotoveny nově.
- Jde o první známé a největší dochované dílo mistra J. I. Schmidta. Unikátní architektura varhanní skříně je zakomponovaná mezi 3 okna kůru nového kostela z poloviny 18. století. Skříň pozitivu stojí mezi oběma velkými křídly.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1755, Johann Ignaz Schmidt, Loket (Elbogen), II/19 (9-6-4).
- *Mechanische Schleifladen, C-c3 (45 Töne) / C-h (20 Töne), kurze Bassoktaven. Manualschiebekoppel. Temperatur Werckmeister III, Stimmtonhöhe 415 Hz bei 13 °C.*
- *Reparaturen: 1790 J. I. Schmidt, 1810 Franz Wenzel Gröbl, Kadaň (Kaaden) 1852 Alfred Gröbl, Kadaň, 1861 Gebrüder Feller, Libouchec (Königswald), 1874 Leberecht Kaufholdt, Nieder-Zwönitz, 1883 Alfred Gröbl, Kadaň, 1897 Heinrich Schiffner, Prag, nach 1900 Ferdinand und Josef Langenauer, Podbořany (Podersam). 2017–2023 wurde die Orgel von der Firma Dlabal-Mettler aus Bílsko bei Olomouc restauriert und in ihren ursprünglichen Zustand zurückversetzt. Die beschädigten und z. T. zerstörten Prospekt Pfeifen wurden neu gefertigt.*
- *Es handelt sich um die erste und größte erhaltene Orgel vom Meister Schmidt. Die einzigartige Architektur des Orgelgehäuses ist zwischen drei Fenstern des Chors der neuen Kirche von Mitte des 18. Jahrhunderts eingebettet. Das Positivgehäuse steht zwischen den beiden großen Flügeln.*

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj)

Principal 8
Portunal 8
Quintadena 8
Salicional 8
Octav 4
Fugara 4
Quint 2 2/3
SuperOctav 2
Mixtur 1 1/3, 4x

2. manuál (pozitiv)

Copl 8
Principal 4
Copl 4
Octav 2
Quint 1 1/3
Mixtur 1, 3x

Pedál

Subbass 16
Principalbass 8
Octavbass 8
Quintbass 5 1/3

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Před rokem 1652 postavil Jacob Schedlich z Jáchymova jednomanuálové osmihlasé varhany. Roku 1675 postavil menší nový nástroj Samuel Piener z Měděnce.

Vorgeschichte

- Jacob Schedlich aus Jáchymov (St. Joachimsthal) baute in der älteren Kirche vor 1652 eine achtstimmige Orgel. Ein neues, kleineres Werk wurde von Samuel Piener aus Měděnec (Kupferberg) 1675 gefertigt.

ČERNÝ POTOK, římskokatolický kostel sv. Antonína z Padovy

PLEIL, römisch-katholische Kirche des Hl. Antonius von Padua

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1877, Jan Tuček, Kutná Hora, I/5 (4-1).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c3 (49 tónů) / C-f (18 tónů), chromatické.
- 1917 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: po 1918 (zinkové prospektové píšťaly), ve 2. polovině 20. století Ivan Hubert.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1877, Johann Tuček, Kutná Hora (Kuttenberg), I/5 (4-1).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c3 (49 Töne) / C-f (18 Töne), chromatisch.
- 1917 Kriegsrequisition der zinnernen Prospektpfeifen.
- Reparaturen: nach 1918 (Zinkprospektpfeifen), in der zweiten Hälfte des 20. Jh, Ivan Hubert.

Dispozice / Disposition

Manuál

Copula maj. 8
Principal 4
Fleta 4
Octava 2

Pedál

Violonbass 8

Historie předchozích varhan

- Žádný předchozí nástroj. Varhany byly postaveny do nového kostela z r. 1880.

Vorgeschichte

- *Kein vorheriges Instrument. Die Orgel wurde in die neue Kirche aus dem Jahr 1880 eingebaut.*

Foto Arnošt Moucha

ČESKÉ ZLATNÍKY, římskokatolický kostel sv. Jiří

BÖHMISCH SCHLADNIG, römisch-katholische Kirche St. Georg

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1749, Johann Wenzel Starck, Loket, II/12 (5-5-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (45 tónů) / C-a (18 tónů), krátké basové oktávy.
- Varhany byly původně postaveny v minoritském kostele v Mostě. Druhý manuál stojí za prvním jako zadní stroj.
- Opravy: 1825 Johann Konstantin Müller, Nepomyšl, 1844, 1858 a 1874 Josef Loos, Souš, 1881, 1902 Christoph Müller, Mariánské Lázně (nové pedálové píšťaly), 1932 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, 1941 (August Ludwig Boscher z Teplic-Trnovan?), po 1950 Stanislav Havlík, Most. V 70. letech 20. století byly varhany demontovány a minoritský kostel zbořen. R. 1988 nástroj renovovala a instalovala v Českých Zlatnících firma Igra Praha.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1749, Johann Wenzel Starck, Loket (Elbogen), II/12 (5-5-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (45 T.) / C-a (18 Töne), kurze Bassoktaven.
- Die Orgel wurde ursprünglich in die Minoritenkirche in Most (Brüx) eingebaut. Das zweite Manual (Hinterwerk) steht hinter dem ersten Manual.
- Reparaturen: 1825 Johann Konstantin Müller, Nepomyšl (Pomeisl), 1844, 1858 und 1874 Josef Loos, Souš (Tschausch), 1881, 1902 Christoph Müller, Mariánské Lázně (Marienbad, neue Pedalpfeifen), 1932 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn), 1941 (August Ludwig Boscher aus Teplitz-Turn?), nach 1950 Stanislav Havlík, Most. In den 1970er Jahren wurde die Brüxer Minoritenkirche abgerissen. Die Orgel wurde demontiert und eingelagert. 1988 wurde sie von der Firma Igra Praha in České Zlatníky installiert und renoviert.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principal 8
Oktave 4
Quint 2 2/3
Supoctav 2
Mixtur 5x

2. manuál (zadní stroj/*Hinterwerk*)

Copula maj. 8
Salicional 8
Oktave 4
Flete 4 (dnes/heute 2)
Copula min. 4

Pedál

Subbas 16
Princippas 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1689 byl od Johanna Caspara Neumanna z Mostu pořízen pozitiv. V roce 1818 postavil Jan Matěj Guth z Čisté osmirejstříkové varhany. Roku 1866 postavili bratři Fellerové z Libouchce dvoumanuálové varhany (6-3-2). Ty byly po roce 1980 prodány na Slovensko.

Vorgeschichte

- 1689 wurde ein Positiv von Johann Caspar Neumann aus Most (Brüx) angeschafft. Johann Matthias Guth aus Čistá (Tschistey) baute 1818 ein achtstimmiges Instrument. 1866 wurde eine zweimanualige Orgel (6-3-2) von den Gebrüdern Feller aus Libouchec (Königswald) gebaut. Sie wurde nach 1980 in die Slowakei verkauft.

DROUŽKOVICE, římskokatolický kostel sv. Mikuláše

TRAUSCHKOWITZ, römisch-katholische Kirche St. Nicolaus

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1874, bratři Franz a Josef Fellerové, Libouchec, I/9 (7-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 / C-a, chromatické.
- 1918 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1913 Josef Langenauer, Podbořany, 1926 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (zinkové prospektové píšťaly), 2022 firma Dlabal-Mettler, Bílsko u Olomouce (plovákový měch s elektroventilátorem).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1874, Gebrüder Franz und Josef Feller, Libouchec (Königswald), I/9 (7-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 / C-a, chromatisch.
- 1918 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1913 Josef Langenauer, Podbořany (Podersam), 1926 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn, Zinkprospekt Pfeifen), 2022 die Firma Dlabal-Mettler, Bílsko bei Olomouc (ein Schwimmbalg mit Elektrogebläse).

Dispozice / Disposition

Manuál

Principal 8

Gedackt 8

Salicional 8

Oktava 4

Quinta 2 2/3

Superoktava 2

Mixtur 3x

Pedál

Subbass 16

Oktavbass 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Nejpozději v roce 1679 byl pořízen pozitiv. Kolem roku 1780 byly postaveny jedenáctirejstříkové varhany, pravděpodobně od Johanna Ignaze Schmidta z Lokte.

Vorgeschichte

- Spätestens 1679 wurde ein Positiv angeschafft. Um 1780 wurde eine neue, elfstimmige Orgel gebaut, wahrscheinlich von Ignaz Schmidt aus Loket (Elbogen).

DUBÍ, římskokatolický kostel Neposkvrněného početí P. Marie

EICHWALD, römisch-katholische Kirche der Unbefleckten Empfängnis Mariä

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1911, Heinrich Schiffner, Praha, II/28 (12-9-7).
- Pneumatická traktura, membránové vzdušnice, C-g 3 / C-f 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, I, superoktávová spojka I, superoktávová spojka II-I, suboktávová spojka II-I, generální spojka, zapínač jazyků, P, Mf, F, Ff, Tutti, 3 volné kombinace, crescendo, tremolo, žaluzie pro 2. manuál.
- 1917 rekvizice cínových prospektových píšťal.
- Opravy: po 1918 (zinkové prospektové píšťaly), kolem 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, po 1960 Igra Praha („barokní“ přestavba dispozice), 2017 Petr a Pavel Stehlíkovi, Hodonín (generální oprava).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1911, Heinrich Schiffner, Prag, II/28 (12-9-7)
- Pneumatische Traktur, Membranenladen, C-g 3 / C-f 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Oberoktavkoppel I, Oberoktavkoppel II-I, Unteroktavkoppel II-I, Generalkoppel, Zungeneinschalter, P, Mf, F, Ff, Tutti, 3 freie Vorbereitungen, Crescendo, Tremulant, Schwellen für das 2. Manual.
- 1917 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: nach 1918 (Zinkprospekt Pfeifen), um 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn), nach 1960 die Firma Igra Praha (ein „barocker“ Dispositionsumbau), 2017 Petr und Pavel Stehlík, Hodonín (Generalüberholung).

Dispozice / Disposition

1. manuál

Bordun 16
Principál 8
Kryt 8
Roh kamzičí 8
Salicionál 8
Oktáva 4
Flétna harmonická 4
Kvinta 2 2/3
Superoktáva 2
Kvinta 1 1/3
Mixtura 1 1/3, 5x
Trompeta 8 Mixtur 3x

2. manuál

Kryt líbezný 8
Kvintadena 8
Vox angelica 8+4
Principál italský 4
Flétna lesní 2
Roh noční 1
Cornetino 1 1/3+4/5
Cymbál 2/3, 3x
Klarinet 8

Pedál

Violon 16
Subbas 16
Bas tichý 16
Flétna 8
Cello 8
Chorálbas 4
Pozoun 16

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Do kostela z r. 1906 instaloval Heinrich Schiffner nejprve malé varhany Karla Vocolky z r. 1861 z kostela sv. Rodiny v Praze-Řepích. Ty byly roku 1917 přeneseny na Slovensko.

Vorgeschichte

- In die Kirche aus dem Jahr 1906 stellte Heinrich Schiffner zuerst eine kleine Orgel von Karl Wozelka aus dem Jahr 1861 aus der Kirche der Hl. Familie in Praha-Řepy (Rüben b. Prag). Sie wurde 1917 in die Slowakei gebracht.

HAVRAŇ, římskokatolický kostel sv. Vavřince

HAWRAN, römisch-katholische Kirche St. Laurentius

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1749, Johann Wenzel Starck, Loket, původně I/7 (6-1).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (45 tónů) / C-a (18 tónů), krátké basové oktávy.
- Opravy: 1827 Johann Konstantin Müller, Nepomyšl, 1862 a 1880 Josef Loos, Souš, 1885 Ferdinand Langenauer, Podbořany (samostatný hrací stůl, salicionál 8 namísto mixtury, rozšíření pedálu o subbas 16), 1913 Josef Langenauer, Podbořany, 1934 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, 1955 Organa Kutná Hora, 1945 a 1966 Stanislav Havlík, Most.
- Varhany se nacházejí ve špatném stavu.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1749, Johann Wenzel Starck, Loket (Elbogen), ursprünglich I/7 (6-1).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (45 Töne) / C-a (18 Töne), kurze Bassoktaven.
- Reparaturen: 1827 Johann Konstantin Müller, Nepomyšl (Pomeisl), 1862 und 1880 Josef Loos, Souš (Tschausch), 1885 Ferdinand Langenauer, Podbořany (Podersam, freistehender Spieltisch, Salizional 8 anstelle der Mixtur, Pedalerweiterung mit Subbass 16), 1913 Josef Langenauer, Podbořany (Podersam) 1934 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn), 1955 die Firma Organa Kutná Hora (Kuttenberg), 1945 und 1966 Stanislav Havlík, Most.
- Die Orgel befindet sich in schlechtem Zustand.

Dispozice / Disposition

Manuál

Copula 8
Salicional 8
Principal 4
Copula 4
Octav
Quint 1 1/2

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- Michael Franz Kannhäuser ze Sokolova přestavěl roku 1677 renesanční jednomanuálové varhany.

Vorgeschichte

- Michael Franz Kannhäuser aus Sokolov (Falkenau) führte 1677 den Umbau einer einmanualigen Orgel aus der Renaissancezeit durch.

Foto Arnošt Moucha

HRADIŠTĚ, římskokatolický kostel sv. Vavřince

RATSCH, römisch-katholische Kirche St. Laurentius

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1893, Stefan Müller, Křemýž, I/9 (7-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 / C-a, chromatické.
- Varhanář použil materiál starších varhan Tobiaše Franze Flecka z r. 1721 z Růžové.
- Opravy: 1913 Stefan Müller, 1937 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, 1992 PhDr. Zdeněk Stejskal, Praha.
- V prospektu stojí barokní cínové píšťaly z r. 1721.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1893, Stefan Müller, Křemýž (Krzeszów), I/9 (7-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 / C-a, chromatisch.
- Der Orgelbauer verwendete Material einer Orgel von Tobias Franz Fleck von 1721 aus Růžová (Rosendorf).
- Reparaturen: 1913 Stefan Müller, 1937 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn), 1992 PhDr. Zdeněk Stejskal, Prag.
- Im Prospekt stehen barocke Zinnpfeifen aus dem Jahr 1721.

Dispozice / Disposition

Manuál

Flauta 8
Copula 8
Gampa 8
Prinzipal 4
Quinta 2 2/3
Octav 2
Mixtur 1 1/2, 3x

Pedál

Suppas 16
Octav Pass 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1734 sem byl přenesen ze Rtně nad Bílinou pozitiv z r. 1714.

Vorgeschichte

- 1734 wurde hierher ein Positiv von 1714 aus Rtně nad Bílinou (Hertine) gebracht.

CHOMUTOV, římskokatolický děkanský kostel Nanebevzetí P. Marie

KOMOTAU, römisch-katholische Dekanatskirche Mariä Himmelfahrt

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1897/1915, Heinrich Schiffner, Praha, II/17 (8-5-4).
- Schiffner postavil 1897 varhany s mechanickou trakturou a kuželkovými vzdušnicemi. 1915 je přestavěl na pneumatický membránový systém.
- C-f 3 / C-d 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, superoktávová spojka II-I, suboktávová spojka II-I, generální spojka.
- Opravy: 1934 firma Rieger, Krnov (elektroventilátor), kolem 1950 Stanislav Havlík, Most. Ve 2. polovině 20. století byla dispozice zčásti „barokizována“. V letech 2015–2016 byly varhany firmou Dlabal-Mettler z Bilska u Olomouce restaurovány do stavu z r. 1915.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1897/1915, Heinrich Schiffner, Prag, II/17 (8-5-4).
- Schiffner baute die Orgel 1897 ursprünglich mit mechanischer Traktur und Kegelladen. 1915 konzipierte er sie auf ein pneumatisches System mit Membranladen um.
- C-f 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Oberoktavkoppel II-I, Unteroktavkoppel II-I, Generalkoppel.
- Reparaturen: 1934 Firma Rieger, Krnov (Jägerndorf, Elektrogebläse), um 1950 Stanislav Havlík, Most (Brüx). In der zweiten Hälfte des 20. Jh. wurde die Disposition z. T. „barockisiert“. Die Firma Dlabal-Mettler aus Bilsko bei Olomouc führte 2015–2016 eine Renovierung durch und versetzte das Instrument in seinen ursprünglichen Zustand von 1915 zurück.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Prinzipal 8
Hohlflöte 8
Gedackt 8
Gämshorn 8
Gamba 8
Octave 4
Rohrflöte 4
Mixtur 2 2/3, 4x

2. manuál

Geigenprinzipal 8
Gedackt 8
Salicional 8
Vox coelestis 8
Dolce 4

Pedál

Violon 16
Subbass 16
Bourdon 16
Cello 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1516 je doložen varhaník. Jacob Schedlich postavil v roce 1637 jednomanuálové varhany a 1638 regál. V letech 1776–1777 postavil Franz Prokop Noli z Úterý dvoumanuálové varhany se 20 rejstříky.

Vorgeschichte

- *Ein Organist ist 1516 nachgewiesen. Jacob Schedlich baute 1637 eine einmanualige Orgel und 1638 ein Regal. Eine neue, zweimanualige Orgel mit 20 Registern wurde 1776–1777 von Franz Prokop Noli aus Úterý (Neumarkt) gebaut.*

Foto Arnošt Moucha

CHOMUTOV, bývalý jezuitský kostel sv. Ignáce

KOMOTAU, ehemalige Jesuitenkirche des Hl. Ignatius

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1879–1880, Karl Eisenhut, Praha, II/30 (13-9-8).
- Mechanická traktura, kuželkové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, manuálová spojka, pedálové spojky.
- Nástroj byl vestavěn do barokních skříní předchozích varhan z r. 1737.
- Opravy: 1886 K. Eisenhut, kolem 1900 Heinrich Schiffner, Praha, 1934 firma Rieger, Krnov.
- Po r. 1950 byly varhany devastovány. V současnosti se shromažďují prostředky na jejich renovaci.
- Roku 1832 postavil Johann Konstantin Müller z Nepomyšle na boční empoře menší varhany (6-2). Z nich se dnes v kostele nachází pouze prospekt.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1879–1880, Karl Eisenhut, Prag, II/30 (13-9-8).
- Mechanische Traktur, Kegelladen, C-f 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln.
- Das Werk wurde in die Barockgehäuse der vorigen Orgel von 1737 eingebaut.
- Reparaturen: 1886 K. Eisenhut, um 1900 Heinrich Schiffner, Prag, 1934 Firma Rieger, Krnov (Jägersdorf).
- Nach 1950 wurde das Instrument zerstört und viele Pfeifen wurden zerstört. Im Rahmen der Kirchensanierung ist die Restaurierung der großen Orgel geplant, für die aktuell Spenden gesammelt werden.
- 1832 baute Johann Constantin Müller aus Nepomysl (Pomeisl) auf der Seitenempore eine kleinere Orgel (6-2). Von dieser ist heute nur noch das Prospekt in der Kirche erhalten.

Dispozice velkých varhan / *Disposition der großen Orgel*

1. manuál

Bordun 16
Principal 8
Tibia 8
Gedackt 8
Gamba 8
Salicional 8
Oktava 4
Traversflöte 4
Gemshorn 4
Quinta 2 2/3
Superoktava 2
Mixtura 2, 5x
Trompete 8

2. manuál

Geigenprincipal 8
Lieblich Gedackt 8
Salicional 8
Dolce 8
Flauto amabile 4
Fugara 4
Flautino 2
Progressio harmonica 2 2/3, 3x
Fagot-Clarinet 8

Pedál

Violonbass 16
Subbass 16
Quintbass 10 2/3
Principal 8
Oktavbass 8
Cello 8
Bassflöte 4
Posaune 16

Malé varhany/ kleine Orgel
Foto Tomáš Horák

Historie předchozích varhan

- Thomas Schwarz postavil roku 1737 dvoumanuálové varhany se 30 (?) rejstříky, z nichž se dochovala rozměrná dvoudílná skříň.

Vorgeschichte

- *Eine neue, zweimanualige Orgel mit 30 (?) Registern wurde von Thomas Schwarz 1737 gebaut. Von dieser ist das zweiteilige, große Gehäuse erhalten geblieben.*

Foto Arnošt Moucha

JENÍKOV, římskokatolický kostel sv. Petra a Pavla

JANEGG, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1898, Heinrich Schiffner, Praha, I/9 (7-2).
- Mechanická traktura, kuželkové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, pedálová spojka.
- 1917 válečná rekvizice cínových prospektových píšťal.
- Opravy: 1904, 1909 a 1914 Heinrich Schiffner, 1926 a kolem 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (zinkové prospektové píšťaly). Ve 2. polovině 20. století byly varhany devastovány a vykradeny. R. 2019 je restauroval Peter Nožina z Nahorub. Přitom byly osazeny nové cínové prospektové píšťaly.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1898, Heinrich Schiffner, Prag, I/9 (7-2).
- Mechanische Kegelladen, C-f 3 / C-d 1, Pedalkoppel.
- 1917 Kriegsrequisition der zinnernen Prospektpfeifen.
- Reparaturen: 1904, 1909 und 1914 Heinrich Schiffner, 1926 und um 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn, Zinkprospektpfeifen). In der zweiten Hälfte des 20. Jh. wurde die Orgel zerstört und geplündert. 2019 wurde sie von Peter Nožina aus Nahoruby restauriert. Dabei wurden neue Zinnprospektpfeifen eingebaut.

Dispozice / Disposition

Manuál

Principal 8

Gedackt 8

Salicional 8

Gamba 8

Octava 4

Flöte 4

Mixtur 2 2/3, 4x

Pedál

Subbass 16

Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- Ve 2. polovině 17. století byl pořízen nějaký nástroj, který byl roku 1718 opraven. V roce 1760 postavil Johann Josef Ferdinand Pleyer z Lokte malé jednomanuálové varhany (6-1).

Vorgeschichte

- In der zweiten Hälfte des 17. Jh. wurde ein Instrument angeschafft, das 1718 repariert wurde. Eine kleine, einmanualige Orgel (6-1) wurde von Johann Josef Ferdinand Pleyer aus Loket (Elbogen) 1760 gebaut.

Foto Arnošt Moucha

JIRKOV, římskokatolický kostel sv. Jiljí

GÖRKAU, römisch-katholische Kirche St. Ägidius

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1910, Heinrich Schiffner, Praha, II/15 (8-4-3).
- Pneumatická výpustná traktura, membránové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, suboktávová spojka II-I, superoktávová spojka II-I, superoktávová spojka I, crescendo, P, Mf, F, Tutti.
- Nástroj byl postaven do skříní předchozích varhan z r. 1784.
- 1918 válečná rekvizice části cínových prospektových píšťal.
- Opravy: po 1918 (zinkové prospektové píšťaly), kolem 1950 Stanislav Havlík, Most. Kvůli špatnému stavu varhan se plánuje renovace.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1910, Heinrich Schiffner, Prag, II/15 (8-4-3).
- Pneumatische Traktur, Membranenlade, C-f 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Unteroktavkoppel II-I, Oberoktavkoppel II-I, Oberoktavkoppel I, Crescendo, P, Mf, F, Tutti.
- Die Orgel wurde in das Gehäuse der vorigen Orgel von 1784 eingebaut.
- 1918 wurde ein Teil der zinnernen Prospekt Pfeifen beschlagnahmt.
- Reparaturen: nach 1918 (Zinkprospekt Pfeifen), um 1950 Stanislav Havlík, Most (Brüx). Aufgrund des schlechten Zustands der Orgel ist eine Renovierung geplant.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principal 8
Flöte 8
Bourdun 8
Gemshorn 8
Gamba 8
Oktave 4
Traversflöte 4
Mixtur 2 2/3

2. manuál

Gedeckt 8
Aeolina 8
Vox celestis 8
Dolce 4

Pedál

Violonbass 16
Subbass 16
Cello 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1640 je doložen varhaník. Johann Ignaz Schmidt z Lokte postavil r. 1784 dvoumanuálové varhany o 20 rejstřících (7-8-5).

Vorgeschichte

- Ein Organist ist 1640 nachgewiesen. Eine neue, zwei-manualige Orgel mit 20 Registern (8-7-5) wurde 1784 von Johann Ignaz Schmidt aus Loket (Elbogen) gebaut.

KADAŇ, římskokatolický děkanský kostel

Povýšení sv. Kříže

KAADEN, römisch-katholische Dekanatskirche Erhöhung des Hl. Kreuzes

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1930, firma Rieger, Krnov, Opus 2545, II/24 (8-10-6).
- Pneumatická traktura, kuželkové vzdušnice, C-f 3 / C-f 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, suboktávová spojka II-I, superoktávová spojka II-I, superoktávová spojka I, crescendo, P, Mf, F, Tutti, žaluzie pro 2. manuál.
- Firma Rieger použila skříň i rejstříky předchozích varhan včetně cínových prospektových principálů.
- Opravy: 1933 firma Rieger, 2000 Joachim Žur, Jablonec nad Nisou, 2021 Josef Hroch, Václavov u Zábřeha a Petr Strakoš, Fryčovice.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1930, Firma Rieger, Krnov (Jägerndorf), Op. 2545, II/24 (8-10-6).
- Pneumatische Traktur, Kegelladen, C-f 3 / C-f 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Unteroktavkoppel II-I, Oberoktavkoppel II-I, Oberoktavkoppel I, Crescendo, P, Mf, F, Tutti, Schweller für das 2. Manual.
- Die Firma Rieger verwendete das Gehäuse und die Register der früheren Orgel, einschließlich der zinnernen Prospektprinzipale.
- Reparaturen: 1933 Firma Rieger, 2000 Joachim Žur, Jablonec nad Nisou (Gablonz), 2021 Josef Hroch, Václavov bei Zábřeh (Watzelsdorf) und Petr Strakoš, Fryčovice.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Bourdun 16
Principal 8
Offenflöte 8
Quintadena 8
Oktave 4
Quinte 2 2/3
Super Oktave 2
Mixtur 2 2/3, 2-6 x

2. manuál

Flauto dolce 8
Gedackt 8
Gamba 8
Vox coelestis 8
Principal 4
Holzflöte 4
Fugara 4
Oktave 2
Rauschpfeiffe 1 1/3, 2x
Mixtur 1, 3 x

Pedál

Contrabass 16
Subbass 16
Oktavbass 8
Bassflöte 8
Quintbass 5 1/3
Choralbass 4

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- V 15. století je doložen varhaník. Roku 1504 nechalo město zřídit větší a menší varhany, které zanikly při požáru v r. 1635. Poté postavil Jacob Schedlich osmirejstříkový nástroj. V letech 1682–1684 postavili Michael Franz Kannhäuser a Wolf Heinrich Rabenstein dvoumanuálové varhany o 20 rejstřících. Johann Ignaz Schmidt postavil roku 1776 čtyřadvacetirejstříkové varhany, které zanikly při požáru v roce 1811. Nový sedmnáctirejstříkový nástroj postavili r. 1827 místní varhanáři Franz Wenzel a Josef Gröblové. V letech 1841–1844 jej Josef Gartner z Prahy rozšířil o 7 hlasů.

Vorgeschichte

- *Ein Organist ist im 15. Jh. nachgewiesen. 1504 ließ die Stadt eine größere und eine kleinere Orgel errichten. Diese gingen 1635 beim Kirchenbrand verloren. Danach wurde von Jacob Schedlich ein achtstimmiges Instrument gebaut. Michael Franz Kannhäuser und Wolf Heinrich Rabenstein bauten 1682–1684 eine 20-stimmige Orgel. Johann Ignaz Schmidt verfertigte 1776 eine neue, 24-stimmige Orgel. 1811 brannte das Werk ab. Eine neue, zweimanualige Orgel mit 17 Registern wurde von den ortsässigen Orgelbauern Franz Wenzel und Josef Gröbl 1827 gebaut. Josef Gartner aus Prag vergrößerte das Werk 1841–1844 mit 7 Registern.*

KADAŇ, bývalý františkánský klášterní kostel

Zvěstování P. Marie a Čtrnácti sv. pomocníků

KAADEN, ehemalige Franziskanerklosterkirche Mariä Verkündigung und der Vierzehn Nothelfer

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 2022, firma Attentus Qualitatis, Lomnice u Tišnova, II/19 (9-6-4).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-d 3 / C-c 1, chromatické, posuvná manuálová spojka, pedálové spojky I, II. Výška ladění 415 Hz. Pozitiv, subbas 16 a oktávbas 8 lze mechanicky přeladit na 440 Hz.
- Varhany byly postaveny do stávajících skříní z l. 1750/1778 za použití dochovaných barokních píšťal včetně prospektového principálu 8. Pozitiv, spojený s hracím stolem byl rekonstruován do podoby z r. 1778.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 2022, Firma Attentus Qualitatis, Lomnice bei Tišnov, II/19 (9-6-4).
- *Mechanische Traktur, Schleifladen, C-d 3 / C-c 1, chromatisch, Manualschiebekoppel, Pedalkoppeln I, II. Stimmtonhöhe 415 Hz. Das Positiv, Subbass 16 und Octavbass 8 lassen sich auf 440 Hz mechanisch umsetzen.*
- *Die Orgel wurde unter Verwendung der erhaltenen Barockpfeifen einschließlich des Prospektprinzips 8 in das bestehende, barocke Gehäuse von 1750/1778 eingebaut. Das mit dem Spieltisch verbundene Positiv wurde nach dem Zustand von 1778 rekonstruiert.*

Foto Arnošt Moucha

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/Hauptwerk)

Principál 8
Flauta 8
Salicionál 8
Gamba 8
Oktáva 4
Flauta 4
Kvinta 2 2/3
Superoktáva 2
Mixtura 2, 4x

2. manuál (pozitiv)

Kopula 8
Principál 4
Kopula 4
Oktáva 2
Kvindecima 1 1/3
Sedecima 1

Pedál

Offenbas 16
Subbas 16
Oktávbas 8
Kvintbas 5 1/3

Historie předchozích varhan

- Georg Settler z Mašтова postavil kolem roku 1590 malé varhany. Roku 1627 sem byl přenesen nástroj z uzavřeného luteránského kostela na předměstí. Nové varhany z r. 1684 byly nejspíše dílem Michaela Franze Kannhäusera ze Sokolova. Johann Ferdinand Schwabel z Prahy postavil v letech 1749–1750 dvou-manuálové 22-rejstříkové varhany. Ty byly v roce 1778 přestavěny a skříň rozdělena do dvou křídel. Kutnohorská firma Tuček postavila roku 1932 za použití řady původních rejstříků do barokních skříní nový pneumatický stroj.

Vorgeschichte

- Um 1590 baute Georg Settler aus Mašov (Maschau) ein „Wercklein“. 1627 wurde hierher eine Orgel aus der geschlossenen lutherischen Kirche in der Vorstadt verlegt. 1684 wurde eine neue Orgel angeschafft, wohl von Franz Michael Kannhäuser aus Sokolov (Falkenau). Johann Ferdinand Schwabel aus Prag baute 1749–1750 eine zweimanualige Orgel mit 22 Stimmen. 1778 wurde das Werk umgebaut und das Gehäuse in zwei Flügel unterteilt. Die Firma Tuček aus Kutná Hora (Kuttenberg) baute 1932 in das barocke Gehäuse ein neues, pneumatisches Werk unter Verwendung von mehreren alten Registern ein.

KADAŇ, kostel sv. Rodiny při bývalém klášteře alžbětinek

KAADEN, Kirche der Hl. Familie beim ehemaligen Elisabethinnenkloster

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1889–1890, Karl Schiffner, Praha, I/8 (6-2).
- Mechanická traktura, kuželkové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, pedálová spojka, manuálová oktávová spojka.
- Opravy: 2016 Peter Nožina, Nahoruby (renovace).
- Varhany jsou dochovány ve zcela původním stavu včetně prospektových píšťal.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1889–1890, Karl Schiffner, Prag, I/8 (6-2).
- Mechanische Traktur, Kegelladen, C-f 3 / C-d 1, Pedalkoppel, Manualoktavkoppel.
- Reparaturen: 2016 Peter Nožina, Nahoruby (Renovierung).
- Die Orgel ist in ihrem ursprünglichen Zustand erhalten geblieben, einschließlich der Prospektpfeifen.

Dispozice / Disposition

Manuál

Principal 8
Bourdun 8
Salicional 8
Octav 4
Flaut dulcis 4
Flautino 2

Pedál

Subbass 16
Cello 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Kostel byl dokončen roku 1755. O starších varhanách se nedochovaly žádné zprávy.

Vorgeschichte

- Die Kirche wurde 1755 fertiggestellt. Es gibt keine Aufzeichnungen über eine ältere Orgel.

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ, římskokatolický kostel Nejsvětější Trojice

KLÖSTERLE A. D. EGER, römisch-katholische Kirche der Hl. Dreifaltigkeit

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- V letech 1795–1797, Johann Ferdinand Müller, Nepomyšl, II/15 (8-4-3). 20. 6. 1797 byly varhany kolaudovány.
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (45 tónů), C-a (18 tónů), krátké basové oktávy, posuvná manuálová spojka. Temperatura Neidhardt 1729, výška ladění 458 Hz při 14 °C. Pozitiv spojený s hracím stolem je vystavěn do parapetu.
- Opravy: 1804 J. F. Müller, 1836 Johann Ferdinand Guth, Čistá, 1861 Alfred Gröbl, Kadaň, 1870 Franz a Anton Müllerové, Janov u Sloupu (dispoziční změny v manuálu, přístavba pedálové kvinty 6), 1884–85 Bartholomäus Habertzettel, Karlovy Vary (rozšíření manuálu o 4 hlasy), 1899 Martin Zaus, Cheb, 1912 firma Markus a Zeidler, Mariánské Lázně, 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany. R. 2019 dokončila firma Kánský-Brachtl z Krásných Louček u Krnova restaurování varhan do původní podoby z r. 1797.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1795–1797, Johann Ferdinand Müller, Nepomyšl (Pomeisl), II/15 (8-4-3). Bauabnahme 20.06.1797.
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (45 Töne) / C-a (18 Töne), kurze Bassoktaven. Manualschiebekoppel. Temperatur Neidhardt 1729, Stimmtonhöhe 458 bei 14 °C. Das 2. Manual (Positiv) ist mit dem Spieltisch verbunden und in der Brüstung eingebaut.
- Reparaturen: 1804 J. F. Müller, 1836 Johann Ferdinand Guth, Čistá (Tschistey), 1861 Alfred Gröbl, Kadaň (Kaaden) 1870 Franz und Anton Müller, Janov (Johannesberg b. Bürgstein, Dispositionsänderung im Hauptwerk, Anbau einer Pedalquinte 6), 1884–1885 Bartholomäus Habertzettel, Karlovy Vary (Karlsbad, Erweiterung des Hauptmanuals um 4 Stimmen), 1899 Martin Zaus, Cheb (Eger), 1912 Firma Markus und Zeidler, Mariánské Lázně (Marienbad), 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn). 2019 schloss die Firma Kánský-Brachtl aus Krásné Loučky bei Krnov die Restaurierung der Orgel in ihren ursprünglichen Zustand von 1797 ab.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principal 8

Flauto 8

Gamba/Salicional 8

Octava 4

Quint 3

Superoctava 2

Mixtur 5x

Cimbl 3x

2. manuál (pozitiv)

Copula Major 8

Copula Minor 4

Principal 2

Mixtur 1, 2x

Pedál

Principalbass 16

Subbass 16

Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1645 zhotovil Johann Georg Rabentisch z Horní Blatné šestirejstříkový nástroj. Jacob Schedlich z Jáchymova postavil v roce 1662 jednomanuálové varhany. Ty byly roku 1695 přestavěny a roku 1797 přeneseny do kostela Navštívení P. Marie v Klášterci.

Vorgeschichte

- *Johann Georg Rabentisch aus Horní Blatná (Platten) fertigte 1645 ein sechsstimmiges Instrument an. Eine neue, einmanualige Orgel wurde von Jacob Schedlich aus Jáchymov (St. Joachimsthal) 1662 gebaut. Sie wurde 1695 umgebaut und 1797 in die Kirche Mariä Heimsuchung in Klášterec (Klösterle) verlegt.*

Foto Arnošt Moucha

KOSTOMLATY POD MILEŠOVKOU, římskokatolický kostel sv. Vavřince

KOSTENBLAT, römisch-katholische Kirche St. Laurentius

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1747, Johann Christoph Standfuss, Chabařovice / 1898, Stefan Müller, Křemýž, II/16 (8-5-3).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 / C-a, chromatické.
- J. Ch. Standfuss postavil roku 1747 dvoumanuálové varhany se čtyřstopým principálem. Jejich v parapetu vestavěný pozitiv byl v roce 1749 oddělen a přestavěn jako samostatný nástroj pro kostomlatskou kapli P. Marie. Varhany pak dostaly menší pozitiv. Do dnešní podoby přestavěl nástroj roku 1898 Stefan Müller. Rozšířil skříň o dvě boční věže pro nový principál 8, pozitiv vystavěl do samostatné skříně v parapetu a nástroj chromatizoval.
- 1917 válečná rekvizice cínových prospektových píšťal.
- Opravy: 1934 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (zinkové prospektové píšťaly). Od r. 2024 provádí Ahmad Hammad z Teplic za pomoci Ing. Martina Poláčka z Prahy konzervaci a opravu.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1747, Johann Christoph Standfuss, Chabařovice (Karbitz) / 1898, Stefan Müller, Křemýž (Krzemus), II/16 (8-5-3).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c3 / C-a, chromatisch.
- J. Ch. Standfuss baute 1747 eine zweimanualige Orgel mit Prinzipal 4. Das ursprüngliche Brüstungspositiv wurde 1749 abgetrennt und zum Bau einer Orgel für die Kostenblater Marienkapelle verwendet. Die Orgel bekam dann ein kleineres Positiv. Stefan Müller unternahm 1898 einen umfassenden Umbau mit der Vergrößerung der Orgel auf ein chromatisches 8-Fuß-Werk. Das Hauptwerkgehäuse wurde um zwei Seitentürme mit Prinzipal 8 erweitert. Das Positiv bekam ein eigenes Gehäuse und wurde in die Brüstung ausgebaut.
- 1917 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1934 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn, Zinkprospekt Pfeifen). Seit 2024 führt Ahmad Hammad aus Teplice mit Hilfe von Ing. Martin Poláček aus Prag die Reparatur und Konservierung durch.

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/*Hauptwerk*)

Principal 8
Gedeckt 8
Gamba 8
Octav 4
Flöte 4
Quinte 3
Octav 2
Mixture 1 ½, 5x

2. manuál (pozitiv)

Gedeckt 8
Salicional 8
Principal 4
Octav 2
Mixture 1 ½, 2x

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8
Quintenbass 6

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1727 postavil Johann Andreas Niederle ze Smečna malé jednomanuálové varhany.

Vorgeschichte

- Eine kleine, einmanualige Orgel wurde von Johann Andreas Niederle aus Smetšno (Smetschno) 1727 gebaut.

KRUPKA, římskokatolický kostel Nanebevzetí P. Marie

GRAUPEN, römisch-katholische Kirche Mariä Himmefahrt

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1931, firma Rieger, Krnov, Op. 2490, II/15 (5-8-2).
- Pneumatická traktura, taštičkové vzdušnice, C-g 3, C-f 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, suboktávová spojka II-I, superoktávová spojka II-I, crescendo, žaluzie pro 2. manuál, 1 volná kombinace, P, Mf, F, Tutti.
- Nástroj byl vestavěn do barokní skříně předchozích varhan z r. 1763.
- Opravy: 1932 firma Rieger, 1979 Bohdan Ostroveršenko, Teplice.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1931, Firma Rieger, Krnov (Jägerndorf), Opus 2490, II/15 (5-8-2).
- *Pneumatische Traktur, Taschenladen, C-g 3, C-f 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Unteroktavkoppel II-I, Oberoktavkoppel II-I, Crescendo, Schweller für das 2. Manual, 1 freie Vorbereitung, P, Mf, F, Tutti.*
- *Das Werk wurde in das barocke Hauptwerksgehäuse der vorigen Orgel aus dem Jahr 1763 eingebaut.*
- *Reparaturen: 1932 Firma Rieger, 1979 Bohdan Ostroveršenko, Teplice (Teplitz).*

Dispozice / Disposition

1. manuál

Prinzipal 8
Salizional 8
Octava 4
Hohlflöte 4
Mixtura 2 2/3, 3x

2. manuál

Bourdone 16
Hornprinzipal 8
Gamba 8
Vox celeste 8
Nachthorn 4
Zartflöte 4
Picolo 2
Cornett 4, 3-4x

Pedál

Subbass 16
Cello 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1622 začal Abraham Jäger z Chomutova stavbu jednomanuálových varhan, které dokončil v roce 1629 Salomon Schmidt z Dippoldiswalde. Roku 1759 začal Johann Christoph Standfuss z Chabařovic stavbu dvoumanuálových varhan. Zhotovil však pouze pozitiv v zábradlí, protože v roce 1760 zemřel. Nástroj dokončil roku 1763 Johann Daniel Ranft z Geisingu. Od něj pochází velká rokoková skříň s píšťalami principálu 8 v prospektu.

Vorgeschichte

- *Abraham Jäger aus Chomutov (Komotau) begann 1622 mit dem Bau einer einmanualigen Orgel. Sie wurde von Salomon Schmidt aus Dippoldiswalde 1629 fertiggestellt. 1759 wurde mit Johann Christoph Standfuss aus Chabařovice (Karbitz) ein Vertrag über den Bau einer zweimanualigen Orgel abgeschlossen. Der Meister fertigte jedoch nur ein Teil des Werkes (Rückpositiv) an, da er 1760 starb. Die Orgel wurde bis 1763 vom Johann Daniel Ranft aus Geising fertiggestellt. Von Ranft stammt das Rokoko-Hauptwerksgehäuse mit Prinzipal 8 im Prospekt.*

KRYŠTOFOVY HAMRY, římskokatolický kostel sv. Kryštofa

CHRISTOPHHAMMER, römisch-katholische Kirche St. Christoph

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1833–1837, Josef Gröbl, Kadaň, I/7 (6-1). Převzetí 12. 8. 1837.
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (49 tónů) / C-a (22 tónů), chromatické.
- Temperatura Kirnberger 2, výška ladění 460 Hz při 17 °C.
- Opravy: 1849 (Alfred Gröbl ?), 1871 varhanář Steinert (ze Saska ?), 1877 Bartholomäus Haberzettel, Kojetín, 1882 Heinrich Schiffner, Česká Lípa (dispoziční změny- nový principál 8 a gamba 8), 1892 Christoph Gottlieb Scharr, Sasko, 1906 H. Schiffner, Praha, před 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany. R. 2017 varhany restauroval do původního stavu Peter Nožina z Nahořub.
- Jedná se o jediné dochované dílo Josefa Gröbla.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1836–1837, Josef Gröbl, Kadaň (Kaaden), I/7 (6-1). Übernahme am 12. 8. 1837.
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (49 Töne) / C-a (22 Töne), chromatisch.
- Temperatur Kirnberger 2, Stimmtonhöhe 460 Hz bei 17 °C.
- Reparaturen: 1849 (Alfred Gröbl?), 1871 Orgelbauer Steinert (aus Sachsen?), 1877 Bartholomäus Haberzettel, Kojetín (Kojetitz), 1882 Heinrich Schiffner Česká Lípa (Böhmisch Leipa, Dispositionsänderung – neue Register Prinzipal und Gamba 8), 1892 Christoph Gottlieb Scharr aus Sachsen, 1906 H. Schiffner, Prag, vor 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn). 2017 wurde die Orgel von Peter Nožina aus Nahořuby restauriert und in ihren ursprünglichen Zustand zurückversetzt.
- Es handelt sich um das einzige erhaltene Instrument von Josef Gröbl.

Dispozice / Disposition

Manuál

Copula 8

Principal 4

Offenflöte 4

Octava 2

Quinta 1 1/3

Mixtura 1, 3x

Pedál

Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1790 je doložen pozitiv. Nový kostel byl dokončen v roce 1832.

Vorgeschichte

- Ein Positiv ist 1790 dokumentiert. Die neue Kirche wurde 1832 beendet.

Foto Arnošt Moucha

KŘEMÝŽ, římskokatolický kostel sv. Petra a Pavla

KRZEMUSCH, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1698, Gabriel Pantzner, Most, I/12 (9-3) / 1703, Tobias Franz Fleck, Česká Kamenice / 1864, Franz Müller, Janov u Sloupu.
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (45 tónů) / C-a (18 tónů, původně C-c 1, 21 tónů), krátké basové oktávy.
- G. Pantzner postavil roku 1698 původně jednomanuálové varhany s pedálem v děkanském kostele sv. Jana Křtitele v Teplicích. V roce 1703 nástroj rozšířil o šestihlasý pozitiv v parapetu T. F. Fleck. Franz Müller se synem Stefanem přenesli roku 1864 varhany do Křemýže, kde je přestavěli (pozitiv byl zmenšen o jeden hlas a umístěn do manuálové skříně jako zadní stroj).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1698, Gabriel Pantzner, Most (Brüx), I/12 (9-3) / 1703, Tobias Franz Fleck, Česká Kamenice (Böhmisch Kamnitz) / 1864, Franz Müller, Janov (Johannesdorf b. Bürgstein).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (45 Töne) / C-a (18 Töne, ursprünglich C-c 1, 21 Töne), kurze Bassoktaven.
- G. Pantzner baute die ursprünglich einmanualige Orgel mit Pedal 1698 in der Dekanatskirche des Hl. Johannes des Täufers in Teplice (Teplitz). T. F. Fleck erweiterte das Werk 1703 um ein sechsstimmiges Brüstungspositiv. Franz Müller und sein Sohn Stefan brachten die Orgel 1864 nach Křemýž (Kremusch) und führten einen Umbau durch (Verkleinerung des

- 1917 válečná rekvizice cínových prospektových píšťal.
- Opravy: 1885 Stefan Müller (přestavba s úpravou dispozice, nová gamba 8 na hlavním stroji, salicional 8 místo oktávy 2 v pozitivu, zmenšení pozitivu o 1 rejstřík, nový čtyřrejstříkový pedál), 1897 týž, po r. 1918 (zinkové prospektové píšťaly), 1939 Ludwig Glöckner z Košťan, počátkem 21. století PhDr. Vít Honys z Teplic a Petr Nožina z Hradišťka.
- Jedná se o jedinou památku na tvorbu bílinského rodáka Gabriela Pantznera, otce známého vídeňského varhanáře Johanna Christopha Pantznera.

- Positivs um 1 Stimme und Eingliederung desselben in das Hauptwerksgehäuse als Hinterwerk).*
- *1917 Kriegsrequisition der zinnernen Prospektpfeifen.*
- *Reparaturen: 1885 Stefan Müller (Umbau mit Dispositionsänderungen, neue Gamba 8 im Hauptwerk, Salicional 8 anstelle einer Octave 2 im Positiv, Verkleinerung der Positivdisposition um 1 Register; neues Pedal mit 4 Registern), 1895 derselbe, nach 1918 (Zinkprospektpfeifen), 1939 Ludwig Glöckner aus Košťan (Kosten), Anfang des 21. Jh. PhDr. Vít Honys aus Teplice und Petr Nožina aus Hradišťko.*
- *Es handelt sich um das einzige Denkmal für das Schaffen des in Bílina (Bilin) geborenen Meisters Gabriel Pantzner, Vater des bekannten Wiener Orgelbaumeisters Johann Christoph Pantzner.*

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/Hauptwerk)

Flauta 8
Gedackt 8
Gamba 8
Principal 4
Quinte 3
Octav 2
Quinte 1 1/2
Mixtur 1 1/2, 4x

2. manuál (zadní stroj/Hinterwerk)

Gedackt 8
Salicional 8
Principal 4
Gedackt 4

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8
Quintenbass 6
Octav 4

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1774 jsou zmíněny varhany a pozitiv.

Vorgeschichte

- 1774 sind eine Orgel und ein Positiv dokumentiert.

KŘÍMOV, římskokatolický kostel sv. Anny

KRIMA, römisch-katholische Kirche St. Anna

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1860, bratři Fellerové, Libouchec, I/11 (8-3).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 / C-a, chromatické. Rovnoměrná temperatura, výška ladění 446 Hz při 16 °C.
- 1917 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1882 Christoph Müller, Pomezí, po 1918 (zinkové prospektové píšťaly). Roku 2014 restauroval Peter Nožina z Nahorub varhany do původní podoby. Přitom byly osazeny nové cínové prospektové píšťaly.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1860, Gebrüder Feller, Libouchec (Königswald), I/11 (8-3).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 / C-a, chromatisch. Temperatur gleichstufig, Stimmtonhöhe 446 Hz bei 16 °C.
- 1917 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1882 Christoph Müller, Pomezí (Mühbach), nach 1918 (Zinnprospekt Pfeifen). 2014 wurde die Orgel von Peter Nožina aus Nahoruby restauriert und in ihren ursprünglichen Zustand zurückversetzt. Dabei wurden neue Zinnprospekt Pfeifen eingebaut.

Dispozice / Disposition

Manuál

Principal 8
Gedackt 8
Salicional 8
Octava 4
Flöte 4
Quinta 2 2/3
Suproctav 2
Mixtura 1 1/3, 4x

Pedál

Subbass 16
Principalbass 8
Oktavbass 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1659 zde pracoval nejmenovaný varhanář (Jacob Schedlich z Jáchymova ?), v roce 1693 byl koupen od kantora z Volyně pozitiv.

Vorgeschichte

- *Ein ungenannter Orgelbauer (Jacob Schedlich aus St. Joachimsthal?) arbeitete hier 1659. 1693 wurde vom Kantor aus Volyně (Wohlau) ein Positiv gekauft.*

Foto Arnošt Moucha

KVĚTNOV, římskokatolický kostel Navštívení P. Marie

QUINAU, römisch-katholische Kirche Mariä Heimsuchung

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1899, Christoph Müller, Úšovice u Mariánských Lázní, I/8 (7-1, 4 základní rejstříky).
- Mechanicko-pneumatická vzdušnice typu UNIT (varhanářův patent), C-f 3 / C-d 1, pedálová spojka.
- Opravy: 1993 Emanuel Šašek, Česká Lípa, 2010 Antonín Habětín, Straubing. 2025 podali návrh na opravu Peter Nožina z Nahorub a firma Žloutek a syn ze Zásady.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1899, Christoph Müller, Úšovice bei Mariánské Lázně (Auschowitz bei Marienbad), I/8 (7-1, 4 Grundregister).
- Mechanisch-pneumatische Windlade vom Typ UNIT („Patentlade“ des Orgelbauers), C-f 3 / C-d 1, Pedalkoppel.
- Reparaturen: 1993 Emanuel Šašek, Česká Lípa (Böhmisch Leipa), 2010 Antonín Habětín, Straubing. 2025 reichten Peter Nožina aus Nahoruby und die Firma Žloutek a syn aus Zásada einen Antrag auf Reparatur ein.

Dispozice / Disposition

Manuál

Principal 8

Gedackt 8

Salicional 8

Oktava 4

Flöte 4

Dolce 4

Cornet-Mixtur 3-4x

Pedál

Subbass 16

Historie předchozích varhan

- V roce 1674 byl pořízen menší nástroj. Johann Ferdinand Müller z Nepomyšle postavil roku 1806 nové varhany.

Vorgeschichte

- 1674 wurde ein kleines Orgelinstrument angeschafft. Johann Ferdinand Müller aus Nepomyšl (Pomeisl) baute 1806 eine neue Orgel.

Foto Arnošt Moucha

LITVÍNOV, římskokatolický kostel sv. Archanděla Michaela

LEUTENSDORF, römisch-katholische Kirche des Hl. Erzengels Michael

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1908, firma Rieger, Krnov, Op. 1412, II/16 (8-5-3).
- Pneumatická výpustná traktura, taštičková vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, superoktávová spojka I, P, Mf, F, Tutti, crescendo, 1 volná kombinace.
- 1917 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1914 Rieger, po 1918 (zinkové prospektové píšťaly), 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany. Ve druhé polovině 20. století byla původní dispozice zčásti „barokizována“ (v 1. manuálu je Hohlflöte 8 zvýšena na 4, Offenflöte 2 zaujala místo jiného hlasu, ve 2. manuálu je místo Geigenprinzipal 8 principál 4, Octave 2 zaujala místo čtyřstopého hlasu).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1908, Firma Rieger, Krnov (Jägerndorf), Opus 1412, II/16 (8-5-3).
- Pneumatische Traktur, Taschenladen, C-f 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppel I, II, Oberoktavkoppel I, P, Mf, F, Tutti, Crescendo, 1 freie Vorbereitung.
- 1917 Kriegsrequisition der zinnernen Prospektpfeifen.
- Reparaturen: 1914 Rieger, nach 1918 (Zinkprospektpfeifen), 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn). Die originale Disposition wurde in der zweiten Hälfte des 20. Jh. z. T. „barockisiert“ (im 1. Manual wurde die Hohlflöte 8 auf 4 erhöht, die Offenflöte 2 steht anstelle eines anderen Registers, im 2. Manual wurde das Geigenprinzipal 8 durch Prinzipal 4 ersetzt, die Octave 2 steht anstelle eines 4-Fuß-Registers).

Dispozice / Disposition

1. manuál

Bourdon 16
Prinzipal 8
Gedeckt 8
Gamba 8
Octave 4
Hohlflöte 4
Offenflöte 2
Mixtur 4x

2. manuál

Lieblich Gedeckt 8
Salicional 8
Vox coelestis 8
Principal 4
Octave 2

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8
Cello 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- V roce 1713 byly postaveny jednomanuálové varhany, které roku 1730 přestavěl Jiří Vojtěch Dvorský z Prahy. V roce 1776 postavil neznámý varhanář dvoumanuálové varhany (II/16).

Vorgeschichte

- 1713 wurde eine einmanualige Orgel angeschafft, die von Georg Adalbert Dvorský aus Prag 1730 umgebaut wurde. 1776 baute ein unbekannter Orgelbauer eine neue, zweimanualige Orgel (II/16).

MALÉ BŘEZNO, římskokatolický kostel sv. Jana Evangelisty

KLEINPRIESEN, römisch-katholische Kirche des Hl. Johannes des Evangelisten

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1790, Johann Ferdinand Müller, Nepomyšl, II/11 (5-3-3).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (45 tónů) / C-a (18 tónů), krátké basové oktávy, posuvná manuálová spojka.
- Varhany byly původně postaveny v kostele v Buškovících. Pozitiv spojený s hracím stolem je vestavěn v parapetu.
- Opravy: 1839 Johann Konstantin Müller, Nepomyšl, 1865 Johann Sommer, Lipová, 1889 a 1902 Ferdinand Langenauer, Podbořany, 1910 Josef Langenauer, Podbořany. Mgr. Rudolf Valenta ze Zbraslavi varhany 2003 restauroval a přenesl do Malého Března.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1790, Johann Ferdinand Müller, Nepomyšl (Pomeisl), II/11 (5-3-3).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (45 Töne) / C-a (18 Töne), kurze Bassoktaven. Manualschiebekoppel.
- Die Orgel wurde ursprünglich in der Kirche in Buškovice (Puschwitz) gebaut. Das 2. Manual (Positiv) ist mit dem Spieltisch verbunden und in der Brüstung eingebaut.
- Reparaturen: 1839 Johann Konstantin Müller, Nepomyšl (Pomeisl), 1865 Johann Sommer, Lipová (Lindhau), 1889 und 1902 Ferdinand Langenauer, Podbořany (Podersam), 1910 Josef Langenauer, Podbořany (Podersam). Mgr. Rudolf Valenta aus Zbraslav restaurierte die Orgel und stellte sie 2003 in Malé Březno auf.

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/*Hauptwerk*)

Burdon 8
Principal 4
Fugara 4
Octava 2
Mixtur 1 1/3, 4x

2. manuál (pozitiv)

Copula 8
Copula 4
Principal 2

Pedál

Subbass 16
Violonbass 8
Octavbass 4

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1679 byl koupen starší pozitiv z Nového Sedla nad Bílínou. V roce 1715 měly být postaveny nové varhany. Roku 1779 postavil Johann Ignaz Schmidt z Lokte dvoumanuálové varhany (6-3-2). Ty byly v roce 1990 dány do kostela sv. Víta v Soběslavi.

Vorgeschichte

- 1679 wurde ein älteres Positiv aus Nové Sedlo nad Bílínou (Neudorf a. d. Biela) gekauft. 1715 sollte eine neue Orgel angeschafft werden. Johann Ignaz Schmidt aus Loket (Elbogen) baute 1779 eine neue zweimanualige Orgel (6-3-2). Sie wurde 1990 in die St.-Veits-Kirche in Soběslav gebracht.

MARIÁNSKÉ RADČICE, římskokatolický poutní kostel Bolestné Matky Boží

MARIA RATSCHITZ, römisch-katholische Wallfahrtskirche der schmerzhaften Mutter Gottes

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- V roce 2025 začala firma Attentus Qualitatis z Lomnice u Tišnova stavbu varhan, které budou vestavěny do stávající barokní skříně za použití dochovaných píšťal varhan z r. 1736.
- Z kovových rejstříků se dochovala většina píšťal, z dřevěných jen torzo. Zcela nové budou jen fugara 4 a principál 2 ve 2. manuálu. Ten bude situován jako zadní stroj. Dokončení se plánuje na podzim 2026.
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C,D-c 3 (48 tónů) / C,D-h (23 tónů), přetahovací manuálová spojka, pedálová spojka I. Výška ladění 430 Hz při 18 °C, temperatura blízká 1/7 středotónové.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 2025 begann die Firma Attentus Qualitatis, Lomnice bei Tišnov, mit dem Bau einer neuen Orgel, die in das bestehende barocke Gehäuse eingebaut werden sollte, unter Verwendung von erhaltenen Pfeifen der Orgel von 1736.
- Von den Metallregistern sind die meisten Pfeifen erhalten geblieben, von den Holzregistern nur ein Teil. Völlig neu werden nur die Fugara 4 und das Prinzipal 2 im 2. Manual angefertigt. Dieses wird als Hinterwerk gebaut werden. Die Fertigstellung ist für Herbst 2026 geplant.
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C,D-c 3 (48 Töne)/C,D-h (23 Töne), Manualschiebekoppel, Pedalkoppel I. Stimmtonhöhe 430 Hz bei 18 °C, Temperatur nahe dem 1/7 der mitteltönigen Stimmung.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principale 8
Qvintadena 8
Salicinale 8
Octava 4
Qvint 2 2/3
Superoctav 2
Mixtur 1 1/3, 5x

2. manuál (zadní stroj/*Hinterwerk*)

Copel maior 8
Flauta minor 4
Fugara 4
Principal 2

Pedál

Sub Bass 16
Octav Bass 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1661 je zmíněn regál, v roce 1664 byl pořízen pozitiv. Johann Wenzel Starck z Lokte postavil v letech 1735–1736 menší dvoumanuálové varhany s osmistopým principálem. Do jejich skříně vestavěl roku 1897 Heinrich Schiffner z Prahy nový pneumatický stroj za použití řady rejstříků včetně prospektového principálu 8. Ten byl v roce 1917 rekvírován a poté nahrazen zinkovými píšťalami.

Vorgeschichte

- 1661 wird ein Regal erwähnt. 1664 wurde ein Positiv angeschafft. Johann Wenzel Starck aus Loket (Elbogen) baute 1735–1736 eine kleinere, zweimanualige Orgel. In das Starck-Gehäuse wurde ein pneumatisches Werk von Heinrich Schiffner aus Prag 1897 eingebaut. Schiffner verwendete mehrere Starck-Register einschließlich des Prospektprinzips 8. Nach Kriegsrequisition der Prospekt Pfeifen 1917 wurden Zinkprospekt Pfeifen eingebaut.

MAŠŤOV, římskokatolický děkanský kostel Nanebevzetí P. Marie

MASCHAU, römisch-katholische Dekanatskirche Mariä Himmelfahrt

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1844-1856 Josef Müller, Cheb, II/18 (8-6-4).
- Roku 1844 byla s J. Müllerem uzavřena smlouva na dvoumanuálové varhany se 14 rejstříky. Během stavby došlo k opravě kostela, zvýšení stropu a sjednání zvětšení varhan na 18 rejstříků.
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-d 3 / C-a, chromatické, posuvná manuálová spojka. Druhý manuál (pozitiv) stojí v parapetu.
- Opravy: 1857 Josef Müller, 1880, 1890 a 1897 Ferdinand Langenauer, Podbořany (nové měchy), 1911, 1913 a 1931 Josef Langenauer, Podbořany.
- Varhany jsou až na měchy zachovány v původním stavu včetně prospektových píšťal. Jedná se o jediné dochované dvoumanuálové dílo Josefa Müllera.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1844-1856 Josef Müller, Cheb (Eger, II/18 (8-6-4).
- 1844 wurde mit J. Müller ein Vertrag über eine zweimanualige Orgel mit 14 Registern abgeschlossen. Während des Baus wurde die Kirche renoviert, die Decke angehoben und eine Vergrößerung der Orgel auf 18 Register vereinbart.
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-d 3 / C-a, chromatisch, Manualschiebekoppel. Das 2. Manual (Positiv) steht in der Brüstung.
- Reparaturen: 1857 Josef Müller, 1880, 1890 und 1897 Ferdinand Langenauer, Podbořany (Podersam, neue Gebläse), 1911, 1913 und 1931 Josef Langenauer, Podbořany (Podersam).
- Die Orgel ist bis auf die Gebläse in ihrem ursprünglichen Zustand einschließlich der Prospekt Pfeifen erhalten. Es handelt sich um das einzige erhaltene zweimanualige Werk von Josef Müller.

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/*Hauptwerk*)

Principal 8
Bordun 8
Salicional 8
Octav 4
Copelfloete 4
Quint 3
Sub Octav 2
Mixtur 1 1/2, 5 x

2. manuál (pozitiv)

Copel Major
Principal 4
Copel Minor 4
Octav 2
Quint 1 1/2
Mixtur 1, 3 x

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8
Quintbass 6
Superoctavbass 4

Historie předchozích varhan

- Varhaník je doložen v polovině 16. století. Ve 2. polovině 16. století zde žil varhanář Georg Settler. Roku 1766 měly být postaveny nové jednomanuálové varhany.

Vorgeschichte

- *Ein Organist ist um der Hälfte des 16. Jh. dokumentiert. In der zweiten Hälfte des 16. Jh. lebte hier der Orgelbauer Georg Settler. Eine neue, einmanualige Orgel sollte 1766 gebaut werden.*

Foto Arnošt Moucha

MODLANY, římskokatolický kostel sv. Apolináře

MODLAN, römisch-katholische Kirche St. Apollinaris

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1854, bratři Fellerové, Libouchec, II/12 (6-4-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 / C-a, chromatické, posuvná manuálová spojka. 2. manuál (pozitiv) je spojen s hracím stolem a vestavěn v parapetu.
- 1918 rekvizice prospektových píšťal 1. manuálu.
- Opravy: 1858 a 1864 bratři Fellerové, 1882 Heinrich Schiffner, Česká Lípa, kolem 1930 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (zinkové prospektové píšťaly), kolem 1970 nejmenovaný varhanář z Moravy.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1854, Gebrüder Feller, Libouchec (Königswald), II/12 (6-4-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen. C-c 3 / C-a, chromatisch, Manualschiebekoppel. Das 2. Manual (Positiv) ist mit dem Spieltisch verbunden und steht in der Brüstung.
- 1918 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen vom 1. Manual.
- Reparaturen: 1858 und 1864 Gebrüder Feller, 1882 Heinrich Schiffner, Česká Lípa (Böhmisch Leipa), um 1930 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn, Zinkprospekt Pfeifen), um 1970 ungenannter Orgelbauer aus Mähren.

Dispozice / Disposition:

1. manuál (hlavní stroj/*Hauptwerk*)

Principal 8
Flöte 8
Octava 4
Quinta 2 2 / 3
Superoctava 2
Mixtura 1 1/3, 4-5x

2. manuál (pozitiv)

Copula 8
Gamba 8
Principal 4
Flöte 4

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1735 zhotovil jezuitský varhanář Thomas Schwarz šestirejstříkový pozitiv s pedálem.

Vorgeschichte

- *Der jesuitische Orgelbauer Thomas Schwarz fertigte 1735 ein sechsstimmiges Positiv mit einem Pedal an.*

Foto Arnošt Moucha

MOST, bývalý arciděkanství kostel Nanebevzetí P. Marie, velké varhany

BRÜX, die ehemalige Erzdekanatskirche Kirche Mariä Himmelfahrt, die große Orgel

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1988, firma Rieger-Kloss, Krnov, Op. 3634, III/63 (13-16-16-18). Varhany byly postaveny do kostela, který byl přesunut a odsvěcen, když byl kvůli těžbě uhlí zbourán starý Most. Kostel měl na novém místě sloužit jako výstavní a koncertní síň, proto zde mohly být za socialismu postaveny varhany.
- Elektrická a mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 4 / C-f 1, manuálové spojky, pedálové spojky, volné kombinace, tremolo, crescendo, žaluzie pro 3. manuál.
- Bylo použito předchozích varhan z r. 1932. V rámci díla byl rekonstruován a integrován nástroj Johanna Wenzela Starcka z r. 1741, jehož prospekt a řada rejstříků se dochovaly. Ten má i vlastní mechanický vestavěný hrací stůl.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1988, die Firma Rieger-Kloss, Krnov (Jägerndorf), Opus 3634, III/63 (13-16-16-18). Die Orgel wurde in der entweihten Kirche aufgestellt, die verlegt wurde, als die alte Stadt Most wegen des Kohleabbaus abgerissen wurde. Die Kirche sollte an ihrem neuen Standort als Ausstellungs- und Konzertsaal dienen, daher konnte hier während des Sozialismus eine Orgel gebaut werden.
- Elektrische und mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 4 / C-f 1, Manualkoppeln, Pedalkoppeln, freie Vorbereitungen, Tremulant, Crescendo, Schweller für das 3. Manual.
- Es wurden Teile der früheren Orgel aus dem Jahr 1932 verwendet. Im Rahmen dieser Arbeiten wurden das erhalten gebliebene Prospekt und eine Reihe von Registern des Instruments von Johann Wenzel Starck, 1741, rekonstruiert und integriert. Diese besitzen auch einen eigenen mechanischen Spielschrank.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principál 16
Principál 8
Flétna Violono 8
Gamba špičatá 8
Salicionál 8
Oktáva 4
Flétna dřevěná 4
Kvintadena 4
Fugara 4
Kvinta velká 2 2/3
Mixtura 2, 6x
Fagot 16
Trompeta 8

2. manuál

Pommer krytý 16
Principál 8
Flétna trubicová 8
Kopula major 8
Kvintadena 8
Principál 4
Oktáva flétnová 4
Kopula minor 4
Oktáva 2
Flétna plochá 2
Kvinta malá 1 1/3
Seskvialtera 2 2/3, 2-3x
Mixtura 1 1/3, 4-5x
Akuta 1, 4x
Trompeta španělská 8
Roh křivý 8

3. manuál

Burdon 16
Principál 8
Flétna harmonická 8
Viola 8
Vox celestis 8-8
Oktáva 4
Roh noční 4
Nasard 2 2/3
Flétna zobcová 2
Tercie 1 3/5
Flétna syčivá 1
Mixtura 1 1/3, 5-6x
Trompeta harmonická 8
Hoboj 8
Vox humana 8
Šalmaj francouzský 4

Pedál

Kontrabas 16
Principálbas 16
Subbas otevřený 16
Subbas krytý 16
Burdon 16
Kvintbas velký 10 2/3
Principálbas 8
Oktávbas dřevěný 8
Kvintbas malý 5 1/3

Oktávbas kovový 4
Flétna melodická 2
Mixtura 2 2/3, 4x
Kontrafagot 32
Pozoun 16
Fagot 16
Trompeta španělská 8
Fagot dřevěný 8
Trompeta 4

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Varhany jsou doloženy 1313. Gabriel Raphael Rottenstein z Karlových Varů postavil 1585 či 1594 dvoumanuálové varhany s 33 rejstříky. V letech 1739–1741 postavil Johann Wenzel Starck z Lokte se svými syny a Johannem Adamem Pleyerem nové dvoumanuálové varhany. Jejich skříň a většinu píšťalového materiálu použil 1932 Ladislav Hauser z Teplic-Trnovan ke stavbě třímanuálového pneumatického nástroje. Na boční empoře se nalézá ještě menší dvoumanuálový nástroj (8-4-2), postavený 1738 rovněž loketskými varhanáři (ve vzdušnici je podepsán Johann Adam Pleyer).

Vorgeschichte

- Eine Orgel ist 1313 dokumentiert. Eine neue, zweimanualige Orgel mit 33 Registern wurde von Gabriel Raphael Rottenstein aus Karlovy Vary (Karlsbad) 1585 o. 1594 gebaut. Johann Wenzel Starck aus Loket (Elbogen) mit seinen Söhnen und Johann Adam Pleyer bauten 1739-1741 eine neue, zweimanualige Orgel. Das Starck-Gehäuse und Großteil des Pfeifenmaterials wurde von Ladislav Hauser aus Teplice-Trnovay (Teplitz-Turn) 1932 zum Bau eines dreimanualigen, pneumatischen Instruments verwendet. Auf der Seitenempore befindet sich noch ein kleineres, zweimanualiges Instrument (8-4-2), das 1738 ebenfalls von den Elbogener Orgelbauern gebaut wurde (in der Windlade ist Johann Adam Pleyer signiert).*

MOST, nový římskokatolický děkanský kostel sv. Václava

BRÜX, neue römisch-katholische Dekanatskirche St. Wenzel

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1987, Karel Bříza, kněz, hudebník a amatérský varhanář, Krucemburk, II/13 (5-5-3).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-g 3 / C-f 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, žaluzie pro 2. manuál, tremolo.
- Původně byly varhany postaveny do kostela v Krucemburku, v roce 1989 dány do nově postaveného kostela v Mostě.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1978, Karel Bříza, Priester, Musiker und Orgelbauer – Amateur, Krucemburk (Kreuzberg), II/13 (5-5-3).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-g 3 / C-f 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Schweller für das 2. Manual, Tremulant.
- Die Orgel wurde ursprünglich in der Kirche in Krucemburk gebaut und 1989 in die neu erbaute Kirche in Most versetzt.

Dispozice / Disposition

1. manuál (horní stroj/*Oberwerk*)

Flétna 8
Viola 8
Principál 4
Flétna špičatá 2
Mixtura 1, 4x

2. manuál (dolní stroj/*Unterwerk*)

Kryt 8
Flétna větvená 4
Nasard 2 2/3
Tercie 1 3/5
Flageolet 1

Pedál

Subbas 16
Flétna basová 8
Chorálbas 4

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Žádný předchozí nástroj. Nový děkanský kostel byl náhradou za bývalý arciděkanský kostel, který byl za socialismu přesunut a odebrán církvi.

Vorgeschichte

- *Kein vorheriges Instrument. Die neue Dekanatskirche ersetzte die ehemalige Erzdekanatskirche, die während des Sozialismus verlegt und entweiht wurde.*

NOVÉ ZVOLÁNÍ, římskokatolický kostel Nejsvětějšího Srdce Ježíšova

NEUGESCHREI, römisch-katholische Herz-Jesu-Kirche

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1899, Karl Neusser, Nový Jičín, II/14 (7-4-3).
- Mechanická traktura, kuželkové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, manuálová spojka, pedálová spojka I, Mf, Ff pro I, F, Pleno pro II, crescendo.
- 1918 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: po 1918 (zinkové prospektové píšťaly, elektroventilátor).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1899, Karl Neusser, Nový Jičín (Neutitschein), II/17 (7-4-3).
- *Mechanische Traktur, Kegelladen, C-f 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppel I, Mf, Ff für I, F, Pleno für II, Crescendo.*
- *1918 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.*
- *Reparaturen: nach 1918 (Zinkprospekt Pfeifen, elektrisches Gebläse).*

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principal 8
Gedackt 8
Gamba 8
Aeolina 8
Octava 4
Rohrflöte 4
Mixtura 2 2/3

2. manuál

Gedackt 8
Gemshorn 8
Salicional 8
Dulciana 4

Pedál

Subbass 16
Flötenbass 8
Cello 8

Historie předchozích varhan

- Žádný předchozí nástroj. Varhany byly postaveny do nového kostela.

Vorgeschichte:

- *Kein vorheriges Instrument. Die Orgel wurde in der neu erbauten Kirche aufgestellt.*

Foto Arnošt Moucha

NOVOSEDLICE, římskokatolický poutní kostel sv. Valentina

WEIßKIRCHLITZ, römisch-katholische Wallfahrtskirche St. Valentin

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- Kolem roku 1925, Josef Růžička, Praha-Břevnov, II/12 (5-4-3).
- Původně pneumatická traktura, C-f 3 / C-d 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, superoktávová spojka I, superoktávová spojka II-I, suboktávová spojka II-I, tremolo pro 2. manuál.
- Opravy: po roce 1930 (elektroventilátor). V letech 2017–2020 přestavěli Jaroslav Stavinocha z Valašské Bystřice a Jan Rameš z Víkřovic trakturu na elektromagnetický systém.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- Um 1925, Josef Růžička, Praha-Břevnov (Prag-Breunau), II/ 12 (5-4-3).
- Ursprünglich pneumatische Traktur, C-f 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Oberoktavkoppel I, Oberoktavkoppel II-I, Unteroktavkoppel II-I, Tremulant für das 2. Manual.
- Reparaturen: nach 1930 (elektrisches Gebläse). 2017–2020 bauten Jaroslav Stavinocha aus Valašská Bystřice und Jan Rameš aus Víkřovice die Traktur auf ein elektromagnetisches System um.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principal 8

Bourdon 8

Gamba 8

Oktave 4

Doublette 2 2/3

2. manuál

Liebligh Gedeckt 8

Salicional 8

Vox coelestis 8

Flöte 4

Pedál

Subbass 16

Stillgedeckt 8

Oktavbass 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- V roce 1698 dodal Gabriel Pantzner z Bíliny pozitiv. Roku 1744 postavil Johann Christoph Standfuss z Chabařovic malé varhany. V roce 1860 postavil Josef Prediger z Albrechtic v Jizerských horách malé jednomanuálové varhany.

Vorgeschichte

- 1698 lieferte Gabriel Pantzner aus Břilina (Bilin) ein Positiv. 1744 baute Johann Christoph Standfuss aus Chabařovice (Karbitz) eine kleine Orgel. 1860 wurde eine kleine, einmanualige Orgel von Josef Prediger aus Albrechtice (Albrechtsdorf im Isergebirge) gebaut.

OKOUNOV, římskokatolický kostel sv. Vavřince

OKENAU, römisch-katholische Kirche St. Laurentius

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1867, Alfred Gröbl, Kadaň, I/8 (6-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (49 tónů) / C-c 1 (12 tónů, repetující).
- 1918 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1878 Bartholomäus Haberzettel, Kojetín, 1904 Ferdinand Langenauer, Podbořany, 1913 Josef Käs, Kralupy u Chomutova, 1997 PhDr. Vít Honys, Teplice, 2016 Peter Nožina, Nahoruby (zinkové prospektové píšťaly).
- Jedná se o jediný dochovaný nástroj Alfreda Gröbla.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1867, Alfred Gröbl, Kadaň (Kaaßen) I/8 (6-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (49 Töne) / C-c 1 (12 Töne, repetiert).
- 1918 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1878 Bartholomäus Haberzettel, Kojetín (Kojetitz), 1904 Ferdinand Langenauer, Podbořany (Podersam), 1913 Josef Käs, Kralupy (Deutsch Kralupp). 1997 PhDr. Vít Honys, Teplice, 2016 Peter Nožina, Nahoruby (Zinkprospekt Pfeifen).
- Es handelt sich um die einzige erhaltene Orgel von Alfred Gröbl.

Dispozice / Disposition

Manuál

Principal 8

Gedackt 8

Salicional 8

Octava 4

Flöte 4

Mixtura 2, 4x

Pedál

Subbass 16

Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- V roce 1700 jsou doloženy varhany. Johann Ferdinand Müller z Nepomyšle postavil roku 1786 nový jednomanuálový nástroj.

Vorgeschichte

- Eine Orgel ist 1700 dokumentiert. Johann Ferdinand Müller aus Nepomyšl (Pomeisl) baute 1786 ein neues, einmanualiges Instrument.

Foto Arnošt Moucha

OSEK, cisterciácký klášterní kostel Nanebevzetí P. Marie, velké varhany

OSSEGG, Zisterzienser-Klosterkirche Mariä Himmelfahrt, große Orgel

Foto Wolfgang Sperling

Historie a technický popis varhan

- 1836–1839, Franz Feller st., Libouchec/1908–1909, Heinrich Schiffner, Praha/1933, firma Rieger, Krnov, Op. 2610, III/76 (18-18-22-18), 2025–2026, firma Robert Ponča – Varhany, Krnov (rozšíření na IV/85, 18-18-22-9-18). Franz Feller postavil postavil v letech 1836–1839 dvoumanuálové varhany (II/36). H. Schiffner je v letech 1908–1909 přestavěl na pneumatický systém a zvětšil na III/57. Přitom zrušil Fellerův pozitiv v zábradlí s osmistopým principálem v prospektu. Roku 1932 navrhla firma Rieger čtyřmanuálové elektropneumatické varhany (IV/85). 4. manuál (vzdálený stroj) ale nebyl realizován. Třimanuálové varhany (III/76) byly postavené do velké Fellerovy skříně za použití píšťal předchozích nástrojů. Prospektový principál 16 je z r. 1933.
- Kolaudace proběhla 29. 9. 1933, svěcení 8. 10. 1933. V letech 2025–2026 dostavěla firma Robert Ponča – Varhany při renovaci nástroje 4. manuál, umístěný za menšími chórovými varhanami. 1., 2. a 3. manuál a pedál mají výpustné taštičkové vzdušnice s elektromagnetickou trakturou, 4. manuál má kuželkovou vzdušnici s elektromagnetickou trakturou. C-g 3 (II a III C-g 4) / C-f 1, manuálové spojky II/I, III/I, IV/I, II/I 4, 16, III/I 4, 16, I/4, III/II 4, 8, 16, III/4, 16, IV/4, 16, pedálové spojky I, II, III, IV, I/4. Tremolo a žaluzie pro 2., 3. a 4. manuál. Výška ladění 440 Hz při 18 °C.
- Opravy: r. 1934 Rieger, po r. 1950 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, kolem roku 1950 Bohumil Žloutek st., Zásada, r. 1980 Igra Praha (generální oprava), v letech 2025–2026 firma Robert Ponča – Varhany, Krnov (renovace, dostavba 4. manuálu).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1836–1839, Franz Feller d. Ä., Libouchec (Königswald) / 1908–1909, Heinrich Schiffner, Prag / 1933, Firma Rieger, Krnov (Jägerndorf), Op. 2610, III/76 (18-18-22-18), 2025–2026, Firma Robert Ponča – Varhany, Krnov (Erweiterung auf IV/85, 18-18-22-9-18). Franz Feller baute 1836–1839 eine zweimanualige Orgel (II/36). Heinrich Schiffner baute sie 1908–1909 auf ein pneumatisches System um und erweiterte sie auf III/57. Dabei wurde das Feller-Positiv in der Balustrade mit einem 8-Fuß-Prinzipal im Prospekt entfernt. 1932 entwarf die Firma Rieger eine viermanualige, elektropneumatische Orgel (IV/85). Das 4. Manual (Fernwerk) wurde jedoch nicht ausgeführt. Die Orgel mit 3 Manualen (III/76) wurde in das große Feller-Gehäuse eingebaut, wobei Pfeifen der Vorgängerinstrumente verwendet wurden. Das Prospektprinzipal 16 stammt aus dem Jahr 1933.
- Die Abnahme erfolgte am 29.09.1933, die Einweihung am 08.10.1933. 2025–2026 fertigte die Firma Robert Ponča – Varhany im Rahmen der Renovierung des Instruments das 4. Manual an, das hinter der kleineren Chororgel platziert wurde. Das 1., 2. und 3. Manual und das Pedal haben Taschenladen mit elektropneumatischer Traktur, das 4. Manual hat eine Kegellade mit elektromagnetischer Traktur. C-g 3 (II und III C-g 4), / C-f 3, Manualkoppeln II/I, III/I, IV/I, II/I 4, 16, III/I 4, 16, I/4, III/II 4, 8, 16, III/4, 16, IV/4, 16, Pedalkoppeln I, II, III, IV, I/4. Tremolo und Schwellkasten für das 2., 3. und 4. Manual. Stimmtonhöhe 440 Hz bei 18 °C.
- Reparaturen: 1934 Rieger, nach 1950 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn), um 1950 Bohumil Žloutek d. Ä., Zásada, 1980 Igra Praha (Generalüberholung), 2025–2026 Firma Robert Ponča – Varhany, Krnov (Renovierung, Fertigstellung des 4. Manuals).

AA

MARIA
DEI PARENS
SINE PECCATO CONCEPTA
EST PATRONA NOSTRA
PERPETUA
RENOV. P. M. S. A. B.
RENO. 1711. 1712. 1713.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principal 16
Bordon 16
Principal Maior 8
Principal Minor 8
Hohlflöte 8
Gemshorn 8
Viola di Gamba 8
Salicional 8
Oktave 4
Offenflöte 4
Spitzflöte 4
Fugara 4
Quinte 2 2/3
Superoktave 2
Kornett 3-5f
Rauschquinte 2f
Mixtur 6f
Trompete 8

2. manuál

Salicet 16
Geigenprincipal 8
Querflöte 8
Gedackt 8
Nachthorn 8
Quintatön 8
Unda maris 8
Principal 4
Blockflöte 4
Salicet 4
Nazard 2 2/3
Flageolette 2
Terzflöte 1 3/5
Sifflöte 1
Sesquialtera 2f
Zymbel 3f
Oboe 8
Vox Hum. 8

3. manuál

Quintatön 16
Hornprincipal 8
Konzertflöte 8
Fluteharmon 8
Lieblich gedackt 8
Echo gamba 8
Aeoline 8
Vox coelestis 8
Prästant 4
Traversflöte 4
Rohrflöte 4
Dolce 4
Querflöte 2 2/3
Waldflöte 2
Terz 1 3/5
Gemsquinte 1 1/3
Progressio 2-3f
Mixtur 4f
Dulcian 16
Tuba mirabilis 8
Klarinett 8
Regal 4

4. manuál

Stillgedackt 16
Flötenprincipal 8
Portunal 8
Viola 8
Vox angelica 8
Kupferflöte 4
Flautino 2
Kornett mixtur 3-4f
Krummhorn 8

Pedál

Principal 16
Violon 16
Subbass 16
Bordunbass I 16
Dolce 16
Quintbass 10 2/3
Oktavbass 8
Bassflöte 8
Cello 8
Octave 4
Choralbass 4
Nachthorn 2
Rauschpfeife 4f
Sordun 32
Posaune 16
Dulcian 16
Trompete 8
Regal III 4

Foto Cisterciácké opatství Osek

Historie předchozích varhan

- Původně románská bazilika mohla mít varhany již v době gotické. Zprávy však máme až od renesance. Opat Balthasar nechal zřídit varhany krátce před rokem 1580. Roku 1640 poškodilo vojsko pozitiv. Roku 1646 jsou zmíněny „obzvláštní“ varhany. Dle jedné zprávy měl v polovině 17. století na boční empoře stát dvanáctihlasý nástroj, připisovaný vídeňskému mistru Johannu Wöckerlovi. Dle jiné mohly nové varhany pocházet z r. 1655. Roku 1677 byly staré varhany prodány do Hrobu. Pražští varhanáři Johann Heinrich Mundt a Matthias Köhler postavili v letech 1668–70 za 2000 zl. dvoumanuálový nástroj o 26 hlasech. Mistr Köhler se později v klášteře usadil a o dílo pečoval do své smrti r. 1690. V roce 1714 přenesl Johann Wenzel Starck z Lokte varhany na nový západní kůr a opatřil je vrcholně barokní skříní. Dílo bylo roku 1755 poničeno pruskými vojáky. Další loketský mistr Johann Josef Ferdinand Pleyer zhotovil v letech 1763–65 nové 24-hlasé dvoumanuálové varhany, které opravil roku 1773 a 1776. Další opravy proběhly v letech 1824 a 1834 (Franz Feller st.). Feller tehdy podal návrhy na nový dvou či třimanuálový nástroj. V letech 1836–1839 postavil nové dvoumanuálové varhany o 36 hlasech. Dobově i regionálně neobvyklé dílo mělo v prospektu velké skříně 16 a v pozitivu 8stopý principál. Kolaudátor August Wilhelm Bach z Berlína se o něm roku 1841 vyjádřil pochvalně. Mistr Feller usiloval do své smrti neúspěšně o zvětšení varhan o 3. manuál. Opravy prováděli v letech 1849, 1875 a 1885 bratři Fellerové. Roku 1896 předložil pražský Heinrich Schiffner návrh na přestavbu a rozšíření díla (III/57), což bylo realizováno až v letech 1908–1909.

Vorgeschichte

- *Die ursprünglich romanische Basilika könnte bereits in der Gotik eine Orgel gehabt haben. Wir können sie aber erst in der Renaissance belegen. Abt Balthasar ließ kurz vor 1580 eine Orgel einbauen. 1640 wurde ein Positiv von Soldaten beschädigt. 1646 wird eine „besondere“ Orgel erwähnt. Einem Bericht nach soll sich auf der Nebenempore eine zwölfstimmige Orgel aus der Mitte des 17. Jahrhunderts befunden haben, die dem Wiener Meister Johann Wöckerl zugeschrieben wird. Einem anderen Bericht zufolge könnte die Orgel aus dem Jahr 1655 stammen. 1670 wurde eine ältere Orgel nach Hrob (Klostergrab) verkauft. Die Prager Meister Johann Heinrich Mundt und Matthias Köhler bauten 1668–70 ein zweimanualiges, 26-stimmiges Werk für 2000 Fl. Meister Köhler ließ sich später im Kloster nieder und kümmerte sich um die Orgel bis zu seinem Tod 1690. Johann Wenzel Starck aus Loket (Elbogen) versetzte die Orgel 1714 auf die neu errichtete Westempore und baute sie in ein hochbarockes Gehäuse ein. Das Werk wurde 1755 von preußischen Soldaten stark beschädigt. Ein anderer Elbogener Meister, Johann Josef Ferdinand Pleyer, baute 1763–65 eine neue, 24-stimmige, zweimanualige Orgel, die er 1773 und 1776 reparierte. Weitere Reparaturen: 1825, 1834 Franz Feller d. Ä. aus Libouchec (Königswald). Dieser legte zu dieser Zeit Entwürfe für ein neues, großes, zwei- bis dreimanualiges Instrument vor. 1836–1839 baute er eine neue, zweimanualige Orgel mit 36 Stimmen ein. Das für die Zeit und die Region ungewöhnliche Werk hatte im Hauptgehäuseprospekt 16- und im Rückpositivprospekt 8-Fuß-Prinzipalpfeifen. Der Bauprüfer August Wilhelm Bach aus Berlin äußerte sich 1841 lobend. Meister Feller bemühte sich bis zu seinem Tod erfolglos um die Erweiterung der Orgel auf drei Manuale. Reparaturen: 1849, 1875 und 1885 Gebrüder Feller. 1896 legte Heinrich Schiffner aus Prag einen Vorschlag für Umbau und Erweiterung des Werkes (III/57) vor, was erst 1908 realisiert wurde.*

Foto Vertical Images s.r.o.

OSEK, cisterciácký klášterní kostel Nanebevzetí P. Marie, chórové varhany

OSSEGG, Zisterzienser-Klosterkirche Mariä Himmelfahrt, Chororgel

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1718, Johann Wenzel Starck, Loket, I/11 (9-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (45 tónů) / C-a (18 tónů), krátké basové oktávy.
- Opravy: 1754 Christoph Norbert Starck, Loket, 1841 Franz Feller, Libouchec, 1885 Anton Feller, Libouchec (dispoziční změny), 1911 Heinrich Schiffner, Praha. 1995 restauroval Vladimír Šlajch z Borovan nástroj do původního stavu.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1718, Johann Wenzel Starck, Loket (Elbogen), I/11 (9-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (45 Töne) / C-a (18 Töne), kurze Bassoktaven.
- Reparaturen: 1754 Christoph Norbert Starck, Loket (Elbogen), 1841 Franz Feller, Libouchec (Königswald), 1885 Anton Feller, Libouchec (Königswald, Dispositionsänderung), 1911 Heinrich Schiffner, Prag. Vladimír Šlajch aus Borovany restaurierte die Orgel 1995 und versetzte sie in ihren ursprünglichen Zustand zurück.

Dispozice / *Disposition*

Manuál

Principal 8
Copula maior 8
Spitzgamba 8
Octava 4
Copula minor 4
Quinta 2 2/3
Octava 2
Quinta 1 1/3
Mixtura 1, 4x

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- Neznámá.

Vorgeschichte

- *Unbekannt.*

Foto Vertical Images s.r.o.

RADONICE, římskokatolický kostel Narození P. Marie

RADONITZ, römisch-katholische Kirche Mariä Geburt

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1772, Franz Adam Gartner, Tachov, II/14 (7-4-3).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (45 tónů) / C-a (12 tónů, repetující), krátké basové oktávy, manuálová spojka (asi z 19. století). Pozitiv (2. manuál) je spojený s hracím stolem a je vestavěn v balustrádě.
- Opravy: 1787 Johann Ferdinand Müller, Nepomyšl, 1816, 1868, 1886 Karl Einsenhut, Praha (gamba 8 namísto kvinty šumivé 1 ½, 2x, magazínový měch), 1908 Ferdinand Langenauer, Podbořany (aeolina 8 namísto mixtury 1, 6x), 1936 Josef Rausch, Podbořany.
- Varhany se nalézají ve špatném stavu, řada píšťal je vandalsky poškozených.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1772, Franz Adam Gartner, Tachov (Tachau), II/14 (7-4-3).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (45 Töne) / C-a (12 Töne, repetiert), kurze Bassoktaven, Manualkoppel (wohl aus dem 19. Jh.). Das mit dem Spieltisch verbundene Positiv (2. Manual) ist in die Balustrade eingebaut.
- Reparaturen: 1787 Johann Ferdinand Müller, Nepomyšl (Pomeisl), 1816, 1868, 1886 Karl Eisenhut, (Prag, Gamba 8 anstelle der Rauschquint 1 ½, 2x, Magazinbalg), 1908 Ferdinand Langenauer Podbořany (Podersam, Aeoline 8 anstelle der Mixtur 1, 6x), 1936 Josef Rausch. Podbořany (Podersam).
- Die Orgel befindet sich in einem schlechten Zustand, viele Pfeifen sind durch Vandalismus beschädigt.

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/*Hauptwerk*)

Principal 8
Gamba 8
Salicional 8
Aeolina 8
Oktav 4
Quinte 2 2/3
Superoktav 2

2. manuál (pozitiv)

Copula maior 8
Copula minor 4
Principal 2
Mixtur 1 1/2, 3 x

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8
Octavbass 4

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1621 je doložen varhaník. V první polovině 17. století postavil nové varhany Jacob Schedlich z Jáchymova.

Vorgeschichte

- *Ein Organist ist 1621 dokumentiert. In der ersten Hälfte des 17. Jh. wurde eine neue Orgel von Jacob Schedlich aus Jáchymov (St. Joachimsthal).*

RTYNĚ NAD BÍLINOU, římskokatolický kostel sv. Martina

HERTINE, römisch-katholische Kirche St. Martin

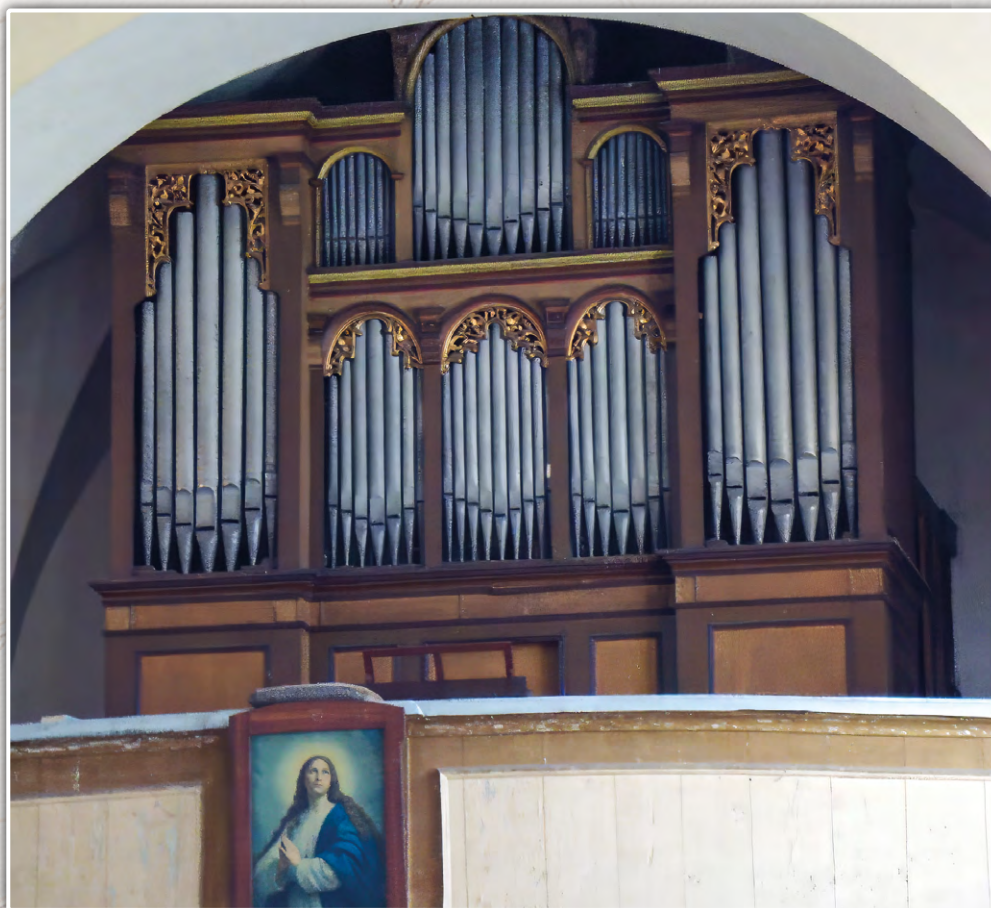

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1883, Stefan Müller, Křemýž, II/20 (9-6-5).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-d 3 / C-c1, chromatické, manuálová spojka.
- Varhanář použil ve 2. manuálu (horní stroj) píšťalový materiál Standfussova pozitivu z r. 1745.
- Velké kovové píšťaly objednal u firmy G. F. Steinmeyer v bavorském Oettingen.
- Opravy: 1886, 1902 a 1913 Stefan Müller, počátkem 21. století PhDr. Vít Honys z Teplic a Ivan Bok z Krnova (elektroventilátor).
- Varhany se dochovaly v původním stavu. Jedná se o největší a jediné dvoumanuálové dílo Stefana Müllera.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1883, Stefan Müller, Křemýž (Krzemus) II/20 (9-6-5).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-d 3 / C-c1, chromatisch, Manualkoppel.
- Der Orgelbauer verwendete im zweiten Manual (Oberwerk) Pfeifenmaterial aus Standfuss' Positiv aus dem Jahr 1745.
- Die großen Metallpfeifen bestellte er bei der Firma G. F. Steinmeyer im bayerischen Oettingen.
- Reparaturen: 1886, 1902 und 1913 Stefan Müller, Anfang des 21. Jh. PhDr. Vít Honys, Teplice und Ivan Bok, Krnov (elektrisches Gebläse).
- Die Orgel ist in ihrem ursprünglichen Zustand erhalten geblieben. Es handelt sich um das größte und einzige zweimanualige Werk von Stefan Müller.

Dispozice / Disposition

1. manuál (hlavní stroj/*Hauptwerk*)

Bortun 16
Principal 8
Flaute major 8
Spitzflöte 8
Oktava 4
Gemshorn 4
Quinte 3
Superoctav 2
Mixture 1 1/2, 5x

2. manuál (horní stroj/*Oberwerk*)

Copula 8
Salicional 8
Principal 4
Spitzflöte 4
Octav 2
Mixture 1 1/2

Pedál

Contrabass 16
Subbass 16
Octavbass 8
Quint 6
Octav 4

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1714 byl pořízen malý pozitiv. V roce 1745 postavil Johann Christoph Standfuss z Chabařovic nový šestirejstříkový pozitiv.

Vorgeschichte

- 1714 wurde ein kleines Positiv angeschafft. 1745 baute Johann Christoph Standfuss aus Chabařovice (Karbitz) ein neues, sechsstimmiges Positiv.

SVĚTEC, římskokatolický kostel sv. Jakuba

SCHWAZ, römisch-katholische Kirche St. Jakob

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1894, firma Rejna a Černý, Praha, I/10 (8-2). Prospekt je v neorenesančním stylu.
- Mechanická traktura, kuželkové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, pedálová spojka.
- 1918 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1896, 1905 a 1910 Rejna a Černý, 1914 Stefan Müller, Křemýž, 1931 Ladislav Hauser Teplice-Trnovany (zinkové prospektové píšťaly), počátkem 21. stol. firma Jantač a Tichý, Vlašim. Varhany jsou využívány i koncertně.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1894, Firma Rejna a Černý, Prag, I/10 (8-2). Der Prospekt ist im Neorenaissance-Stil gehalten.
- Mechanische Traktur, Kegelladen, C-f3 / C-d 1, Pedalkoppel.
- 1918 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1896, 1905 und 1910 Rejna a Černý, 1914 Stefan Müller, Křemýž (Krzemusch), 1931 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn, Zinkprospekt Pfeifen), Anfang des 21. Jh. Firma Jantač und Tichý, Vlašim. Die Orgel wird auch für Konzerte genutzt.

Dispozice / Disposition

Manuál

Principal 8

Flöte 8

Gedakt 8

Salicional 8

Gamba 8

Octava 4

Gemshorn 4

Mixtura 2 2/3, 4x2

Pedál

Subbass 16

Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1678 byl pořízen malý nástroj. V roce 1718 postavil Tobias Franz Fleck z České Kamenice osmirejstříkové jednomanuálové varhany.

Vorgeschichte

- 1678 wurde ein kleines Orgelinstrument angeschafft. Tobias Franz Fleck aus Česká Kamenice (Böhmisch Kamnitz) baute 1718 eine einmanualige Orgel mit 8 Registern.

Foto Arnošt Moucha

ŠIROKÉ TŘEBČICE, římskokatolický kostel

Povýšení sv. Kříže

WEITEN TREBETITSCH, römisch-katholische Kirche der Erhöhung des Hl. Kreuzes

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1855, bratři Fellerové, Libouchec, I/8 (6-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (49 tónů, chromatický) / C-h (12 tónů, repetující, krátká basová oktáva).
- Opravy: 1865 ?, 1894 Ferdinand Langenauer, Podbořany, 1912 Josef Langenauer, Podbořany (salicionál 8 namísto kvinty 2 2/3), 1944 Gerhard Schaller, Cheb, kolem 1960 Jan Jindrák, Praha (elektroventilátor).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1855, Gebrüder Feller, Libouchec (Königswald), I/8 (6-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (49 Töne, chromatisch) / C-h (12 Töne, repetierend, kurze Bass-oktave).
- Reparaturen: 1865?, 1894 Ferdinand Langenauer, Podbořany (Podersam), 1912 Josef Langenauer, Podbořany (Podersam, Salicional 8 anstelle der Quinta 2 2/3), 1944 Gerhard Schaller, Cheb (Eger), um 1960 Jan Jindrák, Prag (elektrisches Gebläse).

Dispozice / Disposition

Manuál

Gedeckt 8
Salicional 8
Principal 4
Flauta 4
Octava 2
Mixtura 1 1/3, 2x

Pedál

Subbass
Violon 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1765 je doložen varhaník. V roce 1832 byl ke zdejšímu pozitivu přistavěn pedál.

Vorgeschichte

- *Ein Organist ist 1765 dokumentiert. Zum hiesigen Positiv wurde 1832 ein Pedal hinzugefügt.*

Foto Arnošt Moucha

TEPLICE, Dům kultury

TEPLITZ, Kulturhaus

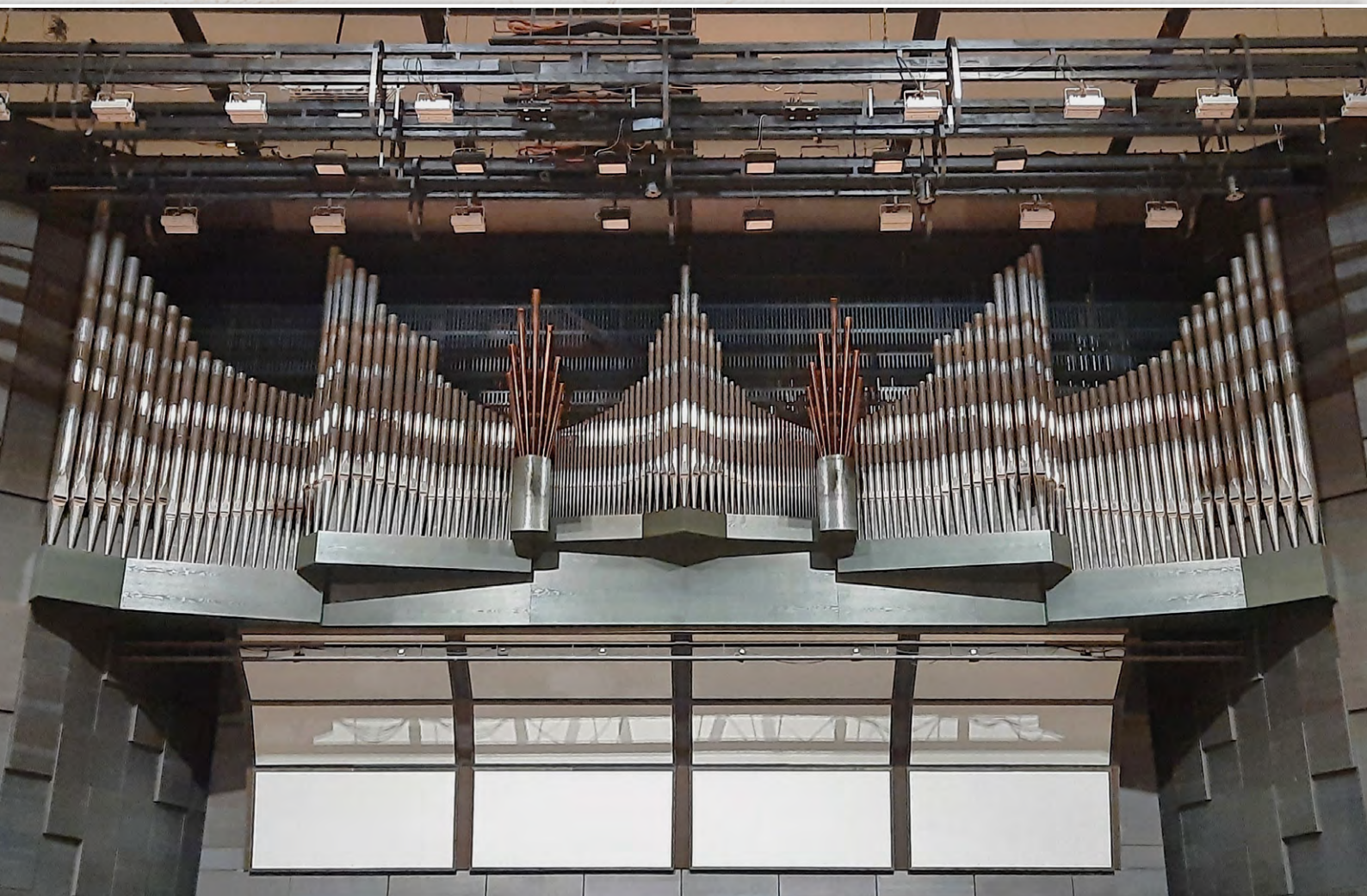

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1986, Rieger-Kloss, Krnov, Op. 3577, III/54 (13-14-14-13).
- Elektromagnetická traktura, mechanické zásuvkové vzdušnice, C-g 3 / C-f 1, manuálové a pedálové spojky, superoktávové spojky III-I, III, III-Pedál, suboktávová spojka III-I, M, Mf, F, Pleno, Tutti, crescendo, žaluzie pro 3. manuál, tremolo II, III, volné kombinace (Setzer).
- Opravy: 2016 Petr Strakoš, Fryčovice a Josef Hroch, Václavov u Zábřeha, 2018 Ing. Petr Bernat, Ph.D., Ostrava. Údržbu provádí MgA. Přemysl Kšica z Kladna.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1986, Firma Rieger-Kloss, Krnov (Jägerndorf), Opus 3577, III/54 (13-14-14-13).
- Elektromagnetische Traktur, mechanische Schleifladen, C-g 3 / C-f 1, Manual- und Pedalkoppeln, Oberoktavkoppeln III-I, III, III-Pedal, Unteroktavkoppel III-I, M, Mf, F, Pleno, Tutti, Crescendo, Schweller für das 3. Manual, Tremulant II, III, freie Vorbereitungen (Setzer).
- Reparaturen: 2016 Petr Strakoš, Fryčovice und Josef Hroch, Václavov b. Zábřeh, 2018 Ing. Petr Bernat, Ph.D., Ostrava. Wartung: MgA. Přemysl Kšica, Kladno.

Dispozice / Disposition

I: Pommer krytý 16

Principál 8
Kryt trubicový 8
Roh kamzičí 8
Oktáva 4
Flétna dutá 4
Kvinta 2 2/3
Superoktáva 2
Kornet 2 2/3, 3x
Mixtura 1 1/3, 4-5x
Akuta 1, 4x
Trompeta 8
Klarina 4

II: Kryt dřevěný 8

Kvintadena 8
Principál 4
Flétna zobcová 4
Fugara 4
Oktáva 2
Flétna lesní 2
Tercie 1 1/3
Septima 1 1/7
Nona 8/9
Sesquialtera 2 2/3, 2
Mixtura 1, 5x
Regál 16
Roh zakřivený 8

III: Prestant 8

Fl. dřevěná 8
Salicionál 8
Oktáva 4
Roh noční 4
Nasard 2 2/3
Chvění houslové 4
Flétna příčná 2
Tercie 1 3/5
Flétna selská 1
Mixtura 2, 6x
Dulcián 16
Trubka sólová 8
Hoboj 8

Pedál

Principál 16'
Subbas 16
Pommer krytý 16
Oktáva 8
Portunal 8
Fugara 8
Superoktáva 4
Píšťala větrenová 4
Flétna plochá 2
Mixtura 2 2/3, 6x
Pozoun 16
Trubka basová 8
Šalmaj 4

Historie předchozích varhan

- Žádný předchozí nástroj. Dům kultury byl postaven v letech 1981–1986.

Vorgeschichte

- *Kein vorheriges Instrument. Das Kulturhaus wurde 1981–1986 erbaut.*

Foto Arnošt Moucha

TEPLICE – ŠANOV, sbor Českobratrské církve evangelické

TEPLITZ-SCHÖNAU, Gemeinde der Evangelischen Kirche der Böhmisches Brüder

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- Kolem let 1940–1944, August Ludwig Boscher, tehdy v Teplicích-Trnovanech, II/11 (4-5-2).
- Pneumatická traktura, kuželkové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, manuálové a pedálové spojky, Tutti, crescendo, žaluzie.
- Varhany byly původně postaveny do luteránské modlitebny v Dubí. Do Teplic je přenesl roku 1954 Ladislav Hauser z Teplic-Trnovan.
- Opravy: kolem r. 1980 Ing. Jiří Bíca, Praha.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- Um 1940–1944, August Ludwig Boscher, derzeit in Teplitz-Schönau (Teplitz-Turn), II/11 (4-5-2).
- Pneumatische Traktur, Kegelladen, C-f 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln, Tutti, Crescendo, Schwellen.
- Die Orgel wurde ursprünglich im Gebetsraum der deutschen lutherischen Kirche in Dubí (Eichwald) gebaut. Sie wurde von Ladislav Hauser aus Teplitz-Trnovany 1954 nach Teplitz gebracht.
- Reparaturen: um 1980 Ing. Jiří Bíca, Prag.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Rohrflöte 8
Principal 4
Siffflöte 2
Mixture 1, 3x

2. manuál

Gedeckt 8
Salicional 8
Blockflöte 4
Principal 2
Terzian 2x

Pedál

Subbass 16
Choralbass 4

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Žádný předchozí nástroj.

Vorgeschichte

- Kein vorheriges Instrument.

TEPLICE – ŠANOV, římskokatolický kostel sv. Alžběty Uherské

TEPLITZ-SCHÖNAU, römisch-katholische Kirche St. Elisabeth

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1877, Josef Breinbauer & Sohn, Linz, Horní Rakousko, II/20 (9-6-5).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 1 (49 tónů) / C-h (12 tónů, repetující).
- Opravy: kolem 1910-1930 Franz Hermann, Bystřany, po 1930 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, 2. polovina 20. století (dispoziční změny ve 2. manuále), 1999 Petr Nožina, Hradištko a Jan Karel, Sázava.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1877 Josef Breinbauer & Sohn. Linz, Oberösterreich, II/20 (9-6-5).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 1 (49 Töne) / C-h (12 Töne, repetiert).
- Reparaturen: um 1910–1930 Franz Hermann, Bystřany (Wisterschan), nach 1930 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn), zweite Hälfte des 20. Jh. (Dispositionsänderungen im 2. Manual), 1999 Petr Nožina, Hradištko und Jan Karel, Sázava.

Dispozice / Disposition

1. manuál

Bourdon 16
Principal 8
Flöte 8
Gedakt 8
Salicional 8
Oktave 4
Spitzflöte 4
Doublette 2 2/3+2
Progressio 4x

2. manuál

Liebligh Gedackt 8
Gamba 8
Principal 4
Flöte 4
? (Smyk/Streichstimme 4?)
Mixtur 4x

Pedál

Violon 16
Subbass 16
Principalbass 8
Quintbass 5 1/3+4
Pombard 16

Historie předchozích varhan

- Žádný předchozí nástroj. Varhany byly postaveny do nově vzniklého kostela.

Vorgeschichte

- *Kein vorheriges Instrument. Die Orgel wurde in der neu erbauten Kirche aufgestellt.*

Foto Arnošt Moucha

TEPLICE – TRNOVANY, římskokatolický kostel Božského Srdce Páně (tzv. „Červený“)

TEPLITZ-TURN, römisch-katholische Herz-Jesu-Kirche (sog. „Rote Kirche“)

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1939-1940, Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany, II/16 (7-6-3).
- Původně pneumatická traktura, kuželkové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, manuálová spojka, oktávové spojky, pedálové spojky.
- Varhanář použil materiál předchozího nástroje z r. 1920.
- Opravy: do roku 1976 pečoval o nástroj L. Hauser. Kolem roku 2000 přestavěla Jantač a Tichý z Vlašimi traktury na elektromagnetický systém a změnila dispozici.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1939–1940, Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Tep-
litz-Turn), II/16 (7-6-3).
- *Ursprünglich pneumatische Traktur, Kegelladen, C-f3
/ C-d 1, Manualkoppel, Oktavkoppeln, Pedalkoppeln.*
- *Der Orgelbauer verwendete Material der vorigen Or-
gel von 1920.*
- *Reparaturen: bis 1976 pflegte das Instrument L. Hau-
ser. Um 2000 baute die Firma Jantač und Tichý aus
Vlašim die Traktur auf ein elektromagnetisches Sys-
tem um und veränderte die Disposition.*

Dispozice / Disposition

1. manuál

Principal 8
Flöte 8
Gamba 8
Oktave 4
Fugara 4
Superoktave 2
Mixtur 1 1/3

2. manuál

Liebligh Gedackt 8
Salicional 8
Vox celestis 8
Gemshorn 4
Quintflöte 2 2/3
Blockflöte 2

Pedál

Violonbass 16
Subbass 16
Octavbass 8

Historie předchozích varhan

- Roku 1903 bylo koupeno starší harmonium. V roce 1920 postavil Josef Langenauer z Podbořan jedno-manuálové pneumatické varhany.

Vorgeschichte

- 1903 wurde ein gebrauchtes Harmonium gekauft. Josef Langenauer aus Podbořany (Podersam) baute 1920 eine einmanualige, pneumatische Orgel.

Foto Arnošt Moucha

VEJPRTY, římskokatolický děkanský kostel Všech svatých

WEIPERT, römisch-katholische Dekanatskirche Allerheiligen

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1906, Karl Neusser, Nový Jičín, II/21 (8-8-5).
- Pneumatická výpustná traktura, membránové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, manuálová spojka, pedálové spojky I, II, pedálová oktavová spojka, superoktavová spojka II-I, suboktavová spojka II-I, P, Mf, F, Pleno, tremolo pro 2. manuál.
- 1917 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1916/1917, po 1918 (zinkové prospektové píšťaly, elektroventilátor), po 1970 Ivan Hubert. Před r. 2000 dílčí změny dispozice (nová superoktáva 2 a kornet 2 2/3).

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1906 Karl Neusser, Nový Jičín (Neutitschein), II/21 (8-8-5).
- Pneumatische Traktur, Membranenladen, C-f 3 / C-d 1, Manualkoppel, Pedalkoppeln I, II, Pedaloktavkoppel, Oberoktavkoppel II-I, Unteroktavkoppel II-I, P, Mf, F, Pleno, Tremulant für das 2. Manual.
- 1918 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1916/1917, nach 1918 (Zinkprospekt Pfeifen, Elektrogebläse), nach 1970 Ivan Hubert. Vor 2000 partielle Dispositionsänderung (neue Superoktave 2 und Cornet 2 2/3).

Dispozice / Disposition

1. manuál

Bordoun 16
Principal 8
Hohlflöte 8
Salicional 8
Octav 4
Rohrflöte 4
Superokt. 2
Mixtur 2 2/3, 4x

2. manuál

Gedeckt 8
Gemshorn 8
Aeoline 8
Voix Celeste 8, 2x
Principal 4
Flöte 4
Cornet 2 2/3
Progres 2

Pedál

Violon 16
Subbass 16
Dulcian 16
Octavbass 8
Cello 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1660 jsou doloženy malé varhany. Tobias Dressel z Buchholze postavil v roce 1697 dvoumanuálové varhany. Nové dvoumanuálové varhany o 14 rejstřících postavil roku 1787 Vincenc Gartner z Tachova.

Vorgeschichte

- Eine kleine Orgel ist 1660 dokumentiert. Tobias Dressel aus Buchholz baute 1697 eine zweimanualige Orgel. 1787 wurde eine neue, zweimanualige Orgel mit 14 Registern von Vinzenz Gartner aus Tachov (Tachau) eingebaut.

VOLEVČICE, římskokatolický kostel sv. Prokopa

WOLEPSCHITZ, römisch-katholische Kirche St. Prokop

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1875, bratři Franz a Josef Fellerové, Libouchec, I/8 (6-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 / C-a, chromatické.
- Varhany byly původně postaveny v kostele v Kopistech. Tam byly v roce 1906 opraveny Christophem Müllerem z Mariánských Lázní.
- Kopistký kostel byl za socialismu zbořen, nástroj byl roku 1970 přenesen do Volevčic a opraven.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1875, Gebrüder Franz und Josef Feller, Libouchec (Königswald), I/8 (6-2).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c3 / C-a, chromatisch.
- Die Orgel wurde ursprünglich in der Kirche in Kopitz (Kopitz) aufgestellt. Hier wurde sie 1906 von Christoph Müller aus Mariánské Lázně (Marienbad) repariert.
- Die Kopitzer Kirche wurde in der Zeit des Sozialismus abgerissen, die Orgel 1970 nach Volevčice gebracht und repariert.

Dispozice / Disposition

Manuál

Gedackt 8

Gamba 8

Principal 4

Flöte 4

Octave 2

Mixtur 1 1/3, 2x

Pedál

Subbass 16

Octavbass 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- V roce 1696 postavil Gabriel Pantzner z Mostu pozitiv. Nové jednomanuálové varhany postavil r. 1853 Josef Prediger z Albrechtic v Jizerských horách. Nástroj byl po roce 1945 devastován a před rokem 1970 odstraněn.

Vorgeschichte

- Gabriel Pantzner aus Most (Brüx) baute 1696 ein Positiv. Eine neue, einmanualige Orgel wurde von Josef Prediger aus Albrechtice (Albrechtsdorf im Isergebirge) 1853 gebaut. Sie wurde nach 1945 zerstört und vor 1970 abgebaut.

VTELNO, římskokatolický kostel Povýšení sv. Kříže

WTELN, römisch-katholische Kirche der Erhöhung des Hl. Kreuzes

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1841, Franz Feller st., Libouchec, I/10 (7-3).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-c 3 (45 tónů) / C-a (18 tónů), krátké basové oktávy.
- 1918 válečná rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1877 bratři Fellerové, Libouchec, 1898 a 1905 Heinrich Schiffner, Praha, 1945 Ladislav Hauser a Ludwig Glöckner, Teplice-Trnovany, 1991 Jaroslav Pernica, Zubří na Moravě. Prospektový principál 4 byl po 1918 nahrazen zinkovou gambou 8.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1841 Franz Feller d. Ä., Libouchec (Königswald), I/10 (7-3).
- Mechanische Traktur, Schleifladen, C-c 3 (45 Töne) / C-a (18 Töne), kurze Bassoktaven.
- 1918 Kriegsabnahme der zinnernen Prospekt Pfeifen.
- Reparaturen: 1877 Gebrüder Feller, Libouchec (Königswald), 1898 und 1905 Heinrich Schiffner, Prag, 1945 Ladislav Hauser und Ludwig Glöckner, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn), 1991 Jaroslav Pernica, Zubří in Mähren. Das Prospektprinzipal 4 wurde nach 1918 durch eine Zinkgamba 8 ersetzt.

Dispozice / Disposition

Manuál

Flöte 8

Gedackt 8

? (Gamba 8)

Fugara 4

Quinta 2 2/3

Octava 2

Mixtur 1 1/3, 5x

Pedál

Subbass 16

Octavbass 8

Superoctavbass 4

Historie předchozích varhan

- Roku 1681 byly instalovány varhany, přivezené z Měděnce, které postavil asi v roce 1680 Samuel Piener z Měděnce.

Vorgeschichte

- 1681 wurde eine Orgel aus Měděnec (Kupferberg) angeschafft. Sie wurde wahrscheinlich 1680 von Samuel Piener aus Měděnec (Kupferberg) gefertigt.

Foto Arnošt Moucha

ŽELENNICE, římskokatolický kostel sv. Václava

SELLNITZ, römisch-katholische Kirche St. Wenzel

Foto Tomáš Horák

Historie a technický popis varhan

- 1866, Josef Müller, Cheb, I/11 (9-2).
- Mechanická traktura, zásuvkové vzdušnice, C-f 3 / C-d 1, chromatické.
- Varhany byly původně postaveny v evangelickém kostele v Karlových Varech. 1894 je Johann Kohlschitter přenesl do Želennic.
- 1918 rekvizice prospektových píšťal.
- Opravy: 1925 Josef Langenauer, Podbořany (zinkové prospektové píšťaly), 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany. Ve 2. polovině 20. století byl nástroj těžce poničen. Dnes je nehratelný.

Geschichte und technische Beschreibung der Orgel

- 1866, Josef Müller, Cheb (Eger), I/11 (9-2).
- *Mechanische Traktur, Schleifladen, C-f 3 / C-d 1, chromatisch.*
- *Die Orgel wurde ursprünglich in der evangelischen Kirche in Karlovy Vary (Karlsbad) aufgestellt. 1894 wurde sie von Johann Kohlschitter aus Cínovec (Zinnwald) nach Želennice (Sellnitz) gebracht.*
- *1918 Kriegsrequisition der zinnernen Prospekt Pfeifen.*
- *Reparaturen: 1925 Josef Langenauer, Podbořany (Podersam, Zinkprospekt Pfeifen), 1935 Ladislav Hauser, Teplice-Trnovany (Teplitz-Turn). In der zweiten Hälfte des 20. Jh. wurde das Instrument stark beschädigt; heute ist es unspielbar.*

Dispozice / Disposition

Manuál

Principal 8
Flöte 8
Bordun 8
Salicional 8
Octave 4
Doppelflöte 4
Fugara 4
Octave 2
Mixtur 3x

Pedál

Subbass 16
Octavbass 8

Foto Arnošt Moucha

Historie předchozích varhan

- Roku 1690 byl pořízen pozitiv, nejspíše od Johanna Caspara Neumanna z Mostu. V roce 1790 zde instaloval Johann Roth z Prahy starší dvoumanuálové varhany, koupené v Praze.

Vorgeschichte

- 1690 wurde ein Positiv angeschafft, wohl von Johann Caspar Neumann aus Most (Brüx). Johann Roth aus Prag stellte hier 1790 eine gebrauchte, zweimanualige Orgel auf, die in Prag gekauft wurde.

VÝBĚR NEJVÝZNAMNĚJŠÍCH VARHAN SEVEROČESKÉHO KRUŠNOHOŘÍ

AUSWAHL DER BEDEUTENDSTEN ORGELN IM NORDBÖHMISCHEN ERZGEBIRGE

Níže je představeno 10 nejvzácnějších a nejvýznamnějších varhan z dochovaného varhanního fondu severočeského Krušnohoří. I přes to, že v regionu velké množství varhan včetně nejceněnějších ve 2. polovině 20. století zaniklo, je výběr nutným kompromisem z většího množství adeptů. Výběrových kritérií a pohledů na věc je totiž více. Např. z hlediska historického sem patří nejstarší zachovaná díla, kterých je nejméně, byť nemusí být ve zcela původním a dobrém stavu. Také dochovanost originálního materiálu v nich je různá. Každé varhany pak mají složku umělecko-výtvarnou (varhanní skříň s prospektem a řezbářskou, příp. sochařskou výzdobou, zakonponování do prostoru), zvukovou (píšťaly s jejich individuální intonací a vyzněním) a technickou (traktura a vzdušnice). Ty navíc nemusí být vždy v rovnováze. Velkou hodnotu tak může mít i malý nástroj.

Varhany byly vybrány tak, aby byla zahrnuta dochovaná díla z celého regionu i všech historických období (od konce 17. do 2. poloviny 20. století), během staletí aplikované různé technické systémy s přihlédnutím k hledisku zvukovému a hledisku současného stavu s dochovaností původní substance. Snahou bylo představit vedle známých a dobově proslulých výrobců varhan též regionální varhanářské dílny.

Hier werden die 10 seltensten und bedeutendsten Orgeln aus dem erhaltenen Orgelbestand des nordböhmisches Erzgebirges vorgestellt. Obwohl in der Region in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts zahlreiche Orgeln, darunter auch die wertvollsten, verschwunden sind, ist die Auswahl ein notwendiger Kompromiss aus einer größeren Anzahl von Kandidaten. Es gibt nämlich mehrere Auswahlkriterien und Sichtweisen. Aus historischer Sicht gehören beispielsweise die ältesten erhaltenen Werke dazu, von denen es am wenigsten gibt, auch wenn sie nicht mehr ganz im Original- und in gutem Zustand sind. Auch der Erhaltungszustand des Originalmaterials ist unterschiedlich. Jede einzelne Orgel hat außerdem eine künstlerisch-gestalterische Komponente (Orgelgehäuse mit Prospekt und Schnitzereien bzw. skulpturalen Verzierungen, Einbindung in den Raum), eine klangliche Komponente (Pfeifen mit ihrer individuellen Intonation und Klangfarbe) und eine technische Komponente (Traktur und Windladen). Diese müssen zudem nicht immer im Gleichgewicht sein. So kann auch ein kleines Instrument einen großen Wert haben.

Die Orgeln wurden so ausgewählt, dass erhaltene Werke aus der gesamten Region und allen historischen Epochen (vom Ende des 17. bis zur zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts) berücksichtigt wurden. Bei der Auswahl spielten die verschiedenen technischen Systeme, die im Laufe der Jahrhunderte angewendet wurden, sowie der Klang und der aktuelle Zustand mit Erhaltung der ursprünglichen Substanz eine Rolle. Das Ziel war es, neben den bekannten und zu ihrer Zeit berühmten Orgelbauern auch regionale Orgelbauwerkstätten vorzustellen.

KŘEMÝŽ – kostel sv. Petra a Pavla

KRZEMUSCH – Kirche St. Peter und Paul

Původně jednomanuálové mechanické zásuvkové varhany postavil roku 1698 Gabriel Pantzner z Mostu, rodák z Bíliny, do kostela sv. Jana Křtitele v Teplicích. V roce 1703 je Tobias Franz Fleck rozšířil o druhý manuál (pozitiv v zábradlí). Současná podoba nástroje je výsledkem dalších přestaveb ve 2. polovině 19. století, kdy byl po transferu do Křemýže zrušen pozitiv v zábradlí a začleněn dovnitř stroje. Jedná se o nejstarší a jediný dochovaný nástroj ze 17. století na Teplicku, unikátní poslední památku na tvorbu již zapomenutého regionálního varhanáře. Výtvarně směřuje ještě do raného baroka.

Die ursprünglich einmanualige, mechanische Schleifladenorgel baute Gabriel Pantzner aus Most (Brüx), geb. in Bílina/Bilin, 1698 für die Dekanatskirche in Teplice. Sie wurde 1703 von Tobias Franz Fleck mit einem zweiten Manual (Rückpositiv in der Brüstung) erweitert. Die heutige Form des Instrumentes ist das Ergebnis weiterer Umbauten in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts, als nach dem Transfer nach Křemýž (Krzemuch) das Positiv in das Manualgehäuse integriert wurde. Es handelt sich um das älteste und einzige erhaltene Instrument aus dem 17. Jahrhundert in der Region Teplice, ein einzigartiges letztes Zeugnis der Arbeit eines längst vergessenen regionalen Orgelbauers. Künstlerisch orientiert sich dieser noch am Frühbarock.

OSEK – cisterciácký klášterní kostel Nanebevzetí P. Marie, boční kůr

OSSEGG – Zisterzienser-Klosterkirche Mariä Himmelfahrt, Seitenempore

Jednomanuálové mechanické zásuvkové varhany Johanna Wenzela Starcka z Lokte z r. 1718 na bočním kůru, restaurované r. 1995 do původního stavu. Jedna z mála dochovaných prací jednoho z nejlepších barokních mistrů své doby u nás vysoké řemeslné i zvukové kvality, jediná takto dochovaná v regionu. Bohatě plasticky zdobený prospekt má vysokou výtvarnou hodnotu.

Einmanualige mechanische Schleifladenorgel von Johann Wenzel Starck aus Loket/Ellbogen aus dem Jahr 1718 auf der Seitenempore, 1995 in ihren ursprünglichen Zustand restauriert. Eines der wenigen erhaltenen Werke eines der besten Barockmeister seiner Zeit in unserem Land, das sich durch hohe handwerkliche und klangliche Qualität auszeichnet und das einzige seiner Art in der Region ist. Der reich plastisch verzierte Prospekt hat einen hohen künstlerischen Wert.

BŘEZNO – kostel sv. Petra a Pavla

PRIESEN – Kirche St. Peter und Paul

Prvé známé a největší dochované varhany Johanna Ignaze Schmidta, čelného představitele poslední generace loketských varhanářů, z r. 1755. Nástroj ojedinělé architektonicko-umělecké koncepce prospektu je zakomponován mezi tři okna kůru. Dynamický vrcholně barokní až rokokový prospekt je reprezentativním dílem svého mistra. Řemeslná a zvuková úroveň i technické provedení jsou vynikající. R. 2023 byly tyto mechanické zásuvkové varhany restaurovány do původního stavu.

Die erste bekannte und größte erhaltene Orgel von Johann Ignaz Schmidt, dem führenden Vertreter der letzten Generation der Elbogener Orgelbauer, aus dem Jahr 1755. Das Instrument mit seinem einzigartigen architektonisch-künstlerischen Konzept ist zwischen drei Fenstern des Chors eingebaut. Der dynamische, hochbarocke bis rokokartige Prospekt ist ein repräsentatives Werk seines Meisters. Die handwerkliche und klangliche Qualität sowie die technische Ausführung sind hervorragend. Im Jahr 2023 wurde diese mechanische Schleifladenorgel in ihren ursprünglichen Zustand zurückversetzt.

KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ – farní kostel Nejsvětější Trojice

KLÖSTERLE A. D. EGER – Pfarrkirche der Hl. Dreifaltigkeit

Největší a jedny z mála zachovaných dvoumanuálových varhan významného varhanáře českého severozápadu Johanna Ferdinanda Müllera z Nepomyšle z r. 1797. Roku 2019 byl tento mechanický zásuvkový nástroj restaurován do původního stavu. Ztvárnění a výzdoba prospektu reprezentuje rokoko s nastupujícím klasicismem, tzv. luisézním stylem.

Die größte und eine der wenigen erhaltenen zweimanualigen Orgeln des bedeutenden Orgelbauers Johann Ferdinand Müller aus Nepomyšl/Pomeisl aus dem Jahr 1797. 2019 wurde dieses mechanische Schleifladeninstrument in seinen ursprünglichen Zustand zurückversetzt. Die Gestaltung und Verzierung des Prospekts repräsentiert den Rokokostil mit aufkommendem Klassizismus, den sogenannten Louis-treize-Stil.

KRYŠTOFOVY HAMRY – kostel sv. Kryštofa

CHRISTOPHHAMMER – Kirche St. Christoph

Jednomanuálové malé mechanické zásuvkové varhany z r. 1837 jsou jediným dochovaným dílem Josefa Gröbla, jednoho z představitelů regionální varhanářské dílny 19. století v Kadani. V roce 2017 bylo restaurováno do původního stavu. Řemeslně kvalitní nástroj výtvarně reprezentuje čistý klasicismus.

Die einmanualig, kleine mechanische Schleifladenorgel aus dem Jahr 1837 ist das einzige erhaltene Werk von Josef Gröbl, einem der Vertreter der regionalen Orgelbauwerkstatt des 19. Jh. in Kadaň/Kaaden. 2017 wurde es in seinen ursprünglichen Zustand zurückversetzt. Das handwerklich hochwertige Instrument repräsentiert künstlerisch den reinen Klassizismus.

MAŠŤOV – děkanský kostel Nanebevzetí P. Marie

MASCHAU – Dekanatskirche Mariä Himmelfahrt

Dvoumanuálové mechanické zásuvkové varhany chebského varhanáře Josefa Müllera z l. 1849–1856 jsou jeho největším dochovaným dílem. Nacházejí se ve zcela původním stavu. Řemeslně kvalitní nástroj reprezentuje tradiční domácí varhanářství pozdního klasicismu.

Die zweimanualige mechanische Schubladenorgel des Orgelbauers Josef Müller aus Cheb/Eger den Jahren. 1849–1856 ist sein größtes erhaltenes Werk. Sie befindet sich in ihrem ursprünglichen Zustand. Das handwerklich hochwertige Instrument repräsentiert den traditionellen heimischen Orgelbau des Spätklassizismus.

TEPLICE – ŠANOV – kostel sv. Alžběty Uherské

TEPLITZ-SCHÖNAU – Kirche St. Elisabeth

Regionálně unikátní dvoumanuálové mechanické zásuvkové varhany přední rakouské firmy Josef Breinbauer & Sohn z Linze z r. 1877. Rozměrný novogotický prospekt, jakož i dobově v Čechách progresivní dispozice reprezentují raný tzv. „varhanářský romantismus“. Výtvarně jde o typického představitele pseudoslohových stylů 2. poloviny 19. století. Dílo je vysoce ceněno i rakouskými organology a znalci.

Eine regional einzigartige zweimanualige mechanische Schleifladenorgel der führenden österreichischen Firma Josef Breinbauer & Sohn aus Linz aus dem Jahr 1877. Der große, neugotische Prospekt sowie die für die damalige Zeit in Böhmen fortschrittliche Disposition stehen für die frühe sogenannte „Orgelromantik“. Künstlerisch gesehen handelt es sich um einen typischen Vertreter der Pseudo-Stile der zweiten Hälfte des 19. Jh. Das Werk wird auch von österreichischen Organologen und Experten hoch geschätzt.

NOVÉ ZVOLÁNÍ, kostel Nejsvětějšího Srdce Ježíšova

NEUGESCHREI, Herz-Jesu-Kirche

Dvoumanuálové varhany významné moravské firmy Karla Neussera z Nového Jičína z r. 1899 s mechanickou kuželkovou trakturou. Dílo vysoké řemeslné i zvukové kvality je typickým představitelem středně velkých dvoumanuálových varhan svého druhu a reprezentuje technický vývoj varhanářství konce 19. století. Až na prospektové píšťaly je dochováno v původním stavu.

Zweimanualige Orgel der bedeutenden mährischen Firma Karl Neusser aus Nový Jičín/Neutitschein aus dem Jahr 1899 mit mechanischen Kegelladen. Das Werk von hoher handwerklicher und klanglicher Qualität ist ein typischer Vertreter mittelgroßer zweimanualiger Orgeln seiner Art und repräsentiert die technische Entwicklung des Orgelbaus Ende des 19. Jh. Mit Ausnahme der Prospekt Pfeifen ist die Orgel im Originalzustand erhalten geblieben.

BOHOSUDOV, poutní bazilika P. Marie Bolestné

MARIASCHEIN, Wallfahrtskirche der Schmerzhafte Mutter Gottes

Regionálně největší chrámový nástroj jedné z největších nejvýznamnějších domácích varhanářských firem své doby, pražského Heinricha Schiffnera z r. 1904. Dvoumanuálový stroj s pneumatickou trakturou má tzv. Barkerovu páku. Představuje tak další stupeň technického vývoje varhanních strojů. Je vestavěn do vrcholně barokní skříňe varhan Thomase Schwarze z r. 1734 a dochován v původním materiálovém i zvukovém stavu.

Das regional größte Kircheninstrument einer der bedeutendsten heimischen Orgelbauunternehmen seiner Zeit, der Prager Firma Heinrich Schiffner aus dem Jahr 1904. Das zweimanualige Instrument mit pneumatischer Traktur verfügt über einen sogenannten Barker-Hebel und stellt damit eine weitere Stufe in der technischen Entwicklung der Orgelbauwerke dar. Sie ist in den hochbarocken Orgelprospekt von Thomas Schwarz aus dem Jahr 1734 eingebaut und in ihrem ursprünglichen materiellen und klanglichen Zustand erhalten geblieben.

TEPLICE – Dům kultury

TEPLITZ – Kulturhaus

Koncertní třímanuálové varhany se zásuvkovými vzdušnicemi a elektrickou trakturou bývalé krnovské Továrny na varhany Rieger – Kloss z r. 1986. Jde o největší nástroj mimo sakrální prostor v regionu, jeden z největších této firmy. Po zvukové i technické stránce patří k nejlepším z těch, které v Československu vznikly ve 2. polovině 20. století, resp. za socialismu. Současně reprezentuje ve své době moderní trend návratu k ideálu tzv. klasického varhanářství starších epoch s využitím nových technických možností a vynálezů.

Dreimanualige Konzertorgel mit Schleifladen und elektrischer Traktur aus der ehemaligen Orgelfabrik Rieger-Kloss in Krnov/Jägerndorf aus dem Jahr 1986. Es handelt sich um das größte Instrument außerhalb eines Kirchenraums in der Region und um eines der größten Instrumente dieser Firma. In klanglicher und technischer Hinsicht gehört es zu den besten Orgeln, die in der zweiten Hälfte des 20. Jh. bzw. während des Sozialismus in der Tschechoslowakei entstanden sind. Gleichzeitig repräsentiert es den damals modernen Trend der Rückkehr zum Ideal des sogenannten klassischen Orgelbaus älterer Epochen unter Nutzung neuer technischer Möglichkeiten und Erfindungen.

Rejstřík kostelů / Liste der Kirchen

BEČOV, římskokatolický kostel sv. Jiljí	20
HOCHPETSCH, römisch-katholische Kirche St. Ägidius	
BÍLENCE, římskokatolický kostel sv. Bartoloměje	22
BIELENZ, römisch-katholische Kirche St. Bartholomäus	
BÍLINA, římskokatolický arciděkaný kostel sv. Petra a Pavla	24
BILIN, römisch-katholische Erzdekanatskirche St. Peter und Paul	
BOČ, římskokatolický kostel sv. Václava	26
WOTSCH, römisch-katholische Kirche St. Wenzel	
BOHOSUDOV, římskokatolická poutní bazilika P. Marie Bolestné	28
MARIASCHEIN, römisch-katholische Wallfahrtskirche der Schmerzhafte Mutter Gottes	
BOŘISLAV, římskokatolický kostel sv. Kateřiny	30
BORESLAU, römisch-katholische Kirche St. Katharina	
BŘEZNO u Chomutova, římskokatolický kostel sv. Petra a Pavla	32
PRIESEN b. Chomutov, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul	
ČERNÝ POTOK, římskokatolický kostel sv. Antonína z Padovy	34
PLEIL, römisch-katholische Kirche des hl. Antonius von Padua	
ČESKÉ ZLATNÍKY, římskokatolický kostel sv. Jiří	36
BÖHMISCH SCHLADNIG, römisch-katholische Kirche St. Georg	
DROUŽKOVICE, římskokatolický kostel sv. Mikuláše	38
TRAUSCHKOWITZ, römisch-katholische Kirche St. Nicolaus	
DUBÍ, římskokatolický kostel Neposkvrněného početí P. Marie	40
EICHWALD, römisch-katholische Kirche der Unbefleckten Empfängnis Mariä	
HAVRAŇ, římskokatolický kostel sv. Vavřince	42
HAWRAN, römisch-katholische Kirche St. Laurentius	
HRADIŠTĚ, římskokatolický kostel sv. Vavřince	44
RATSCH, römisch-katholische Kirche St. Laurentius	
CHOMUTOV, římskokatolický děkaný kostel Nanebevzetí P. Marie	46
KOMOTAU, römisch-katholische Dekanatskirche Mariä Himmelfahrt	
CHOMUTOV, bývalý jezuitský kostel sv. Ignáce	48
KOMOTAU, ehemalige Jesuitenkirche des hl. Ignatius	
JENÍKOV, římskokatolický kostel sv. Petra a Pavla	50
JANEGG, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul	
JIRKOV, římskokatolický kostel sv. Jiljí	52
GÖRKAU, römisch-katholische Kirche St. Ägidius	
KADAŇ, římskokatolický děkaný kostel Povýšení sv. Kříže	54
KAADEN, römisch-katholische Dekanatskirche Erhöhung des Hl. Kreuzes	

KADAŇ, bývalý františkánský klášterní kostel Zvěstování P. Marie a Čtrnácti sv. pomocníků	56
KAADEN, ehemalige Franziskanerkirche Mariä Verkündigung und der Vierzehn Nothelfer	
KADAŇ, kostel sv. Rodiny při bývalém klášteře alžbětinek	58
KAADEN, Kirche der Hl. Familie beim ehemaligen Elisabethinnenkloster	
KLÁŠTEREC NAD OHŘÍ, římskokatolický kostel Nejsvětější Trojice	60
KLÖSTERLE A. D. EGER, römisch-katholische Kirche der Hl. Dreifaltigkeit	
KOSTOMLATY POD MILEŠOVKOU, římskokatolický kostel sv. Vavřince	62
KOSTENBLAT, römisch-katholische Kirche St. Laurentius	
KRUPKA, římskokatolický kostel Nanebevzetí P. Marie	64
GRAUPEN, römisch-katholische Kirche Mariä Himmelfahrt	
KRYŠTOFOVY HAMRY, římskokatolický kostel sv. Kryštofa	66
CHRISTOPHAMMER, römisch-katholische Kirche St. Christoph	
KŘEMÝŽ, římskokatolický kostel sv. Petra a Pavla	68
KRZEMUSCH, römisch-katholische Kirche St. Peter und Paul	
KŘÍMOV, římskokatolický kostel sv. Anny	70
KRIMA, römisch-katholische Kirche St. Anna	
KVĚTNOV, římskokatolický kostel Navštívení P. Marie	72
QUINAU, römisch-katholische Kirche Mariä Heimsuchung	
LITVÍNOV, římskokatolický kostel sv. Archanděla Michaela	74
LEUTENSDORF, römisch-katholische Kirche des hl. Erzengels Michael	
MALÉ BŘEZNO, římskokatolický kostel sv. Jana Evangelisty	76
KLEINPRIESEN, römisch-katholische Kirche des hl. Johannes des Evangelisten	
MARIÁNSKÉ RADČICE, římskokatolický poutní kostel Bolestné Matky Boží	78
MARIA RATSCHITZ, römisch-katholische Wallfahrtskirche der schmerzhaften Mutter Gottes	
MAŠŤOV, římskokatolický děkaný kostel Nanebevzetí P. Marie	80
MASCHAU, römisch-katholische Dekanatskirche Mariä Himmelfahrt	
MODLANY, římskokatolický kostel sv. Apolináře	82
MODLAN, römisch-katholische Kirche St. Apollinaris	
MOST, bývalý arciděkaný kostel Nanebevzetí P. Marie, velké varhany	84
BRÜX, die ehemalige Erzdekanatskirche Kirche Mariä Himmelfahrt, die große Orgel	
MOST, nový římskokatolický děkaný kostel sv. Václava	86
BRÜX, neue römisch-katholische Dekanatskirche St. Wenzel	

 NOVÉ ZVOLÁNÍ, římskokatolický kostel Nejsvětějšího Srdce Ježíšova	88	 TEPLICE, Dům kultury	110
NEUGESCHREI, römisch-katholische Herz-Jesu-Kirche		TEPLITZ, Kulturhaus	
NOVOSEDLICE, římskokatolický poutní kostel sv. Valentina	90	TEPLICE – ŠANOV,	112
WEIBKIRCHLITZ, römisch-katholische Wallfahrtskirche St. Valentin		sbor Českobratrské církve evangelické	
OKOUNOV, římskokatolický kostel sv. Vavřince	92	TEPLITZ-SCHÖNAU, Gemeinde der Evangelischen Kirche der Böhmischen Brüder	
OKENAU, römisch-katholische Kirche St. Laurentius		 TEPLICE – ŠANOV, římskokatolický kostel sv. Alžběty Uherské	114
OSEK, cisterciácký klášterní kostel Nanebevzetí P. Marie, velké varhany	94	TEPLITZ-SCHÖNAU, römisch-katholische Kirche St. Elisabeth	
OSSEGG, Zisterzienser-Klosterkirche Mariä Himmelfahrt, große Orgel		TEPLICE – TRNOVANY, římskokatolický kostel Božského Srdce Páně (tzv. „Červený“)	116
 OSEK, cisterciácký klášterní kostel Nanebevzetí P. Marie, chórové varhany	100	TEPLITZ-TURN, römisch-katholische Herz-Jesu-Kirche (sog. „Rote Kirche“)	
OSSEGG, Zisterzienser-Klosterkirche Mariä Himmelfahrt, Chororgel		VEJPRTY, římskokatolický děkanský kostel Všech svatých	118
RADONICE, římskokatolický kostel Narození P. Marie	102	WEIPERT, römisch-katholische Dekanatskirche Allerheiligen	
RADONITZ, römisch-katholische Kirche Mariä Geburt		VOLEVČICE, římskokatolický kostel sv. Prokopa	120
RTYNĚ NAD BÍLINOU, římskokatolický kostel sv. Martina	104	WOLEPSCHITZ, römisch-katholische Kirche St. Prokop	
HERTINE, römisch-katholische Kirche St. Martin		VTELNO, římskokatolický kostel Povýšení sv. Kříže	122
SVĚTEC, římskokatolický kostel sv. Jakuba	106	WTELN, römisch-katholische Kirche der Erhöhung des Hl. Kreuzes	
SCHWAZ, römisch-katholische Kirche St. Jakob		ŽELENNICE, římskokatolický kostel sv. Václava	124
ŠIROKÉ TŘEBČICE, římskokatolický kostel Povýšení sv. Kříže	108	SELLNITZ, römisch-katholische Kirche St. Wenzel	
WEITEN TREBETITSCH, römisch-katholische Kirche der Erhöhung des Hl. Kreuzes			

LITERATURA A PRAMENY / LITERATUR UND QUELLEN

Literatura / Literatur

HACKEL, Wolfram, PAPE, Uwe, BRYLLA, Wolfgang FISCHER, Herman, HORÁK, Tomáš: Lexikon norddeutscher Orgelbauer. Band 2: Sachsen und Umgebung. Pape Verlag Berlin, 2012. 743 S. ISBN 978-3-921140-92-5.

Horák, Tomáš. Varhany a varhanáři Severočeského Krušnohoří / Orgeln und Orgelbauer der Nordböhmisches Erzgebirgsregion. [Ústí nad Labem]: Dům tisku, 2025. 586 s. ISBN 978-80-11-07273-5.

Název / *Buchtitel*

VYBRANÉ VARHANY KRUŠNOHOŘÍ (SEVEROČESKÉ KRUŠNOHOŘÍ, VÝCHODOSASKÉ KRUŠNOHOŘÍ)
AUSGEWÄHLTE ORGELN DER ERZGEBIRGSREGION
(NORDBÖHMISCHES ERZGEBIRGE, SÄCHSISCHES OSTERZGEBIRGE)

Autor / *Autor*: Tomáš Horák

Překlad do němčiny / *Übersetzung ins Deutsche*: Tomáš Horák

Jazyková korektura / *Lektorat*: mia translate s.r.o.

Grafická úprava a sazba / *Gestaltung und Satz*: Ing. Dalibor Matějčíček

Fotografie / *Fotografien*: Cisterciácké opatství Osek, Gunter Brückner, Mario Hamburg, Tomáš Horák, FÜRSTdesign | Sebastian Kaulfürst, Arnošt Moucha, Katharina Reibiger, Wolfgang Sperling, Stadt Dippoldiswalde, Erik Strenzel, Katrin Teutscher, Vertical Images s.r.o.

Fotografie na obálce ČR / *Titelfoto ČR*: Wolfgang Sperling

Fotografie na obálce DE / *Titelfoto DE*: Mario Hamburg

Vydavatel / *Herausgeber*: Římskokatolická farnost Mariánské Radčice / *Römisch-katholische Pfarrei Maria Ratschitz*
Mostecká 22, 435 32 Mariánské Radčice, CZ

Náklad / *Auflage*: 900 ks / 900 Stück

Vydání první / *Erste Auflage*

Mariánské Radčice 2026

ISBN 978-80-11-08476-9

Copyright: © Tomáš Horák, 2026 © **Fotografie / *Fotografien***: Gunter Brückner, Mario Hamburg, Tomáš Horák, FÜRSTdesign | Sebastian Kaulfürst, Arnošt Moucha, Katharina Reibiger, Wolfgang Sperling, Stadt Dippoldiswalde, Erik Strenzel, Katrin Teutscher, 2026 © **Překlad / *Übersetzung***: Tomáš Horák, 2026 © Římskokatolická farnost Mariánské Radčice, 2026

**Nejvýznamnější varhany /
Die bedeutendsten Orgeln**

- 1 Cämmerswalde
- 2 Dippoldiswalde
- 3 Geising
- 4 Großhartmannsdorf
- 5 Helbigsdorf
- 6 Lauenstein
- 7 Nassau
- 8 Reinhardtsgrimma
- 9 Sayda
- 10 Schmiedeberg
- 11 Bohosudov / *Mariaschein*
- 12 Březno / *Priesen*
- 13 Klášterec n. O. / *Klösterle a. d. Eger*
- 14 Kryštofovy Hamry / *Christophhammer*
- 15 Křemýž / *Krzemusch*
- 16 Mašťov / *Maschau*
- 17 Nové Zvolání / *Neugeschrei*
- 18 Osek / *Ossegg*
- 19 Teplice-Šanov / *Teplitz-Schönau*
- 20 Teplice DK / *Teplitz – Kulturhaus*

